

POP Pankki -ryhmä

**TOIMINTAKERTOMUS JA
YHDISTELTY IFRS-TILINPÄÄTÖS**

31.12.2018

POP Pankki

SISÄLLYS

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS.....	4
POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTAKERTOMUS 2018	6
POP Pankki -ryhmän vuosi 2018 lyhyesti	6
POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä.....	7
Toimintaympäristö.....	8
POP Pankki -ryhmän keskeiset tapahtumat	8
POP Pankki -ryhmän tulos ja tase.....	10
Toimintasegmenttien kehitys	11
POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema	13
Tallettajien ja sijoittajien suoja	18
POP Pankkiliitto osk:n hallinto	18
Henkilöstö ja palkitseminen.....	19
Yhteiskuntavastuu	19
Tilikauden jälkeiset tapahtumat.....	19
Vuoden 2019 näkymät	20
Tunnuslukujen laskentakaavat.....	21
POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS 31.12.2018	23
POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma	23
POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma.....	24
POP Pankki -ryhmän tase.....	25
Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista	26
POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma.....	27
LIITTEET.....	29
TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAA KOSKEVAT LIITETIEDOT	29
LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus	29
LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	31
LIITE 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät	48
LIITE 4 Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta POP Pankki -ryhmässä.....	54
LIITE 5 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit	75
LIITE 6 Korkotuotot ja -kulut	80
LIITE 7 Palkkiotuotot ja -kulut, netto.....	81
LIITE 8 Sijoitusten nettotuotot	82
LIITE 9 VakuutusKate.....	83
LIITE 10 Liiketoiminnan muut tuotot.....	85
LIITE 11 Henkilöstökulut.....	85
LIITE 12 Liiketoiminnan muut kulut.....	86
LIITE 13 Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	87
LIITE 14 Tuloverot	87
LIITE 15 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain.....	88

VAROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	89
LIITE 16 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	89
LIITE 17 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti	90
LIITE 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.....	93
LIITE 19 Käteiset varat.....	95
LIITE 20 Lainat ja saamiset.....	95
LIITE 21 Johdannaiset ja suojauslaskenta	96
LIITE 22 Sijoitusomaisuus	97
LIITE 23 Sijoitukset osakkuusyhteisöissä ja yhteisöissä	98
LIITE 24 Aineettomat hyödykkeet	98
LIITE 25 Aineelliset hyödykkeet.....	100
LIITE 26 Muut varat.....	101
LIITE 27 Laskennalliset verot	101
VELKOJA JA OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT (VELAT)	104
LIITE 28 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	104
LIITE 29 Vakuutusvelka	104
LIITE 30 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	104
LIITE 31 Lisäosuuspääoma	105
LIITE 32 Varaukset ja muut velat	105
LIITE 33 Oma pääoma	106
MUUT LIITETIEDOT	109
LIITE 34 Annetut vakuudet.....	109
LIITE 35 Taseen ulkopuoliset sitoumukset	109
LIITE 36 Rahoitusvarojen ja -velkojen netotus.....	109
LIITE 37 Eläkevelka	110
LIITE 38 Muut vuokrasopimukset	111
LIITE 39 POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	112
LIITE 40 Lähipiiritiedot.....	114
LIITE 41 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	115

Uusia tuotteita ja tehostuneita toimintatapoja

Vuosi 2018 oli POP Pankkien yhteenliittymän kolmas toimintavuosi. Se onnistui liiketoiminnallisesti hyvin. Liiketoiminnan tuotot ilman sijoitusten nettotuottoja olivat 110,5 miljoonaa euroa, jossa kasvua 6,1 prosenttia. Luottokanta kasvoi 3 473,3 miljoonaan euroon. Kasvua oli 4,4 prosenttia. Yhteenliittymän pääomarakenne ja vakavaraisuus säilyivät vahvoina. Omat varat olivat 507 miljoonaa euroa ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) oli 20,5 prosenttia.

Hyvästä perusliiketoiminnan kasvusta huolimatta tilikauden tulos jäi edellisvuodesta, koska tulosta rasitti sijoitustoiminnan nettotuottojen merkittävä lasku. Tulos ennen veroja oli 11,6 miljoonaa euroa (19,5 miljoonaa euroa edellisenä vuonna). Sijoitusten nettotuottoja kertyi 1,1 miljoonaa euroa, kun edellisellä tilikaudella nettotuotot olivat 14,6 miljoonaa euroa. Sijoitusten tuottoihin vaikuttivat tilikauden alussa voimaan tulleet uudet kirjanpitosäännökset sekä sijoitusmarkkinoiden negatiivinen kehitys loppuvuoden aikana.

Pankki- ja vakuutusliiketoiminta kehittyivät suunnitelmien mukaisesti. Matalasta korkotasosta huolimatta korkokate vahvistui 4,1 prosenttia 65,4 miljoonaan euroon. Korkokatteen nousuun vaikuttivat luotonannon kasvanut volyyymi ja yhteenliittymän tehostunut varainhankinta. Nettopalkkiotuotot kasvoivat 6,0 prosenttia 29,8 miljoonaan euroon. VakuutusKate kasvoi parantuneen vahinkosuhteen ansiosta jopa 23,4 prosenttia ja oli 10,4 miljoonaa euroa.

Pankkiasiakkaita oli vuoden lopussa 251 tuhatta ja vakuutusasiakkaita 125 tuhatta. Vakuutusyhtiön asiakasmäärät ylsivät uuteen ennätykseen ja kasvoivat peräti 19,8 prosenttia. Asiakkaita palveltiin 81 konttorissa ja palvelupisteessä sekä POP Pankki -ryhmän verkkopalveluissa ja mobiilikanavassa.

Pankkien toimintaympäristö oli suuressa muutoksessa. Kaksi vuotta sitten aloitettu analytiikkaa, toimintojen yksinkertaistamista ja digitalisointia vahvistava muutoshjelma alkoi näkyä uusina työtapoina ja parantuneena tehokkuutena.

Julkaisimme syksyllä uuden mobiilipankin, jossa asiakkaat voivat hoitaa päivittäisiä raha-asioitaan älypuhelimella verkkopankin tapaan. Asiakkaat kiinnostuivat heti uudesta mobiilipankista ja sovellus keräsi erinomaiset arvostelut käyttäjiltä. Mobiilisovellus tuo ensimmäistä kertaa myös vakuutusasiat helposti pankkiasiakkaiden saataville.

Loppuvuodesta lanseerasimme ryhmän ensimmäisen täysin digitaalisen lainatuotteen POP Pikalaina -kulutustuoton. Lanseeraus oli strategisesti merkittävä, sillä uudet digituotteet monipuolistavat POP Pankki-ryhmän asiakaskantaa sekä luovat uusia mahdollisuuksia korkokatteen kasvattamiselle.

Konttoreissa tapahtuvaa asiakaspalvelua vahvistettiin uusilla työkaluilla sekä ottamalla verkkotapaamiset ja sähköinen allekirjoitus laajemmin käyttöön.

POP Pankki -ryhmän neuvottelut peruspankkijärjestelmänsä uudistamisesta modernilla ja aikaisempaa kustannustehokkaammalla ratkaisulla saatiin päätökseen tilikauden jälkeen tammikuussa 2019. Uudeksi peruspankkijärjestelmäksi valittiin Temenos T24-ohjelmisto ja sen toimittaa yhdysvaltalainen Cognizant. Sopimus kattaa otto- ja antolainauksen sekä maksamisen palvelut. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa ryhmän kilpailukykyä ja varmistaa digitaalisten palveluiden tehokas kehittäminen.

POP Pankki -ryhmän hallitus aloitti paikallispankitoiminnan jatkumisen turvaamiseen ja liiketoiminnan kannattavuuden parantamiseen tähtäävän strategia-prosessin, jonka on määrä valmistua 2019 alkuvuoden aikana. Strategian taustalla on finanssialan murros sekä muutokset asiakaskäyttäytymisessä ja asiakkaiden odotuksissa.

POP Pankki -ryhmä jatkaa määrätietoista asiakassuhteiden kehittämistä pitämällä tuotetarjoamansa, hinnoittelunsa ja operatiivisen toimintansa asiakkaita houkuttelevana ja kilpailukykyisenä.

Ryhmän tavoitteena on tarjota markkinoiden parasta henkilökohtaista pankki- ja vakuutuspalvelua laajan konttoriverkoston ja digitaalisten kanavien kautta. Toiminnassamme korostuu sujuvan asioinnin ja asiakaskokemuksen jatkuva kehittäminen.

POP Pankilla on Pohjoismaiden paras asiakastytyväisyys (EPSI Rating 2018). Asiakastytyvyyden ytimessä on henkilöstömme korkea tavoitettavuus sekä paikallisen läsnäolon mahdollistama päätöksenteon nopeus.

Haluan kiittää henkilöstöämme erittäin vahvasta työpanoksesta ja muutokseen sopeutumisesta. Samalla esitän kiitokseni asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme POP Pankki -ryhmää kohtaan osoitetusta luottamuksesta!

Pekka Lemettinen

Toimitusjohtaja
POP Pankkiliitto

POP Pankki -ryhmän toimintakertomus 2018

POP PANKKI -RYHMÄN VUOSI 2018 LYHYESTI

- Korkokate 65,4 (62,8) miljoonaa euroa (+4,1 %)
- Liiketoiminnan tuotot ilman sijoitusten nettotuottoja 110,5 (104,5) miljoonaa euroa (+5,8 %)
- Tulos ennen veroja 11,6 (19,5) miljoonaa euroa (-40,6 %)
- Luottokanta 3 473,3 (3 325,4) miljoonaa euroa (+4,4 %)
- Tase 4 409,5 (4 275,8) miljoonaa euroa (+3,1 %)
- Yhteenliittymän ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 20,5 (20,9) %
- POP Pankilla Pohjoismaiden paras asiakastytyväisyys (EPSI Rating 2018)
- Vakuutustoiminnan vahinkosuhte 70,7 (75,1) %
- Vakuutusyhtiön asiakasmäärän kasvu 19,8 (13,8) %

KESKEISIÄ TAPAHTUMIA

- Uusi yhteistyö käyntiin sijoitus- ja vakuutus tuotteissa Säästöpankkiryhmän ja UB Omaisuudenhoito Oy:n kanssa
- Vahva panostus digitaalisuuteen jatkui: ensimmäinen kokonaan digitaalinen pankkituote markkinoille
- Vakuutustoiminnan segmentin asiakasmäärän kasvu jatkui ja vahinkosuhte parani
- POP Pankki -ryhmä valmistautui uusimaan peruspankkijärjestelmänsä modernilla ja kustannustehokkaalla ratkaisulla

POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä

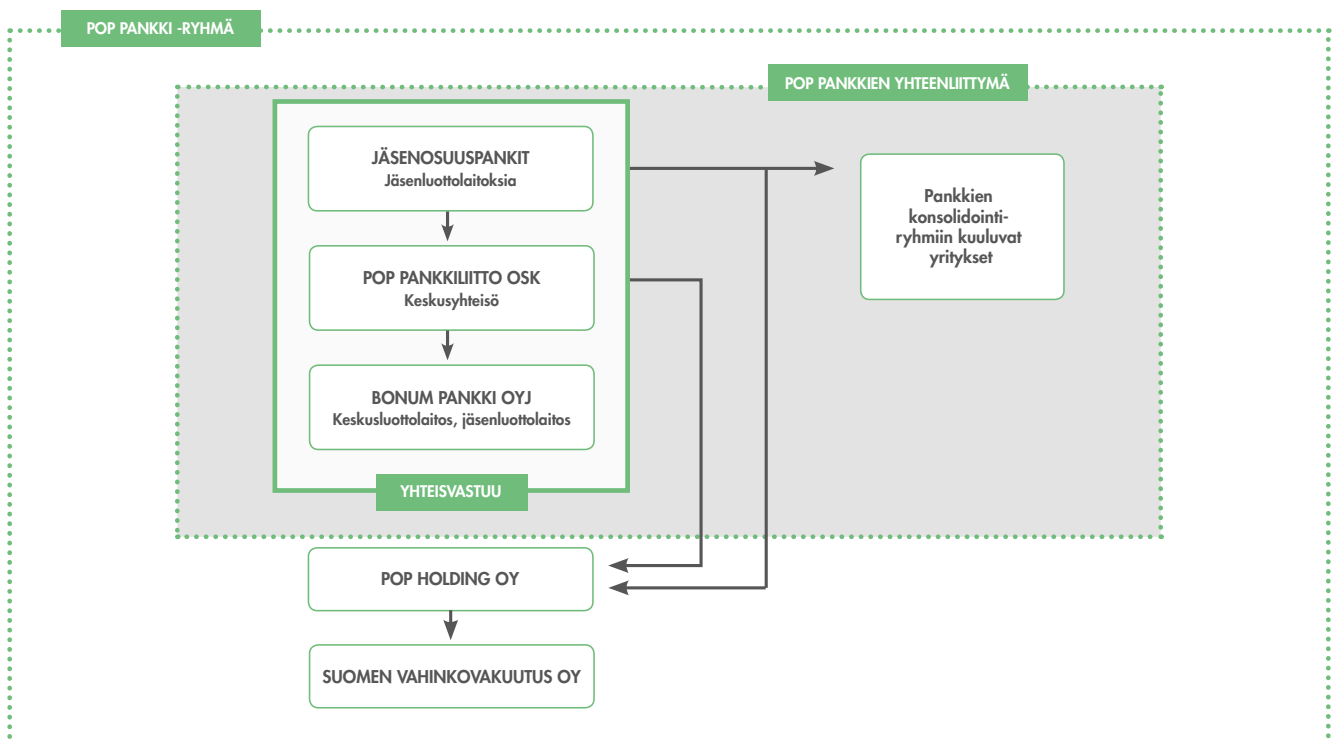
POP Pankki -ryhmä on suomalainen finanssiryhmä, joka tarjoaa vähittäispankkipalveluja henkilöasiakkaille, pienyrityksille, maa- ja metsätalousyrityksille sekä vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille. POP Pankki -ryhmän tavoitteissa korostuu terveen ja kannattavan liiketoiminnan lisäksi asiakaskokemuksen kehittäminen.

POP Pankki -ryhmällä tarkoitetaan vuonna 2015 syntyntä juridista kokonaisuutta, jonka muodostavat POP Pankit ja POP Pankkiliitto osk sekä näiden määräysvallassa olevat yhteisöt. POP Pankki -ryhmän merkittävimmät asiakasliiketoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat:

- 26 POP Pankkiliitto osk:n jäsenosuuspankkia, jotka käyttävät markkinointinimeä POP Pankki
- Bonum Pankki Oyj, joka on POP Pankkien keskusluottolaitos ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiö
- Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka käyttää aputoiminimeä POP Vakuutus

Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt. Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmöohjauksesta ja valvonnasta talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain (24.6.2010/599) (jäljempänä Yhteenliittymälaki) mukaisesti.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankkiliitto hankki 31.8.2018 omistukseensa 25 prosenttia Paikallispankkien PP-Laskenta Oy:stä Samlink Oy:ltä. Paikallispankkien PP-Laskenta Oy tuottaa kirjan-

pidon ja viranomaisraportoinnin palveluja finanssialalle. Myös muut omistajat ovat yhtiön asiakkaita. Muutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän toimintaan.

Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

Toimintaympäristö

Suomen talouskasvu jatkui hyvänä vuonna 2018. Ennätysvahvaan vuoden 2017 talouskasvuun verrattuna kasvu kuitenkin hidastui. Vaikka maailmantalouden kasvuvauhtikin oli hyvällä tasolla, kasvun jatkumista uhkaava epävarmuus lisääntyi.

Vuonna 2016 sovittu työmarkkinoiden kilpailukykysopius paransi Suomen viennin hintakilpailukykyä. Myöskin jälkeen sovitut palkkaratkaisut ovat kilpailijamaihin verrattuna maltillisia.

Suomen kannalta tärkeimpien vientimaiden positiivinen talouskehitys näkyi myös viennin kysynnän vahvuudessa. Rakentamisen vauhti säilyi edelleen vilkkaana, mutta rakennuslupien määrän putoaminen enteili rakentamisen hidastumista. Talouden vahva veto tuki työllisyysastetta, joka vuoden lopussa nousi hallituksen asettamalle 72 prosentin tavoitetasolle. Samalla työttömyys painui lähelle 7 prosentin tasoa.

Suomen velkaantumiskehityksessä nähtiin pitkään odotettu käänne, kun velkaantumisaste kääntyi vahvan talouskasvun myötä laskuun. Velan kokonaismäärä jatkoi kuitenkin kasvuaan. Myös kotitalouksien velkaantuminen jatkui, ja säästämistä oli negatiivinen. Etenkin pääkaupunkiseudulle suuntautuva muuttoliike ja sijoittajien kysyntä pitivät kasvukeskusten asuntohinnat yhä nousussa. Kasvukeskusten ulkopuolella asuntojen kysyntä oli kuitenkin selvästi maltillisempaa, ja hintataso joko aleni tai pysyi entisellä tasollaan.

Finanssivalvonta huolestui kotitalouksien velkaantumisen kasvusta ja kiristi lainakattoa 1.7.2018 alkaen. Myös kulutusluottojen lisäsääntelyä alettiin valmistella vuoden lopulla.

Euroalueella korkotaso ja –näkökulmat olivat edelleen maltillisia ja lyhyet markkinakorot säilyivät negatiivisina. Euroopan keskuspankki on jo pitkään pitänyt euroalueen korkotason matalana suurimittaisella korko- ja rahamääräelvytyksellä. Vuoden aikana nähtiin kuitenkin jo ensimmäiset viitteet suunnanmuutoksesta. Ostohjelman kasvu päättyi, ja 12 kuukauden euribor -koroissa nähtiin käänne ylöspäin. EKP ei kuitenkaan vielä tehnyt muutoksia ohjaukseen.

Vähittäispankkitoiminnassa negatiivisen korkotason jatkuminen asetti haasteita korkokatteelle. Toisaalta

poikkeuksellisen kevyellä rahoitusympäristöllä oli myönteinen vaikutus rahoituksen hankintaan.

Pankkitoimintaan vaikuttavat sääntelymuutokset jatkuivat vuoden 2018 aikana. Vuoden alussa voimaan tulivat siirtymäkauden jälkeen täysimääräisenä maksuvalmiutta säätelevä LCR-sääntely, maksupalveludirektiivi (PSD2) ja IFRS9 Rahoitusinstrumentit -standardi. Toukokuussa puolestaan voimaan tulivat EU:n tietosuoja-asetus (GDPR) sekä tietosuojadirektiivi. Kotitalouksien suora osakesäästämistä helpottavaa niin kutsuttua osakesäästötiliä alettiin valmistella. Osakesäästötilin toivotaan lisäävän kotitalouksien osakesäästämisen ja -sijoittamisen suosiota.

POP Pankki -ryhmän keskeiset tapahtumat

Uusi yhteistyö käyntiin sijoitus- ja vakuutus tuotteissa

Vuoden 2017 lopulla POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankkiryhmä sopivat laajasta tuoteyhteistyöstä, jonka tavoitteena on tuoda Säästöpankkiryhmään kuuluvien Sp-Henkivakuutus Oy:n ja Sp-Rahastoyhtiö Oy:n tuotteet POP Pankkien valikoimaan sekä Suomen Vahinkovakuutus Oy:n vahinkovakuutus tuotteet Säästöpankkien asiakkaille pankkikonttoreissa ja sähköisissä kanavissa. Ensimmäisten yhteistyössä tuotettujen tuotteiden myynti alkoi POP Pankeissa kesäkuussa.

Tämän lisäksi POP Pankki -ryhmä ja UB Omaisuudenhoito Oy allekirjoittivat marraskuussa 2017 yhteistyösopimuksen koskien valittujen rahastojen jakelua POP Pankeissa. Sopimuksen kohteena olevat rahastot keskittyvät reaaliomaisuussijoituksiin, joissa UB on edelläkävijä pohjoismaisella tasolla mitattuna. Rahastot täydentävät POP Pankkien rahastovalikoimaa kokonaan uudella sijoitusluokalla. Rahastojen myynti POP Pankeissa alkoi helmikuussa.

Vahva panostus digitaalisuuteen jatkuu

POP Pankki -ryhmä panostaa vahvasti digitaalisiin palveluihin ja digitaaliseen asiakaskohtamiseen. Asiakaskohtamisen työkaluja kehitettiin muun muassa aloittamalla verkkotapaamis-pilotit sekä ottamalla sähköinen allekirjoitus laajemmin käyttöön. Lisäksi syksyllä julkaistiin kokonaan uudistettu POP Mobiili -mobiili-pankkisovellus sekä täysin digitaalinen POP Pikalaina

-kulutusluotto. Digitaalisten palveluiden kehittämistä jatketaan onnistuneiden tuotelanseerausten pohjalta.

Vakuustoitominnan asiakasmäärän kasvu jatkui ja vahinkosuhte parani

POP Pankki -ryhmään kuuluvan vakuutusyhtiön Suomen Vahinkovakuutus Oy:n liiketoiminnan kasvu jatkui vahvana ja yhtiön asiakasmäärä nousi 124,6 tuhan-teen. Yhtiö sai uusia asiakkaita keskimäärin 3 900 asiakkaan kuukausivauhtia. Edellisenä vuonna käynnistynyt ajoneuvovakuutusten hintakilpailu näkyi yhtiössä erityisesti liikennevakuutusten laskeneina keskihintoina. Hintojen laskusta huolimatta Suomen Vahinkovakuutus onnistui tilikauden aikana sekä kasvattamaan liiketoiminnan volyymeja että parantamaan vahinkosuhdetta.

POP Pankki -ryhmä valmistautui uusimaan peruspankkijärjestelmänsä

POP Pankki -ryhmä neuvotteli yhdessä muiden Samlink Oy:n pääomistajien kanssa peruspankkijärjestelmien uudistamisesta modernilla ja kustannustehokkaalla ratkaisulla. Neuvottelut saatiin päätökseen tilikauden päättymisen jälkeen. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa ryhmän kilpailukykyä ja varmistaa digitaalisten palveluiden tehokas kehittäminen. Neuvotteluihin liittyi myös Samlink Oy:tä koskevia yhtiöjärjestelyjä.

Luottoluokitus

S&P Global Ratings (S&P) vahvisti toukokuussa Bonum Pankki Oy:n pitkäaikaisen investointitason (investment grade) luottoluokituksen tasolle BBB ja lyhytaikaisen luottoluokituksen tasolle A-2. Näkymät ovat edelleen vakaat. S&P:n antama vakaa näkymä kuvastaa POP Pankki -ryhmän vahvaa vakavaraisuutta sekä odotuksia yhteenliittymän myötä paranevasta tehokkuudesta.

POP Pankki -ryhmän tulos ja tase

POP Pankkien yhteenliittymä aloitti toimintansa 31.12.2015. Päätynyt tilikausi oli yhteenliittymän kolmas toimintavuosi.

POP PANKKI -RYHMÄN KESKEISET TUNNUSLUVUT

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	126 689	137 529	137 449
Korkokate	65 391	62 817	62 417
% liikevaihdosta	51,6 %	45,7 %	45,4 %
Tulos ennen veroja	11 569	19 488	16 958
% liikevaihdosta	9,1 %	14,2 %	12,3 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	111 643	118 718	114 851
Liiketoiminnan kulut yhteensä	96 871	94 238	91 162
Kulu-tuottosuhte	86,8 %	79,4 %	79,4 %
Taseen loppusumma	4 409 518	4 275 838	4 229 417
Oma pääoma	483 788	485 649	463 021
Kokonaispääoman tuotto, ROA %	0,2 %	0,4 %	0,2 %
Oman pääoman tuotto, ROE %	1,8 %	3,3 %	2,3 %
Omavaraisuusaste, %	11,0 %	11,4 %	10,9 %
Ydinvakavaraisuussuhde, (CET1) %	20,5 %	20,9 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde, (TC) %	20,8 %	21,2 %	21,3 %
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-3 195	-4 991	-6 731

POP Pankki -ryhmän tuloskehitys (vertailukausi 1.1.-31.12.2017)

POP Pankki -ryhmän tuotot ilman sijoitusten nettotuottoja kasvoivat 5,8 prosenttia 104,5 miljoonasta eurosta 110,5 miljoonaan euroon. Tulosta rasitti kuitenkin sijoitusten nettotuottojen merkittävä lasku ja edellisvuodesta kasvaneet kulut. POP Pankki -ryhmän tulos ennen veroja oli 11,6 (19,5) miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 8,9 (15,7) miljoonaa euroa.

Korkokate vahvistui tilikaudella 4,1 prosenttia 62,8 miljoonasta eurosta 65,4 miljoonaan euroon. Positiivisen kehityksen taustalla oli korkokulujen aleneminen tehostuneen varainhankinnan seurauksena. Korkokulut olivat 10,3 miljoonaa euroa, kun ne edellisvuonna olivat 14,7 miljoonaa euroa (-30,1 %). Korkotuotot olivat 75,7 (77,6) miljoonaa euroa.

Nettopalkkiotuotot kasvoivat yhteensä 1,7 miljoonalla eurolla 29,8 (28,1) miljoonaan euroon. Vakuutuskate

vahvistui parantuneen vahinkosuhteen ansiosta 23,4 prosenttia ja oli 10,4 (8,5) miljoonaa euroa.

Sijoitusten nettotuotot laskivat voimakkaasti ja olivat 1,1 (14,6) miljoonaa euroa (-92,4 %). Sijoitusten nettotuottoihin vaikutti tilikauden alussa voimaan astuneet uudet kirjanpitosäännökset sekä sijoitusmarkkinoiden negatiivinen kehitys loppuvuoden aikana. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 4,9 (4,8) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan yhteenlasketut tuotot laskivat 6,0 prosenttia 111,6 (119,0) miljoonaan euroon.

Liiketoiminnan kulut kasvoivat 2,8 prosenttia 96,9 (94,2) miljoonaan euroon. Henkilöstökulut olivat 41,8 (39,7) miljoonaa euroa, jossa kasvua edellisvuodesta 5,2 prosenttia. Henkilöstökuluihin vaikutti resurssien lisääminen keskusyhteisössä ja vakuutusyhtiössä. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 2,7 prosenttia päätyen 48,3 (47,0) miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 6,8 (7,5) miljoonaa euroa.

Rahoitusvarojen arvonalentumistappioita kirjattiin kuluksi 3,2 miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot sisältävät tilikauden alusta voimaan tulleen IFRS 9 -standardin mukaisten odotettavissa olevien tappioiden vähennykset -1,6 miljoonaa euroa sekä toteutuneet luottotappiot 4,7 miljoonaa euroa. Vertailukaudella kirjattiin arvonalentumistappioita yhteensä 5,0 miljoonaa euroa, josta saamis- ja saamisryhmäkohdattaiset arvonalentumiset olivat 1,6 miljoonaa euroa ja toteutuneet luottotappiot 3,3 miljoonaa euroa.

Arvonalentumisia koskevat kirjanpitosäännökset muuttuivat 1.1.2018, kun rahoitusinstrumentteja koskeva IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi otettiin käyttöön. Siirtymän vaikutus kirjattiin oikaisuna omaan pääomaan, eikä historiatietoja oikaistu. Odotettavissa olevia luottotappioita kirjataan lainasaamisista, taseen ulkopuolisista saamisista sekä laajan tuloksen erien kautta arvostettavista saamistodistuksista.

POP Pankki -ryhmän tase (vertailutieto 31.12.2017)

POP Pankki -ryhmän tase kasvoi 3,1 prosenttia ja oli tilikauden lopussa 4 409,5 (4 275,8) miljoonaa euroa. Ryhmän luottokanta kasvoi tilikaudella 4,4 prosenttia 3 473,3 (3 325,4) miljoonaan euroon. Talletuskannan kasvu oli 3,2 prosenttia, tilikauden lopussa 3 666,5 (3 554,4) miljoonaa euroa.

Ryhmän keskusluottolaitoksen Bonum Pankki Oyj:n liikkeelle laskelmien velkakirjojen määrä tilikauden lopussa oli yhteensä 142,4 (109,7) miljoonaa euroa. Ryhmän sijoitukset arvopapereihin ja kiinteistöihin olivat tilikauden päättyessä 707,9 (749,3) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän oma pääoma oli tilikauden lopussa 483,8 (485,6) miljoonaa euroa. 1.1.2018 tapahtunut IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin käyttöönotto pienensi ryhmän omaa pääomaa 7,5 miljoonaa euroa. Käyttöönoton yhteydessä rahoitusvarat uudelleenarvostettiin IFRS 9 mukaisen luokittelun mukaisesti. Käyttöönoton vaikutukset kirjattiin suoraan omaan pääomaan. POP Pankit maksoivat osuuspääomalle korkoja vuodelta 2017 yhteensä 1,2 (0,7) miljoonaa euroa. Jäsenosuuksien lisäksi POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia. POP Osuus on osuuskuntalain mukainen sijoitus osuuspankin omaan pääomaan. POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia yhteensä 55,3 (53,6) miljoonaa euroa. POP Pankkien kansallisissa tilinpäätöksissä omaan

pääomaan luettavat lisäosuudet 21,4 (26,2) miljoonaa euroa luokitellaan IFRS-periaatteiden mukaisesti vieraaseen pääomaan ja niille maksetut korot jaksotetaan korkokuluihin. POP Pankkien osuuspääoma oli yhteensä 64,7 (62,8) miljoonaa euroa.

Toimintasegmenttien kehitys

POP Pankki -ryhmässä liiketoimintaa seurataan kahdella toimintasegmentillä: pankkitoiminta ja vakuutus-toiminta.

PANKKITOIMINTA

POP Pankki -ryhmän pankkitoimintasegmentin muodostavat vähittäispankkitoimintaa harjoittavat POP Pankit ja niiden keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj. POP Pankeilla oli vuoden 2018 lopussa 251,0 (250,0) tuhatta asiakasta. Asiakkaista 85,0 (84,8) prosenttia on yksityisasiakkaita, 8,3 (8,0) prosenttia yrityksiä ja 3,4 (3,8) prosenttia maa- ja metsätalousasiakkaita. Asiakkaista 88,5 (87,2) tuhatta oli vuoden lopussa myös POP Pankkien jäseniä.

POP Pankeille on keskeistä parhaan asiakaskokemuksen tarjoaminen ja sen kehittäminen. POP Pankit ovat olleet koko 2000-luvun puolueettomien asiakastyytyväisyystutkimusten ja asiakaspalvelututkimusten parhaimmista. Vuoden 2018 tutkimusten mukaan POP Pankilla oli edelleen Pohjoismaiden pankeista tyytyväisimmät asiakkaat (EPSI Rating syksyn 2018 asiakastyytyväisyystutkimukset Pohjoismaissa) ja paras pankkipalvelu Suomessa (Taloustutkimuksen kansallinen asiakaspalvelupalaute -tutkimus 2018). POP Pankeilla oli vuoden lopussa 81 konttoria ja palvelupistettä.

Pankkitoiminnassa panostettiin tilikaudella digitaalisen liiketoiminnan kehittämiseen. Tilikauden lopulla Bonum Pankki Oyj toi markkinoille POP Pikalainan, joka on täysin digitaalinen vakuudeton kulutusluotto.

Pankkitoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.-31.12.2017)

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja heikkeni 42,0 prosenttia 12,3 (21,2) miljoonaan euroon. Kulujen ja tuottojen suhde oli 0,84 (0,75). Tuloksen heikkeneminen johtui sijoitusten nettotuottojen merkittävästä laskusta. Sen sijaan muut tuottoerät kasvoivat.

Liiketoiminnan tuotot olivat 101,5 (108,9) miljoonaa euroa. Haastavasta korkoympäristöstä huolimatta korkokate vahvistui ollen 65,1 (62,8) miljoonaa euroa. Myös palkkiotuottojen ja -kulujen määrä kasvoi edellisvuodesta 30,4 (28,7) miljoonaa euroon. Sijoitusten nettotuotot laskivat 85,2 prosenttia 2,1 (14,0) miljoonaa euroon. Sijoitusten nettotuottoihin vaikutti tilikauden alussa käyttöön otetut uudet kirjanpitosäännökset sekä sijoitusmarkkinoiden negatiivinen kehitys loppuvuoden aikana. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 3,9 (3,4) miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 86,0 (82,7) miljoonaa euroa, jossa kasvua 4,0 prosenttia. Henkilöstökulut 30,6 (29,8) olivat miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 5,9 prosenttia 50,9 (48,0) miljoonaa euroon. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 4,5 (4,9) miljoonaa euroa.

Rahoitusvarojen arvonalentumistappioita kirjattiin kuluksi 3,2 miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot sisältävät tilikauden alusta voimaan tulleen IFRS 9 -standardin mukaisten odotettavissa olevien tappioiden muutoksen -1,6 miljoonaa euroa sekä toteutuneet luottotappiot 4,7 miljoonaa euroa. Vertailukaudella kirjattiin arvonalentumistappioita yhteensä 5,0 miljoonaa euroa, josta saamis- ja saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset olivat 1,6 miljoonaa euroa ja toteutuneet luottotappiot 3,3 miljoonaa euroa.

Arvonalentumistappiot olivat 0,09 (0,15) prosenttia luottokannasta. Yli 90 päivää erääntyneet saamiset luotto- ja takaukskannasta kasvoivat hieman edellisvuoden tasosta, päätyen 0,89 (0,89) prosenttiin luottokannasta.

Pankkitoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2017)

Pankkitoiminnan varat olivat tilikauden päättyessä yhteensä 4 444,2 (4 309,7) miljoonaa euroa. Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 4,4 prosenttia 3 475,8 (3 327,9) miljoonaa euroon. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta oli 67,0 (66,7) prosenttia, yritysten osuus 17,0 (16,4) prosenttia ja maatalousyrittäjien osuus 16,0 (16,9) prosenttia. Luottokannan kasvusta pääosa muodostui yksityisasiakkaille myönnettyistä luotoista ja myös yritysluottojen kanta kasvoi. Talletukset kasvoivat 3,1 prosenttia ja tilikauden lopussa talletuskanta oli 3 672,3 (3 560,2) miljoonaa euroa.

VAKUUTUSTOIMINTA

Vahinkovakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka tuottaa henkilöasiakkaille suunnattuja vahinkovakuutuksia. Vakuutusyhtiö tarjoaa tavanomaisimmat henkilöasiakkaiden vahinkovakuutukset, joita myydään pääasiassa digitaalisissa kanavissa.

Suomen Vahinkovakuutus Oy aloitti asiakasliiketoimintansa vuoden 2012 lopulla. Kuudessa vuodessa yhtiö on kasvanut voimakkaasti. Yhtiö sai vuonna 2018 keskimäärin 3,9 (3,7) tuhatta uutta asiakasta kuukaudessa ja tilikauden päättyessä yhtiöllä oli 124,6 (104,4) tuhatta asiakasta. Asiakaskyselyissä yhdeksän kymmenestä asiakkaasta suosittelee POP Vakuutusta. Sähköisissä kanavissa toimivalla yhtiöllä on asiakkaita laajasti koko Suomessa.

Suurin osa yhtiön vakuutuksista myönnetään yhtiön omien myyntikanavien kautta. Merkittävimmät jakeluyhteistyökumppanit ovat POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankkiryhmä sekä autoliikkeet ja katsastusasemat. Pankit ohjaavat omia asiakkaitaan sekä verkkokauppaan että välittävät yhteydenottopyyntöjä Suomen Vahinkovakuutus Oy:n palvelukeskukseen. Autoliikkeet ja katsastusasemat myöntävät yhtiön ajoneuvovakuutuksia asiamiehen roolissa.

Viime vuonna alkanut ajoneuvovakuutusten hintakilpailu heijastui liikennevakuutusten keskihintoihin, mikä rasitti vakuutustoiminnan tulosta. Hintojen laskusta huolimatta vakuutustoiminnassa onnistuttiin yhtäaikaaisesti kasvattamaan liiketoiminnan volyymeja sekä parantamaan vahinkosuhdetta. Vakuutustoiminta on keskeinen osa POP Pankki -ryhmän digitaalista liiketoimintaa. Tilikauden aikana uudistettiin kotivakuutus tuotteet ja kehitettiin verkkokauppa.

Vakuutustoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.-31.12.2017)

Vakuutustoiminnan tulos ennen veroja parani hieman ollen -0,6 (-0,7) miljoonaa euroa. Vakuutuskate kasvoi tilikaudella 23,4 prosenttia 8,5 miljoonasta eurosta 10,4 miljoonaa euroon ja vahinkosuhte aleni 4,4 prosenttiyksikköä 75,1 prosentista 70,7 prosenttiin. Liiketalosuhte parantui 31,8 prosentista 31,4 prosenttiin ja yhdistetty kulusuhte oli 102,1 (106,8) prosenttia. Toiminnalta odotetaan tuloksen kääntymistä positiiviseksi vuoden 2019 aikana.

Vuonna 2018 Suomen Vahinkovakuutus Oy myi 129,0 (127,0) tuhatta uutta vakuutus sopimusta ja sai maksutuloa yhteensä 38,9 (35,2) miljoonaa euroa. Maksutulosta 82 (86) prosenttia kertyy vakuutusluokkaryhmistä moottoriajoneuvon vastuu ja maa-ajoneuvot. Tapaturma ja sairaus, palo- ja muu omaisuusvahinko sekä muu ensivakuutus kerryttävät maksutulosta yhteensä 18 (14) prosentin osuuden. Vakuutusmaksutuotot tilikauden päättyessä olivat 35,6 (33,9) miljoonaa euroa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 5,2 prosenttia.

Korvauskulut olivat yhteensä 25,2 (25,4) miljoonaa euroa. Edellisestä vuodesta korvauskulut vähenivät 0,9 prosenttia. Korvauskulut muodostuivat maksetuista korvauksista 24,4 (23,1) miljoonaa euroa ja korvausvastuun muutoksesta 2,5 (3,8) miljoonaa euroa vähenettynä korvausvastuun muutoksen jälleenvakuuttajan osuuden lisääntymisellä -1,7 (-1,5) miljoonaa euroa. Tilikauden aikana yhtiön tietoon ei tullut yhtään uutta jälleenvakuutuksen omapidätysrajan ylittänyttä vahinkoa. Vastuuelan jälleenvakuutusvaraus oli toimintavuoden lopussa tehty yhteensä kuudesta vahingosta.

Henkilöstökulut kasvoivat 7,1 (6,1) miljoonaa euroon. Liiketoiminnan muut kulut pienivät ja olivat 2,4 (2,9) miljoonaa euroa sekä poistot ja arvonalentumiset 1,4 (1,5) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 10,9 (10,5) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmä on soveltanut vakuutusyhtiön sijoitusomaisuuden luokitteluun ja arvostamiseen IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia 1.1.2018 alkaen.

Vakuutustoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2017)

Vakuutustoimintasegmentin varat olivat tilikauden päättyessä yhteensä 61,6 (62,1) miljoonaa euroa. Vakuutustoiminnan sijoitusomaisuus oli 36,4 (34,8) miljoonaa euroa. Vakuutusvelka kasvoi tilikaudella 11,0 prosenttia 32,5 (29,3) miljoonaa euroon. Vakuutustoiminnan velat olivat yhteensä 36,3 (36,2) miljoonaa euroa.

MUUT TOIMINNOT

Muihin toimintoihin sisältyivät POP Holding Oy, POP Pankkiliitto osk ja muut POP Pankki -ryhmään yhdisteltävät pankki- ja vakuutustoimintasegmentteihin sisällyttämättömät yhteisöt. Muut toiminnot ei ole raportoitava segmentti POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä.

POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema

Riskienhallinnan periaatteet ja organisointi

POP Pankki -ryhmässä riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan ja mitataan, ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokykyyn. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että yksittäinen jäsenluottolaitos ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa jäsenluottolaitoksen, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovitujen toimintamallien mukaisesti.

Merkittävimmät POP Pankki -ryhmän toimintaan liittyvät riskit ovat luottoriski, likviditeettiriski ja rahoitustaseen koronariski sekä vakuutustoiminnassa vakuutusriski. POP Pankki -ryhmän strategia linjaa ryhmän riskinottohalukkuuden. Liiketoimintaa harjoitetaan maltillisella riskitasolla siten, että riskit pystytään täysimääräisesti hallitsemaan. POP Pankki -ryhmään kuuluvat yritykset ottavat liiketoiminnassaan itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä asetettujen liiketoiminnan ohjausrajojen puitteissa.

POP Pankkiliitto osk yhteenliittymän keskusyhteisönä valvoo Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisesti riskienhallintajärjestelmien riittävyyttä ja toimivuutta jäsenluottolaitosten ja yhteenliittymän tasolla ja vastaa ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta. Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta. Lisäksi jäsenluottolaitoksille on asetettu yhteisiä liiketoiminnan ohjaus- ja reagointirajoja, joilla varmistetaan siitä, että yksittäisen jäsenluottolaitoksen ottamat riskit ovat hyväksyttävissä rajoissa.

Keskusyhteisö valvoo, että jäsenluottolaitokset noudattavat toiminnassaan lakia, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita. Keskusyhteisössä on liiketoiminnoista riippumaton riskien valvontatoiminto, joka hoitaa riskien valvontatehtäviä sekä säännösten noudattamisen varmistamista valvova compliance-toiminto ja sisäinen tarkastus.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana sisäiseen valvontaan. Sisäisellä valvonnalla on tarkoitus tuottaa kohtuullinen varmuus mm. tavoitteiden ja päämäärien saavuttamisesta, toiminnan tuloksellisuudesta ja luotettavuudesta, toiminnan asianmukaisuudesta ja tehokkuudesta, lakien ja säännösten noudattamisesta sekä toimintaan liittyvien riskien hallinnasta. Sisäistä valvontaa toteutetaan POP Pankki -ryhmässä kaikilla organisaatiotasolla.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 4. EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) edellyttämät riskejä koskevat tiedot esitetään erillisessä Pilari III -raportissa.

PANKKITOIMINNAN RISKIT

Luottoriski

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Erääntyneiden saamisten tunnusluvut säilyivät maltillisella tasolla. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta nousi hieman. Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL, expected credit loss) määrä laski tilikauden aikana.

Yhteenliittymän luottokanta kasvoi tilikaudella 4,4 prosenttia päätyen 3 473,3 (3 325,4) miljoonaan euroon. Pääosa luotonannosta kohdistuu vähäriskiseen henkilöasiakasluototukseen. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta oli 67,0 (66,7) prosenttia, yritysten osuus 17,0 (16,4) prosenttia ja maatalousyrittäjien osuus 16,0 (16,9) prosenttia. Asuinkiinteistövakuudellisten luottojen osuus luottokannasta oli 65,6 (65,2) prosenttia. POP Pankkien yhteenliittymän yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,89 (0,89) prosenttia luottokannasta. Yhteenliittymän 30-90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2018 lopussa 0,83 (0,60) prosenttia luottokannasta.

Luottoihin ja saamisiin kohdistuvat odotetut luottotappiot (ECL) vähenivät 0,7 prosenttia päätyen 30,6 (30,8) miljoonaan euroon. Edellisen vuoden lopussa luottoihin ja saamisiin kohdistuvat arvonalentumiset olivat yhteensä 23,3 miljoonaa euroa. Arvonalentumisten historiatietoja ei ole oikaistu.

POP Pankkien yhteenliittymän toimiala- ja asiakasriskit ovat hajautuneita. Vuoden 2018 lopussa yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi

si EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakaskokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään.

Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisten ja maksuviivästymien jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan. Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) määrän seuranta on tärkeä osa luottoriskin hallintaa. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Likviditeettiriski

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk soveltaa Finanssivalvonnalta saatua lupaa päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan unionin säädöksissä säädettyjä luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämisestä.

POP Pankki -ryhmän maksuvalmiusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. POP Pankkien yhteenliittymän LCR-tunnusluku 31.12.2018 oli 151 (143) prosenttia. Yhteenliittymällä oli 31.12.2018 LCR-kelpoisia likvidejä varoja ennen arvonalentumia 364,1 (315,2) miljoonaa euroa, joista 22,3 (12,1) prosenttia oli käteistä ja keskuspankkisaatavia ja 77,7 (87,9) prosenttia erittäin likvidejä tason 1 arvopapereita. Luottolaitosten likviditeettiä säätelevä viranomaisvaade LCR (maksuvalmiusvaatimus, liquidity coverage ratio) on vuoden 2018 alusta asti ollut 100 prosenttia.

Myös POP Pankki -ryhmän rahoitusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Talletusten osuus luottokannasta pysyi korkealla tasolla ja rahoituksen saatavuus pysyi hyvänä. Bonum Pankki Oyj teki tilikauden aikana aktiivisesti liikkeeseenlaskuja 150 miljoonan euron sijoitustodistusohjelmansa puitteissa. Liikkeelle lasketuja sijoitustodistuksia oli tilikauden lopussa yhteensä 42,5 miljoonaa euroa. Bonum Pankki Oyj on aiemmin laskenut liikkeeseen 100 miljoonan euron vakuudettoman kolmen vuoden seniorilainan osana toukokuussa 2016 perustettua 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmaa. Tukkurahoituskanavan avaaminen on monipuolistanut yhteenliittymän varainhankintaa, tehostanut ryhmän sisäisen rahoituksen välitystä ja tukenut ryhmän kasvua. Pidemmän aikavälin rahoitusaseman arvioidaan sen vuoksi kehittyvän edelleen positiivisesti.

Yhteenliittymän likviditeettiriskin hallinnassa käytetään anto-ottolainaussuhdetta sekä maturiteettiluokittain tehtävää analyysiä, jossa tarkastellaan kunkin maturiteettiluokan saamisten ja velkojen kassavirtojen erotusta. Aikaluokittaisten erojen kattamiseksi ja lyhyen aikavälin maksuvalmiuden turvaamiseksi ylläpidetään riittävää likviditeettireserviä.

Markkinariski

Pankkitoiminnan markkinariskejä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat anto- ja ottolainauksesta, markkinaehtoisesta jälleenrahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Markkinariskiasema säilyi tilikauden aikana maltillisena. Pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on rahoitustaseen korkoriski, jota seurataan ja rajoitetaan sekä nykyarvomenetelmän että tulo-riskimallin kautta. Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli 31.12.2018 7,4 miljoonaa euroa (4,4). Markkinariskiä syntyy myös jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnasta, jonka pääasialliset tarkoitukset ovat rahoitusyliäämän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpitäminen. Jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinaista kaupankäyntitoimintaa (trading).

Sijoitustoiminnasta syntyvää markkinariskiä rajoitetaan omaisuusluokkien allokaation kautta sekä omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain asetettavilla riskirajoilla. Luotonannossa ei oteta lainkaan valuuttariskiä. Jäsenluottolaitos voi tehdä vain yhteenliittymän riskienvalvontatoiminnon luvalla suoria valuuttamääräisiä sijoituksia, sijoituksia strukturoituihin tuotteisiin tai johdannaisopimuksia. Johdannaisten käyttö on rajoitettu rahoitustaseen korkoriskin suojaustarkoitukseen.

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien toteutumista pyritään minimoimaan henkilöstön jatkuvalla kehittämisellä ja kattavilla toimintaohjeilla, sekä sisäisen valvonnan toimenpiteillä muun muassa eriyttämällä mahdollisuuksien mukaan asioiden valmistelu, päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskien valvontatoiminto katselmoi. Lisäksi jäsenluottolaitokset suorit-

tavat säännöllisesti operatiivisten riskien itsearvioinnin. Osa operatiivisten riskien aiheuttamista tappioista suojataan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuus-suunnittelulla.

Tietosuoja-asetuksen voimaantuloon on varauduttu liiton projektilla ja sen tuloksia on auditoitu ulkopuolisen asiantuntijan toimesta. Tietosuoja-asetuksen edellyttämät prosessit ja toiminnot on otettu käyttöön ja niiden toimintaa seurataan säännöllisesti.

VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

Tarkastelukaudella merkittävimmät vakuutusriskit ovat liittyneet liiketoiminnan kannattavuuskehitykseen keskittyen erityisesti hinnoittelun ja asiakasvalinnan kehittämiseen sekä liiketoiminnan volyymien riittävään kasvattamiseen kannattavuusnäkökulma huomioiden.

Merkittävimmät operatiiviset riskit liittyvät edelleen IT-järjestelmäkokonaisuuden rakentamiseen ja vakuutustoiminnan prosessien hallittuun skaalaamiseen ja kehittämiseen myynti-, asiakas- ja korvausvolyymeiden kasvaessa.

Tietoturvariskit ovat verkossa toimivalle yhtiölle merkittäviä, joten niiden hallintaan panostetaan voimakkaasti. Henkilöstöriski on huomattava yhtiön suhteellisen pienen organisaation johdosta, tosin omaa organisaatiota ja kumppanuuksia kehitetään jatkuvasti riskien vähentämiseksi. Vakuutusyhtiön sijoitustoiminnan riskitaso on maltillinen ja keskeisimmät riskit ovat osake-, luotto- ja korkoriski.

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus hyväksyy vuosittain yhtiön riskienhallintasuunnitelman.

KRIISINRATKAISUSUUNNITELMA

Vuonna 2017 käynnistynyt POP Pankki -ryhmän kriisinvuorokausuunnitelman laatiminen jatkui vuoden 2018 aikana. POP Pankki -ryhmän kriisinvuorokausuviranomainen on Rahoitusvakuusvirasto. Prosessi on loppusuoralla ja sen tuloksena Rahoitusvakuusvirasto tulee määrittämään POP Pankkien yhteenliittymälle kriisinvuorokausuunnitelman annetun lain (1194/2014) 8 luvun 7 §:ssä tarkoitetun omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen vähimmäismäärän, joka tulee astumaan voimaan Rahoitusvakuusviraston asettaman siirtymäajan jälkeen.

VAKAVARAISUUDEN HALLINTA

Vuoden 2018 lopussa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuus oli hyvällä tasolla. Yhteenliittymän vakavaraisuussuhde oli 20,8 (21,2) prosenttia ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 20,5 (20,9) prosenttia. Yhteenliittymä ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin.

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteeseen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategia-prosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Jäsenluottolaitokset tunnistavat ja arvioivat toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskien yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääomasuunnitelman laatimisessa käytetään yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa yhtenäisiä, keskusyhteisön riskien valvontatoiminnon määrittelemiä laskentamenetelmiä. Jäsenluottolaitokset on Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla vapautettu keskusyhteisön päätöksellä sekä omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille että suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välisille erille.

POP Pankkien yhteenliittymän omat varat muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä muista vapaista rahastoista. EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 ei tunnista jäsenosuuksien aiemmin käyttämiä lisäosuuksia päämainstrumentiksi. Lisäosuus ei ole uuden sääntelyn mukaan enää jäsenosuuksien omien varojen erä. Vakavaraisuusase-

tusta on sovellettu 1.1.2014 alkaen, mutta lisäosuuksia koskevien siirtymäsäännösten osalta soveltaminen muuttuu asteittain. Osa yhteenliittymän jäsenosuuksien pankeista on vuodesta 2015 lähtien laskenut liikkeelle uutta, omiin varoihin laskettavaa päämainstrumenttia, POP Osuutta. POP Osuuksia oli vuoden 2018 lopussa laskettu liikkeelle yhteensä 55,3 (53,6) miljoonaa euroa. Uusmerkinnän lisäksi vanhoja lisäosuuksia on muunnettu POP Osuuksiksi.

Lakisäätelinen alaraja vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Vuoden 2015 alussa otettiin 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa 0 - 2,5 prosentin tasolle. POP Pankkien yhteenlaskettu pääomavaade on siten 10,5 prosenttia. Muuttuva lisäpääomavaatimus määräytyy luottolaitoksen taseessa olevien vastuiden kotimaan mukaan. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta suomalaisille vastuille, joista yhteenliittymän jäsenluottolaitosten luotto- ja vastapuoliriski lähes kokonaan muodostuu. Tilikauden aikana Finanssivalvonta päätti asettaa POP Pankkien yhteenliittymälle 1,0 prosentin suuruisen järjestelmäriskipuskurin lisäpääomavaatimuksen, joka tulee voimaan 1.7.2019 alkaen. Finanssivalvonta on tilikauden päättymisen jälkeen 18.1.2019 asettanut POP Pankkien yhteenliittymälle luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 11 luvun 6 §:n 3 momentin nojalla harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen (pilari 2). Lisäpääomavaatimus on suuruudeltaan 1,25 % ja se tulee täyttää EU:n vakavaraisuusasetuksessa (EU 575/2013) tarkoitetulla ydinpääomalla (CET1). Lisäpääomavaatimus on voimassa 30.9.2019 alkaen.

POP Pankkien yhteenliittymä on päättänyt olla soveltamatta vakavaraisuusasetuksen 473 a artiklan mukaisia IFRS 9 –siirtymäjärjestelyjä. Raportoiduissa omissa varoissa, pääomassa ja vähimmäisomavaraisuusasteessa on jo otettu huomioon IFRS 9:n käyttöönoton täysi vaikutus.

VAKAVARAISUUDEN YHTEENVETO

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Omat varat		
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	512 130	509 965
Vähennykset ydinpääomasta	-11 358	-10 271
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	500 772	499 694
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	3 952	4 980
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	3 952	4 980
Ensisijainen pääoma (T1 = CET1 + AT1)	504 724	504 674
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	2 371	2 490
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
Toissijainen pääoma (T2) yhteensä	2 371	2 490
Omat varat yhteensä (TC = T1 + T2)	507 096	507 164
Riskipainotetut erät yhteensä	2 443 632	2 395 591
josta luottoriskin osuus	2 213 845	2 165 067
josta vastuun arvonokaisuriski (CVA)	1	270
josta markkinariskin osuus (valuuttakurssiriski)	24 470	25 571
josta operatiivisen riskin osuus	205 315	204 682
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2,5 %)	61 091	59 890
Vastasyklinen pääomapuskuri	379	285
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%)	20,5 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (T1-%)	20,7 %	21,1 %
Kokonaisvakavaraisuussuhde (TC-%)	20,8 %	21,2 %
Pääomavaatimus		
Omat varat yhteensä	507 096	507 164
Pääomavaatimus yhteensä *	256 960	251 822
Puskuri pääomavaatimukseen	250 136	255 342
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	504 724	504 674
Vastuut yhteensä	4 471 092	4 327 162
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	11,3 %	11,7 %

* Pääomavaatimus yhteensä muodostuu minimivaatimuksesta 8 %, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 % ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista.

Tallettajan ja sijoittajan suoja

Talletussuojasta säädetään rahoitusvakausviranomaisesta annetussa laissa. Lain mukaan talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto, jonka hallinnoima rahoitusvakausrahasto muodostuu kriisinvakuutusrahastosta ja talletussuojarahastosta. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan samassa talletuspankissa olevat korvauskelpoiset talletukset, kuitenkin yhteensä enintään 100 000 euroa. Talletussuojarahaston maksut katettiin tilikaudella aiemman kansallisen talletussuojarahaston varoista.

Talletuspankkien yhteenliittymän jäsenenä olevia talletuspankkeja pidetään talletussuojan kannalta yhtenä talletuspankkina. Tämän johdosta saman tallettajan talletussuoja kaikista POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa (POP Pankit ja Bonum Pankki Oyj) olevista talletuksista on yhteensä 100 000 euroa.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksia pidetään sijoittajan suojan kannalta yhtenä pankkina. Korvausrahastosta korvataan enintään 20 000 euroa.

POP Pankkiliitto osk:n hallinto

POP Pankkiliitto osk:n jäseniä ovat 26 jäsenosuuspankkia (POP Pankkia) ja Bonum Pankki Oyj. Jäsenosuuspankit käyttävät sääntöjen mukaista äänivaltaa POP Pankkiliiton osuuskunnan kokouksessa, joka nimittää hallintoneuvoston. Sääntöjen mukaan Bonum Pankki Oyj:llä liiton tytäryhtiönä ei ole äänivaltaa osuuskunnan kokouksessa.

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvostoon kuuluu sääntöjen mukaan vähintään kolme (3) ja enintään kolmekymmentäneljä (34) osuuskunnan kokouksen valitsemaa jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta on valittava yksi (1) jäsen, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksena toimivasta keskusyhteisön tytäryhteisöstä.

Hallintoneuvostoon kuului vuonna 2018 yhteensä 26 jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta Bonum Pankkia lukuun ottamatta valittiin yksi (1) jäsen. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan valita vain jäsenluottolaitoksen hallituksen tai hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimi Hannu Saarimäki

(Keuruun Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja) ja varapuheenjohtajana Harri Takala (Pohjanmaan Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja).

POP Pankkiliitto osk:n hallitukseen kuuluu vähintään viisi (5) ja enintään seitsemän (7) hallintoneuvoston valitsemaa jäsentä siten, että kultakin sääntöjen mukaiselta yhteistoiminta-alueelta valitaan vähintään yksi (1) jäsen. Hallituksen jäsenistä enemmistön tulee olla työ- tai toimisuhteessa jäsenluottolaitokseen. Hallituksen jäsenten toimikausi on kolme vuotta luettuna hallintoneuvoston valinnasta päättäneen kokouksen päättymisestä hallintoneuvoston kolmen vuoden kuluttua seuraavan valinnasta päättävän kokouksen päättymiseen. Näistä jäsenistä eroaa vuosittain lähinnä kolmannelle osalle oleva lukumäärä toimikauden mukaan.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

POP Pankkiliitto osk:n hallituksen jäseninä ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Juha Niemelä

toimitusjohtaja, Liedon Osuuspankki
hallituksen jäsen
hallituksen puheenjohtaja 23.11.2018 alkaen
hallituksen varapuheenjohtaja 22.11.2018 asti

Soile Pusa

toimitusjohtaja, Siilinjärven Osuuspankki
hallituksen jäsen
hallituksen varapuheenjohtaja 23.11.2018 alkaen,

Teemu Teljosuo

toimitusjohtaja, Kurikan Osuuspankki 9.11.2018 asti
hallituksen jäsen 13.11.2018 asti
hallituksen puheenjohtaja 13.11.2018 asti

Petri Jaakkola

toimitusjohtaja, Lapuan Osuuspankki
hallituksen jäsen

Ari Heikkilä

toimitusjohtaja, Konneveden Osuuspankki
hallituksen jäsen

Marja Pajulahti

toimitusjohtaja, SOS Lapsikyläsäätiö
hallituksen jäsen

Hannu Tuominiemi

toimitusjohtaja, Suupohjan Osuuspankki
hallituksen jäsen

POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii **Pekka Lemettinen**. Toimitusjohtajan sijaisena toimii **Jaakko Pulli**.

POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT **Tiia Kataja**.

Henkilöstö ja palkitseminen

Henkilöstö

POP Pankki -ryhmään työsuhteessa vuoden 2018 lopussa oli 726 (718) henkilöä, joista pankkitoiminnassa 538 (539) henkilöä, vahinkovakuutustoiminnassa 128 (116) henkilöä ja muissa toiminnoissa 60 (63) henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota. Muuttuva palkanosa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin.

Yhteiskuntavastuu

POP Pankki -ryhmän arvona on sekä asiakkaan että toimintaympäristön hyvinvoinnin edistäminen. Tätä POP Pankki -ryhmä toteuttaa kaikessa toiminnassaan jatkuvasti pieninä tekoina. Myös ryhmän yritysten terveestä liiketoiminnasta ja kannattavuudesta huolehtiminen sekä pitkäjänteinen kehittäminen ovat osa yhteiskuntavastuuta.

POP Pankki -ryhmä maksoi tilikauden tuloksesta vuodelta 2018 veroja yhteensä 3,1 (4,5) miljoonaa euroa. POP Pankki -ryhmän pääyhtiöiden kotipaikat kattavat 28 eri paikkakuntaa, jolloin verot kohdentuvat hyvin niille alueille, joissa asiakkaat toimivat. Palkkoja POP Pankki -ryhmä maksoi yhteensä 33,9 (32,3) miljoonaa euroa.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

POP Pankki -ryhmä uudistaa peruspankkijärjestelmänsä, mikä mahdollistaa digitaalisten palvelujen tehokkaan kehittämisen tulevaisuudessa. Investointi on yksi kaikkien aikojen suurimmista POP Pankki -ryhmässä. POP Pankki -ryhmä ryhtyy uudistamaan peruspankkijärjestelmänsä yhteistyössä Säästöpankkiryhmän ja Oma Säästöpankin kanssa. Projekti käynnistyy keväällä 2019 ja jatkuu arviolta vuoteen 2021 asti.

Uudeksi peruspankkijärjestelmäksi on valittu Temenoksen T24-ohjelmisto. Sen toimittaa yhdysvaltalainen Cognizant, joka on yksi maailman johtavista digitaalisten palvelujen tarjoajista. 23.1.2019 allekirjoitettu sopimus kattaa otto- ja antolainauksen sekä maksamisen palvelut. Sopimukseen sisältyy myös yrityskauppa, jossa Cognizant ostaa 100 prosenttia Samlinkin osakkeista. Osakkeiden myynti vaatii vielä Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksynnän sekä Finanssivalvonnan tarkastuksen. Myynti ei vaikuta POP Pankki -ryhmän vuoden 2019 tulokseen, koska osakkeet on luokiteltu käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin osakkeisiin. Järjestelyllä oli vähäinen negatiivinen vaikutus POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan 2018. Järjestely ei vaikuta merkittävästi POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuteen.

Finanssivalvonta on 18.1.2019 asettanut POP Pankkien yhteenliittymälle luottolaitostoinnasta annetun lain (610/2014) 11 luvun 6 §:n 3 momentin nojalla harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen (pilari 2). Lisä-

pääomavaatimus on suuruudeltaan 1,25 % ja se tulee täyttää EU:n vakavaraisuusasetuksessa (EU 575/2013) tarkoitetulla ydinpääomalla (CET1). Lisäpääomavaatimus on voimassa 30.9.2019 alkaen.

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa muita sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

Vuoden 2019 näkymät

Vuoden 2019 talousnäkymät ovat vuotta 2018 heikot. Vaikka maailmantalouden ja Suomen talouden odotetaan edelleen kasvavan, arvioidaan kasvuvauhdin hidastuvan aiemmasta. Talouden kehitystä uhkaavat epävarmuustekijät ovat lisääntyneet niin Euroopassa kuin maailmanlaajuisesti. Palkansaajien ostovoiman odotetaan kehittyvän Suomessa kuitenkin myönteisesti. Vaikka euroalueella korkotason pohjakosketus on jo ohitettu, arvioidaan EKP:n siirtyvän koronnostoihin aikaisintaan vuoden 2019 lopulla.

POP Pankki -ryhmän kehityksessä korostuu uuteen peruspankkijärjestelmään siirtyminen sekä maksupalveluja, rahoitusvälineiden markkinoita ja tietosuojaa koskevan uuden sääntelyn vaikutus kilpailuun ja liiketoiminnan volyymeihin. POP Pankki -ryhmän vuoden 2019 tuloksen arvioidaan muodostuvan saman tasoiseksi kuin vuoden 2018 tulos, johtuen edelleen matalana jatkuvasta korkotasosta, ryhmän strategisten kehittämistoimenpiteiden vaatimista panostuksista ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen liittyvästä epävarmuudesta. Sijoitusmarkkinoiden tilanteen uskotaan jatkuvan haasteellisena, minkä ennakoidaan aiheuttavan lisääntyvää tulosvolatiliteettia. Suurimmat tulokseen liittyvät epävarmuustekijät koskevat rahoitusvarojen arvostusta ja arvonalentumisia.

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Pekka Lemettinen, puh. 040 5035411
ja liiketoimintajohtaja Jaakko Pulli, puh. 050 4200925.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Liikevaihto

Korkotuotot, palkkiotuotot, sijoitusten nettotuotot, vakuutuskate, liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan tuotot yhteensä

Korkokate, palkkiotuotot ja -kulut netto, sijoitusten nettotuotot, vakuutuskate, liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan kulut yhteensä

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut, poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Kulu-tuottosuhte, % =	$\frac{\text{Liiketoiminnan kulut yhteensä}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$	x 100
Oman pääoman tuotto (ROE), % =	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus (katsauskauden alun ja lopun keskiarvo)}}$	x 100
Koko pääoman tuotto (ROA), % =	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (katsauskauden alun ja lopun keskiarvo)}}$	x 100
Omavaraisuusaste, % =	$\frac{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus}}{\text{Taseen loppusumma}}$	x 100
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), % =	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}}$	x 100
Ensisijainen pääomasuhde (T1), % =	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}}$	x 100
Vakavaraisuussuhde (TC), % =	$\frac{\text{Omat varat yhteensä (TC)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}}$	x 100

$$\text{Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), \% =} \frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vähimmäisomavaraisuusasteen vastuiden kokonaismäärä}} \times 100$$

$$\text{Maksuvalmiusvaatimus (LCR), \% =} \frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$$

VAKUUTUSTOIMINNAN TUNNUSLUVUT

Liikekulut

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut, poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

$$\text{Vahinkosuhte, \% =} \frac{\text{Korvauskulut (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

$$\text{Liikekulusuhde, \% =} \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS 31.12.2018

POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma

(1 000 euroa)	Liite	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	Muutos, %
Korkotuotot		75 695	77 565	-2,4 %
Korkokulut		-10 304	-14 748	-30,1 %
Korkokate	6	65 391	62 817	4,1 %
Palkkiotuotot ja -kulut netto	7	29 790	28 115	6,0 %
Sijoitusten nettotuotot	8	1 111	14 559	-92,4 %
Vakuutuskate	9	10 433	8 453	23,4 %
Liiketoiminnan muut tuotot	10	4 918	4 773	3,0 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		111 643	118 718	-6,0 %
Henkilöstökulut	11	-41 769	-39 720	5,2 %
Liiketoiminnan muut kulut	12	-48 257	-47 003	2,7 %
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta ja aineettomista hyödykkeistä	13	-6 845	-7 516	-8,9 %
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-96 871	-94 238	2,8 %
Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	18	-3 195	-4 991	-36,0 %
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	23	-9	-	...
Tulos ennen veroja		11 569	19 488	-40,6 %
Tuloverot	14	-2 640	-3 745	-29,5 %
Tilikauden tulos		8 928	15 744	-43,3 %
Josta				
POP Pankkien omistajien osuus		8 949	15 759	-43,2 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		-20	-15	35,5 %
Yhteensä		8 928	15 744	-43,3 %

Vahinkovakuutustoiminnan tuloslaskelmaerien esittämistapaa on muutettu 1.1.2018 alkaneella tilikaudella. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti. Esittämistavan muutoksesta on kerrottu tarkemmin liitteessä 2.

POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	Muutos, %
Tilikauden tulos	8 928	15 744	-43,3 %
Muut laajan tuloksen erät			
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleenmäärittämisestä johtuvat voitot/tappiot	-280	-709	-60,5 %
Käyvän arvon rahaston muutos			
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	-891	-	...
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	-2 985	-	...
Myytävissä olevat rahoitusvarat	-	-1 868	...
Tilikauden laaja tulos	4 772	13 167	-63,8 %
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
POP Pankkien omistajien osuus katsauskauden laajasta tuloksesta	4 793	13 182	-63,6 %
Määräysvallattomien omistajien osuus katsauskauden laajasta tuloksesta	-20	-15	35,5 %
Yhteensä	4 772	13 167	-63,8 %

POP Pankki -ryhmän tase

(1 000 euroa)	Liite	31.12.2018	31.12.2017	Muutos, %
Varat				
Käteiset varat	19	81 117	50 945	59,2 %
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	20	74 625	71 156	4,9 %
Lainat ja saamiset asiakkailta	20	3 473 310	3 325 363	4,4 %
Johdannaiset	21	4	647	-99,4 %
Sijoitusomaisuus	22	707 897	749 252	-5,5 %
Sijoitukset osakkuusyrietyksissä ja yhteisyrietyksissä	23	166	-	...
Aineettomat hyödykkeet	24	11 217	11 003	1,9 %
Aineelliset hyödykkeet	25	30 025	33 028	-9,1 %
Muut varat	26	26 680	31 429	-15,1 %
Verosaamiset	27	4 478	3 015	48,5 %
Varat yhteensä		4 409 518	4 275 838	3,1 %
Velat				
Velat luottolaitoksille	28	3 030	6 964	-56,5 %
Velat asiakkaille	28	3 666 543	3 554 357	3,2 %
Vakuutusvelka	29	32 488	29 250	11,1 %
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	30	142 399	109 713	29,8 %
Lisäosuuspääoma	31	21 416	26 219	-18,3 %
Muut velat	32	38 157	38 124	0,1 %
Verovelat	27	21 698	25 562	-15,1 %
Velat yhteensä		3 925 730	3 790 189	3,6 %
Oma pääoma				
Osuuspääoma				
Jäsenosuudet		9 344	9 217	1,4 %
POP Osuudet		55 326	53 574	3,3 %
Osuuspääoma yhteensä	33	64 670	62 791	3,0 %
Rahastot	33	152 105	157 779	-3,6 %
Kertyneet voittovarot	33	266 586	264 631	0,7 %
POP Pankki-ryhmän omistajien osuus yhteensä		483 361	485 201	-0,4 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		428	448	-4,5 %
Oma pääoma yhteensä		483 788	485 649	-0,4 %
Velat ja oma pääoma yhteensä		4 409 518	4 275 838	3,1 %

Sijoitusomaisuus sisältää käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat.

Vahinkovakuutustoiminnan tase-erien esittämistapaa on muutettu 1.1.2018 alkaneella tilikaudella. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti. Esittämistavan muutoksesta on kerrottu tarkemmin liitteessä 2.

Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 31.12.2017	62 791	8 849	148 930	264 631	485 201	448	485 649
IFRS9 Siirtymä	-	-5 532	-	-1 991	-7 523	-	-7 523
Oma pääoma 1.1.2018	62 791	3 318	148 930	262 640	477 679	448	478 127
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	8 949	8 949	-20	8 928
Muut laajan tuloksen erät	-	-3 876	-	-280	-4 156	-	-4 156
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	-3 876	-	8 669	4 793	-20	4 772
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	1 880	-	-	-	1 880	-	1 880
Voitonjako	-	-	-98	-1 120	-1 218	-	-1 218
Rahastosiirrot	-	-	3 831	-3 831	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	1 880	-	3 733	-4 951	662	-	662
Muut muutokset	-	-	-	228	228	-	228
Oma pääoma 31.12.2018	64 670	-558	152 663	266 586	483 361	428	483 788

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2017	52 559	10 717	144 369	254 913	462 558	463	463 021
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	15 759	15 759	-15	15 744
Muut laajan tuloksen erät	-	-1 868	-	-709	-2 577	-	-2 577
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	-1 868	-	15 050	13 182	-15	13 167
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	10 231	-	-52	-	10 179	-	10 179
Voitonjako	-	-	-	-718	-718	-	-718
Rahastosiirrot	-	-	4 614	-4 614	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	10 231	-	4 562	-5 332	9 461	-	9 461
Oma pääoma 31.12.2017	62 791	8 849	148 930	264 631	485 201	448	485 649

POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	8 928	15 744
Oikaisut Tilikauden tulokseen	18 280	20 016
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-122 095	-145 735
Saamiset luottolaitoksilta	-3 241	-21 301
Saamiset asiakkailta	-160 252	-141 611
Sijoitusomaisuus	1 722	39 842
Muut varat	39 676	-22 665
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	129 482	30 031
Velat luottolaitoksille	-3 934	-4 421
Velat asiakkaille	112 866	51 254
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	32 685	9 494
Varaukset ja muut velat	-6 850	-20 692
Maksetut tuloverot	-5 285	-5 604
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	34 596	-79 944
Investointien rahavirta		
Muiden sijoitusten muutokset	-240	-
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-5 875	-3 886
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynnit	1 262	2 428
Investointien rahavirta yhteensä	-4 853	-1 458
Rahoituksen rahavirta		
Osuuspääoman nettomuutos	1 880	10 231
Maksetut osuuspääoman korot ja muu voitonjako	-1 218	-718
Rahoituksen rahavirta yhteensä	661	9 513
Rahavarojen muutos		
Rahavarat tilikauden alussa	74 449	146 338
Rahavarat tilikauden lopussa	104 854	74 449
Rahavarojen nettomuutos	30 405	-71 889

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Saadut korot	80 256	77 654
Maksetut korot	13 148	16 103
Saadut osingot	3 625	2 312
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut		
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut		
Rahoitusvarojen arvonalentumiset	3 195	5 016
Poistot	8 083	9 468
Vakuutusvelan muutos	3 635	2 687
Muut	3 462	2 845
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	18 375	20 016
Rahavarat		
Käteiset varat	81 117	50 945
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	23 737	23 504
Yhteensä	104 854	74 449

LIITTEET

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus

POP Pankki -ryhmä (jäljempänä myös Ryhmä) on POP Pankkien ja POP Pankkiliitto osk:n sekä niiden tytäryhteisöjen sekä yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen muodostama finanssiryhmä, joka toimii Suomessa. POP Pankit ovat itsenäisiä, alueellisesti ja paikallisesti toimivia osuuspankkeja. POP Pankkiliitto osk toimii Ryhmän keskusyhteisönä. POP Pankki -ryhmän palvelut kattavat henkilöasiakkaiden, pienten yritysten sekä maaja metsätalousyritysten maksuliike-, kortti-, säästämisen ja sijoitus-, sekä rahoituspalvelut. Vähittäispankkipalvelujen lisäksi Ryhmä tarjoaa vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille.

POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia ovat 26 osuuspankkia sekä jäsenosuuspankkien keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj. POP Pankkien yhteenliittymä on laissa talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki) määritelty juridinen kokonaisuus, jossa jäsenluottolaitoksilla ja keskusyhteisöllä on vastuu toistensa veloista ja sitoumuksista. POP Pankkien yhteenliittymän muodostavat keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk, sen jäsenluottolaitokset, näiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Jäsenluottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä.

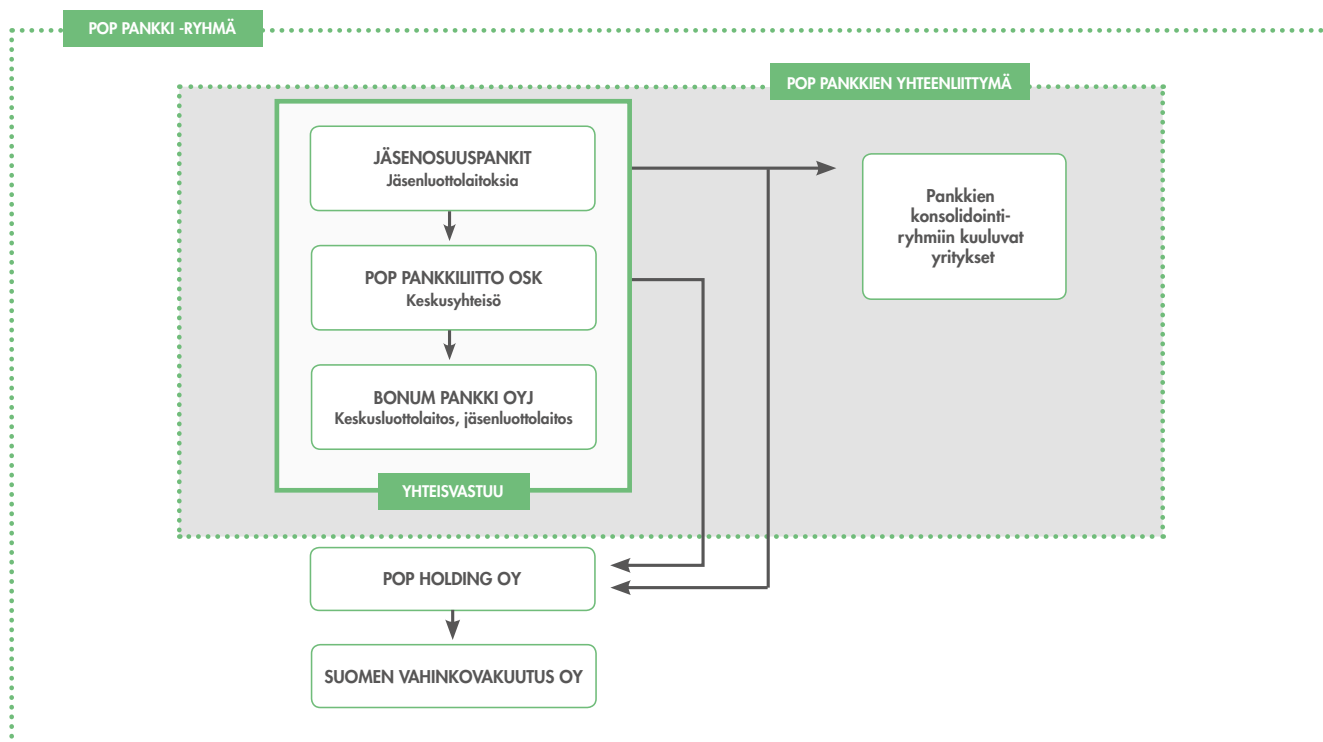
POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös muita yhteisöjä. Merkittävimmät POP Pankki -ryhmään sisältyvät yhteenliittymään kuulumattomat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankkien yhteenliittymä aloitti toimintansa 31.12.2015. Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

POP Pankki -ryhmä ei muodosta kirjanpitolain 1336/1997 mukaista konsernia, eikä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa 610/2014 määriteltyä konsolidointiryhmää. POP Pankkiliitto osk:illa tai sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden kansainvälisten IFRS-tilinpäätösstandardien mukaista määräysvaltaa, eikä Ryhmälle siten voida määritellä emoyhtiötä. Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankkiliitto osk:n hallitus on määritellyt Ryhmälle sen rakenteeseen soveltuvat tilinpäätösperiaatteet siltä osin, kuin IFRS-tilinpäätösstandardit eivät huomioi Ryhmän rakennetta. Tilinpäätösperiaatteet, jotka sisältävät kuvauksen jäsenosuuspankkien muodostamasta laskentateknisestä emoyhtiöstä, on esitetty liitteessä 2. Laskentatekniseen emoyhtiöön kuuluvat jäsenosuuspankit sekä muut Ryhmän IFRS-tilinpäätöseen yhdistellyt yritykset on lueteltu liitteessä 39.

Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

POP Pankkiliitto hankki 31.8.2018 omistukseensa 25 prosenttia Paikallispankkien PP-Laskenta Oy:stä Samlink Oy:ltä. Paikallispankkien PP-Laskenta Oy tuottaa kirjanpidon ja viranomaisraportoinnin palveluja finanssialalle. Myös muut omistajat ovat yhtiön asiakkaita. Muutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän toimintaan.

Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmäohjauksesta ja valvonnasta, kuten Yhteenliittymälaisissa säädetään. POP Pankkiliitto

osk:n kotipaikka on Helsinki ja sen osoite on Hevosenkä 3, 02600 Espoo. POP Pankkiliitto osk on laatinut Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen. POP Pankkiliitto osk:n hallitus on hyväksynyt toimintakertomuksen ja yhdistellyn tilinpäätöksen 14.2.2019. Tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliiton osuuskunnan kokoukselle 4.4.2019. Jäljennökset POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä sekä tilinpäätöstiedotteesta ovat saatavissa keskusyhteisön toimitiloista osoitteesta Hevosenkä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.poppankki.fi.

LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1. YLEISTÄ

POP Pankki -ryhmän (jäljempänä myös Ryhmä) yhdistelty tilinpäätös on laadittu EU:ssa hyväksytyjä kansainvälisiä IFRS-standardeja (International Financial Reporting Standards) sekä standardeja koskevia tulkintoja (IFRIC) noudattaen. Tilinpäätöksen liitetietojen laadinnassa on huomioitu myös suomalaisen kirjanpitoja yhteisöläinsäädännön sekä viranomaismääräysten vaatimukset.

POP Pankki -ryhmän velvollisuus laatia tilinpäätös kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti perustuu lakiin talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki).

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös esitetään tuhansina euroina, ellei toisin ole ilmoitettu. Liitetietojen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa taulukossa tai laskelmasa esitetystä summasta. Muut kuin euromääräiset varat ja velat on muutettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Arvostuksen yhteydessä syntyneet kurssierot on kirjattu tuloslaskelmaan sijoitusten nettotuottoihin lukuun ottamatta käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattuja rahoitusvaroja, joiden arvostuksen kurssierot on kirjattu laajaan tuloslaskelmaan. Kaikkien POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden toimintavaluutta on euro.

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja, käyvän arvon suojauksen suojauskohteita (suojatun riskin osalta) ja käyvän arvon suojauksessa käytettyjä suojaavia johdannaisia, jotka on arvostettu käypään arvoon. POP Pankki -ryhmä esittää EU:n vakavaraisuusasetuksen 575/2013 mukaiset Pilari III-vakavaraisuustiedot erillisessä raportissa, joka julkaistaan POP Pankki -ryhmän internet-sivuilla helmikuussa 2019.

2. YHDISTELYPERIAATTEET

2.1 Laskentatekninen emoyhtiö

Yhteenliittymälain mukaan POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö POP

Pankkiliitto osk:n ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. Yhdistelty tilinpäätös käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on määräysvalta.

POP Pankkiliitto osk:lla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden määräysvaltaa, minkä vuoksi POP Pankki -ryhmälle ei voida määritellä emoyhtiötä. IFRS-tilinpäätöksessä POP Pankki -ryhmälle on muodostettu jäsenosuuspankeista niin kutsuttu laskentatekninen emoyhtiö. Jäsenosuuspankeilla ja keskusyhteisöllä on yksin tai yhdessä määräysvalta muihin Ryhmän IFRS-tilinpäätökseen yhdisteltäviin yhteisöihin. Laskentateknisen emoyhtiön keskinäinen omistus, sisäiset liiketahtumat, keskinäiset saamiset ja velat sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu. Ryhmän omaan pääomaan luettava osuuspääoma muodostuu sellaisista jäsenosuuspankkien osuusmaksuista, joita koskee pankin ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta.

2.2 Tytär- ja osakkuusyhtiöt ja yhteisjärjestelyt

POP Pankki -ryhmän tilinpäätös sisältää laskentateknisen emoyhtiön ja sen tytäryhtiöiden tilinpäätökset sekä osakkuusyhtykset. Tytäryhtiöiksi katsotaan ne yhtiöt, joissa Ryhmällä on määräysvalta. Ryhmällä on yrityksessä määräysvalta, jos sillä on yritystä koskeva valta ja se altistuu yrityksen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja Ryhmä pystyy käyttämään yritystä koskevaa valtaansa ja näin vaikuttamaan saamansa tuoton määrään. Ryhmän määräysvalta perustuu äänivaltaan.

POP Pankki -ryhmän keskinäinen omistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Kaikki ryhmän sisäiset liiketahtumat, sisäiset saamiset ja velat, sisäiset realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu Ryhmän yhdistellyssä tilinpäätöksessä.

Osakkuusyhtykset ovat yritykset, joissa Ryhmällä on huomattava vaikutusvalta yhtiöiden liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa. Huomattava vaikutusvalta perustuu omistussuuteen. Osakkuusyhtykset yhdistellään pääomaosuusmentelmällä.

Yhteinen toiminto on yhteisjärjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta ja järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia veloitteita. Ryhmän tilinpäätökseen yhdis-

tellään yhteisinä toimintoina keskinäiset kiinteistöyhtiöt. Niiden tuloslaskelmaerät, varat ja velat yhdistellään Ryhmän omistussuuden mukaisesti.

2.3 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Määräysvallattomien omistajien osuus POP Pankki -ryhmän omasta pääomasta, tilikauden tuloksesta ja muista laajan tuloksen eristä esitetään erillisinä erinään Ryhmän tuloslaskelmassa, laajassa tuloslaskelmassa ja taseessa. Osuus tilikauden tuloksesta ja laajasta tuloksesta kohdistetaan määräysvallattomille omistajille siinäkin tapauksessa, että se johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus esitetään taseessa osana omaa pääomaa.

3. TILINPÄÄTÖKSEN ESITTÄMISEN MUUTOKSET

Vahinkovakuutustoiminnasta kertyneet vakuutusmaksutuotot ja korvauskulut sekä sijoitustoiminnan tuotot ja sijoitustoiminnasta aiheutuneet kulut on esitetty aikaisemmin tuloslaskelman erässä Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot. Jatkossa vakuutusmaksutuotot ja korvauskulut esitetään tuloslaskelman erässä Vakuutuskate ja sijoitustoiminnan nettotuotot erässä Sijoitusten nettotuotot ja Liiketoiminnan muut kulut. Aiemmin liiketoiminnan muissa tuotoissa ja liiketoiminnan muissa kuluissa esitetyt palkkiot esitetään niiden luonnetta vastaavassa erässä Palkkiotuotot ja -kulut, netto. Aikaisemmin Vahinkovakuutustoiminnan varoissa esitetyt sijoitukset esitetään erässä Sijoitusomaisuus vastaavasti kuin muiden Ryhmään kuuluvien yritysten sijoitukset. Saamiset ensivakuutustoiminnasta sekä muut saamiset esitetään erässä Muut varat. Aikaisemmin Vahinkovakuutustoiminnan veloissa esitetty vakuutusvelka esitetään omana eränään ja muut erät kohdassa Muut velat.

Tuloslaskelman rivi Kaupankäynnin nettotuotot on esitetty 1.1.2018 alkaen erässä Sijoitusten nettotuotot. Taseen erä Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat esitetään vastaavasti erässä Sijoitusomaisuus. Vähimmäisvarantalletus esitetään saamisissa luottolaitoksilta.

4. RAHOITUSINSTRUMENTIT

4.1 Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen taseeseen

Luokittelu

Rahoitusvarat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin mukaisesti rahoitusvarojen hallinnointiin sovellettavien liiketoimintamallien ja vieraan pääoman ehtoisten instrumenttien rahavirtaominaisuuksien perusteella seuraaviin arvostusluokkiin:

- Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat
- Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat
- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Rahoitusvelat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin mukaisesti seuraaviin arvostusluokkiin:

- Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat
- Käypään arvon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Kirjaaminen taseeseen

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä kaikki rahoitusvarat ja -velat kirjataan käypään arvoon. Tulosvaikutteisesti käypään arvoon kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin liittyvät transaktiokulut kirjataan tuloslaskelmaan hankintahetkellä. Muiden rahoitusinstrumenttien transaktiokulut sisällytetään hankintamenoön.

Rahoitusinstrumenttien ostot ja myynnit on kirjattu kaupantekopäivänä. Myönnettyt lainat kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas nostaa lainan. Liikkeeseen lasketut instrumentit kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas tekee merkinnän.

Rahoitusvarat ja -velat netotetaan taseessa, jos POP Pankki -ryhmällä on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys-, ja konkurssitapauksissa ja sillä on aikomus ja kyky toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. POP Pankki -ryhmä ei ole netottanut taseen rahoitusvaroja ja -velkoja.

Kirjaaminen pois taseesta

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Taseesta kirjataan pois myös sellainen rahoitusvaroihin kuuluva sopimus, johon perustuvat oikeudet rahavirtoihin siirretään toiselle osapuolelle tai johon liittyy velvollisuus maksaa kyseiset rahavirrat yhdelle tai useammalle vastaanottajalle. Jos rahoitusvarasta saadaan vastike, mutta omistamiseen liittyvät riskit ja edut säilyvät olennaisilta osin, kirjataan omaisuuserä edelleen taseeseen ja saatua vastiketta vastaava rahoitusvelka.

Arvonalentuneet rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimuksesta ei arvioida kertyvän enää suorituksia ja lopullinen tappio pystytään laskemaan. Taseesta pois kirjaamisen yhteydessä aiemmin kirjattu odotettavissa oleva luottotappio peruutetaan ja kirjataan lopullinen luottotappio. Myöhemmin taseesta pois kirjaamista saamisista saatavat suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan rahoitusvarojen arvonalentumistappioiden oikaisuksi.

Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden veloitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut. Rahoitusvelan vaihtoa toiseen, huomattavasti alkuperäisestä poikkeavaan rahoitusvelkaan tai rahoitusvelan ehtojen huomattavaa muutosta käsitellään uuden rahoitusvelan kirjaamisena ja alkuperäisen erän kuoletuksena.

4.2 Rahoitusvarojen hallinnoinnin liiketoimintamallit ja arvostaminen

Yhteisön liiketoimintamallilla tarkoitetaan IFRS 9 -standardin mukaan sitä, kuinka yhteisö hallinnoi rahoitusvarojaan rahavirtojen kerryttämiseksi. Toisin sanoen yhteisön liiketoimintamalli ratkaisee, syntyvätkö rahavirrat sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä, rahoitusvarojen myynnistä vai näistä molemmista. Liiketoimintamalli määritetään tasolla, joka kuvastaa sitä, kuinka rahoitusvarojen ryhmiä hallinnoidaan yhdessä tietyn liiketoiminnallisen tavoitteen saavuttamiseksi.

POP Pankki -ryhmässä rahoitusvaroja hallinnoidaan kolmen liiketoimintamallin mukaisesti:

1. Pidettävät rahoitusvarat (tavoite rahavirtojen kerääminen)
2. Pidettävien ja myytävien rahoitusvarojen yhdistelmä (tavoite rahavirtojen kerääminen ja myynti)
3. Muu pitkäaikainen sijoitustoiminta

Pidettävät rahoitusvarat -liiketoimintamalli sisältää antolainausaamiset sekä eräpäivään asti pidettävät vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset, jotka läpäisevät rahavirtaominaisuuksien (SPPI: Solely Payments of Principal and Interest) testin. Rahavirtaominaisuuksien testissä tutkitaan, määrätäänkö sopimusehdoissa tietynä ajankohtina toteutuvista rahavirroista, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuja.

Yhdistelmä -liiketoimintamalli sisältää rahavirtaominaisuuksien testin läpäisevät vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset, jotka on tarkoitus pitää eräpäivään asti tai lähelle eräpäivää tai myydä esimerkiksi sijoitusstrategian tavoitteiden täyttämiseksi.

Muu pitkäaikainen sijoitustoiminta -liiketoimintamalli pitää sisällään osakkeet ja rahasto-osuudet sekä muut sellaiset instrumentit, jotka eivät läpäise rahavirtaominaisuuksien testiä.

POP Pankki -ryhmä ei käy aktiivisesti kauppaa rahoitusvaroilla. POP Pankki -ryhmän sijoitustoiminnan tavoitteena on rahoitusyli jäämien sijoittaminen pitkän aikavälin tavoitteella sekä likviditeettisalkun ylläpitäminen maksuvalmiustarpeita varten.

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat sisältää lainat ja saamiset sekä sijoituspolitiikan mukaisesti ne vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset, jotka on tarkoitus pitää niiden eräpäivään asti ja joiden ehdoissa on sovittu säännöllisestä koronmaksusta ja pääoman palauttamisesta joko osissa tai kerralla (läpäisevät rahavirtaominaisuuksien testin). Arvostusluokkaan voidaan luokitella myös sellaiset maksuvalmiuden ylläpitämiseksi hallussa pidettävät likvidit varat, joiden likviditeettiä ei tarvitse osoittaa säännöllisillä myynneillä.

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat sisältää sijoituspolitiikan mukaisesti ne vieraan pääoman ehtoiset rahoitusinstrumentit, jotka on tarkoitus joko pitää rahavirtojen keräämiseksi tai myydä tarvittaessa liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi (yhdistelmä -liiketoimintamalli). Luokittelu edellyttää, että instrumentin ehdoissa on sovittu säännöllisestä koronmaksusta ja pääoman palauttamisesta joko osissa tai kerralla (läpäisevät rahavirtaominaisuuksien testin).

Arvostusluokkaan luokitellaan mm. sijoitukset, joita myydään tarvittaessa esimerkiksi likviditeettitarpeen muuttuessa sekä sellaiset likvidit varat, joiden likviditeetti on osoitettava säännöllisillä myynneillä.

Muutokset rahoitusinstrumentin käyvässä arvossa kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Rahoitusinstrumenttiin kohdistuvien odotettavissa olevien luottotappioiden lisäykset ja vähennykset kirjataan tuloslaskelmaan ja muihin laajan tuloksen eriin. Myös valuuttakurssivoitot ja -tappiot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Luovutuksen yhteydessä arvomuutos sekä valuuttakurssivoitot ja -tappiot kirjataan muista laajan tuloksen eristä tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan tuottoihin ja odotettavissa oleva luottotappio rahoitusvarojen arvonalentumistappioihin.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Rahoitusvara arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, ellei sitä arvosteta jaksotettuun hankintameno- tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat sisältää osakkeet ja rahasto-osuudet sekä velkainstrumentit, jotka eivät täytä rahavirtaominaisuuksien testiä. Poikkeuksen muodostavat osakkeet, jotka arvostetaan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta.

POP Pankki -ryhmällä ei ole kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä rahoitusvaroja.

Muutokset rahoitusinstrumentin käyvässä arvossa kirjataan tuloslaskelmaan erään sijoitusten nettotuotot.

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat oman pääoman ehtoiset instrumentit

POP Pankki -ryhmä on soveltanut IFRS 9 -standardin mahdollistamaa poikkeusta arvostaa oman pääoman ehtoisia instrumentteja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Poikkeusta on sovellettu POP Pankki -ryhmän strategisiin oman pääoman ehtoisin omistuksiin, joiden omistus on perusteltua liiketoiminnan kannalta. Merkittävin Ryhmän strateginen omistus on sijoitus Oy Samlink Ab:n osakkeisiin.

Muutokset rahoitusinstrumenttien käyvässä arvossa kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Kyseisten rahoitusinstrumenttien myöhemmin tapahtuvan luovutuksen yhteydessä mahdollisesti realisoituva myyntivoitto tai -tappio merkitään suoraan omaan pääomaan. Poikkeuksen soveltamista koskeva valinta voidaan tehdä ainoastaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä ja se on peruuttamaton.

Jaksotettuun hankintameno- kirjattavat rahoitusvelat

POP Pankki -ryhmän rahoitusvelat luokitellaan jaksotettuun hankintameno- efektiivisen koron menetelmää käyttäen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvelkoja. Jaksotettuun hankintameno- kirjattavat rahoitusvelat sisältää talletukset ja liikkeeseen lasketut velkakirjat sekä muut rahoitusvelat.

Käypään arvon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Käypään arvon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat voi sisältää johdannaisvelkoja. POP Pankki -ryhmällä ei ole tilinpäätöshetkellä tällaisia eriä. POP Pankki -ryhmä ei ole soveltanut IFRS 9 -standardin mahdollisuutta nimenomaisesti luokitella rahoitusvelka käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi.

4.3 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien

avulla tai, jos toimivia markkinoita ei ole, vakiintuneita arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevat toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita.

Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään sen hetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan. Arvostushintoina käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattuja rahavirtoja sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskorjoista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin luotettavuuden käyvän arvon määrittämiseen.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdetuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät olennaisilta osin perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettava erä kokonaisuudessaan luokitellaan, määritetään koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla

olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys arvioidaan kyseisen käypään arvoon arvostettavan erän suhteen kokonaisuudessaan.

4.4 Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta

POP Pankki -ryhmä soveltaa suojauslaskentaan IAS 39 Rahoitusinstrumentit -standardia.

POP Pankki -ryhmä voi suojaautua korkoriskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Johdannaissopimuksia ei tehdä kaupankäyntitarkoituksessa. POP Pankki -ryhmä ei ole soveltanut esitettävillä tilikauksilla rahavirran suojausta.

Suojaavien johdannaissopimusten ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys (suojaussuhde) ja suojauksen tehokkuus on dokumentoitu. Ryhmä soveltaa kiinteäkorkoiseen ottolainaukseen Euroopan Unionin hyväksymää IAS 39 -standardin mukaista suojauslaskennan ns. carve out -mallia, joka mahdollistaa sellaisten varojen ja velkojen suojaamisen yhtenä kokonaisuutena, joilla on samanlainen riskiprofiili (ns. macro hedging), mahdollistaen talletusten ottamisen mukaan suojauskohteeksi. Tavoitteena on vakauttaa korkokatetta sekä neutralisoida varojen ja velkojen mahdolliset käyvän arvon muutokset. Johdannaissopimukset arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon ja arvonmuutokset kirjataan tulosvaikutteisesti.

Käyvän arvon suojauksella suojaudutaan kiinteäkorkoisen ottolainauksen käyvän arvon muutoksilta. Käyvän arvon kohteena oleva omaisuuserä arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon, vaikka se muuten arvostettaisiin jaksotettuun hankintamenuun. Suojattavan kohteen käyvän arvon muutos kirjataan taseessa kyseisen erän oikaisuksi ja tuloslaskelmassa kaupankäynnin nettotuottoihin. Suojaavien johdannaisten korot esitetään korkokulujen oikaisuna ja arvostustulos kaupankäynnin nettotuottoissa.

4.5 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan perustuen odotettavissa oleviin luottotappioihin kaikista vieraan pääoman ehtoisista rahoitusvaroista, jotka arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista. Rahoitusinstrumentin odotettavissa oleva luottotappio määritetään sopimukseen perustuvien rahavirtojen, jotka yhteisö on sopimuksen

mukaisesti oikeutettu saamaan, ja niiden rahavirtojen, jotka yhteisö odottaa saavansa, välisenä erotuksena diskontattuna alkuperäisellä efektiivisellä korolla raportointihetkeen.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseksi rahoitusinstrumentit luokitellaan vaiheisiin 1-3. Vaiheeseen 1 luokitellaan rahoitusinstrumentit, joiden luottoriski ei ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Odotettavissa olevat luottotappiot määritetään tällaisille rahoitusinstrumenteille perustuen 12 kuukaudelta odotettavissa oleviin luottotappioihin. Vaiheeseen 2 luokitellaan rahoitusinstrumentit, joiden luottoriski on laadullisten tai määrällisten kriteerien perusteella lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ja vaiheeseen 3 rahoitusinstrumentit, joiden vastapuoli on todettu maksukyvyttömäksi. Odotettavissa olevat luottotappiot määritetään vaiheeseen 2 ja 3 luokitelluille rahoitusinstrumenteille perustuen koko voimassaoloajalta odotettavissa oleviin luottotappioihin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta POP Pankki -ryhmässä perustuu neljään pääsegmenttiin:

- Henkilöasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Yritysasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Maa- ja metsätalousasiakkaat
- Sijoitussalkku

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta perustuu jokaisessa segmentissä sopimuskohtaisesti maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen (PD, probability of default), tappio-osuuteen (LGD, loss given default) sekä vastuun määrään maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, exposure at default). Maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (PD) mitataan historiallisella datalla estimoidulla luottoluokitusmallilla. Luottoluokitusmallit on määritelty yllä kuvatuille neljälle pääsegmentille, joista maa- ja metsätalousasiakkaiden luottoluokitusmalli on asiantuntijan laatima ja johdon arviolla asetettuihin PD-arvoihin perustuva. Tappio-osuudella (LGD) tarkoitetaan odotettua luottotappion osuutta jäljellä olevasta pääomasta, jos vastapuoli luokitellaan maksukyvyttömäksi, ja tappio-osuuksien laskentaparametrit on POP Pankki -ryhmässä määritelty asiantuntija-arvioiden perusteella. Vastuun määrää maksukyvyttömyyshetkellä (EAD) lasketaan jokaiselle lainalle ja taseen ulkopuoliselle erälle erikseen sopimusehtojen mukaisiin lyhennyksiin perustuen, pois lukien eräpäivättömät sopimukset, joiden elinkaari on määritelty asiantuntija-arvion perusteella. Taseen ulkopuolisten erien EAD-laskennassa sovelletaan

vakavaraisuuslaskennan luottoriskin standardimallin mukaisia CCF-kertoimia, pois lukien korttiluotot, joille on määritelty CCF-arvo asiantuntija-arvion perusteella.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä siirrytään 12 kuukaudelta odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamisesta koko sopimuksen voimassaoloajalta odotettavissa olevan luottotappion kirjaamiseen luottoriskin lisääntyessä merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, jolloin sopimus siirretään vaiheesta 1 vaiheeseen 2. Luottoriskin katsotaan lisääntyneen merkittävästi, kun sopimukselle on tehty alle 12 kuukautta sitten lainanhoitojousto, se on ollut eräntyneenä yli 30 päivää, tai asiakkaan tilanteessa on havaittu jokin muu laadullinen riskiä kasvattava tekijä. Lisäksi luottoriskin katsotaan merkittävästi lisääntyneen, mikäli sopimuksen vastapuolen luottoluokitus on heikentynyt merkittävästi. Merkittävän heikentymisen asiantuntija-arviolla määritelty kynnyсарvo perustuu PD-luvun muutokseen raportointihetken ja sopimuksen avaamishetken välillä.

Asiakas ja asiakkaan kaikki sopimukset katsotaan olevan maksukyvyttömiä, mikäli jokin seuraavista kriteereistä toteutuu:

- Asiakkaalla on yli 90 päivää eräntyneitä maksuja, joiden määrä on vähintään 100 euroa
- Pankki on aloittanut perintätoimet asiakkaan sopimusten osalta
- Yritysasiakas on asetettu konkurssi- tai saneerausmenettelyyn

Maksukyvyttömäksi luokitellut vastuut luokitellaan IFRS 9-standardin mukaiseen vaiheeseen 3. POP Pankeilla ei ole sellaisia sopimuksia, jotka on luokiteltu alun perin arvoltaan alentuneina myönnetyiksi.

Mikäli asiakas ei ole täyttänyt maksukyvyttömyyden kriteerejä vähintään 3 kuukauteen, asiakkaan vastuut palautuvat joko vaiheeseen 2 tai 1 riippuen siitä, täyttääkö vastuut jonkin luottoriskin merkittävän lisääntymisen kriteerin palautumishetkellä. Sopimus palautuu ilman erillistä koeaikaa vaiheesta 2 vaiheeseen 1, mikäli sopimus ei enää täytä luottoriskin merkittävän kasvamisen kriteerejä.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrää arvioidaessa hyödynnetään kohtuudella saatavilla olevaa tulevaisuuden informaatiota. Odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaa varten POP Pankki -ryhmässä

on kehitetty kolmeen makrotalousskenaarioon ja niihin liittyviin toteutumistodennäköisyyksiin perustuva malli, jolla laskennassa käytettäviä parametreja korjataan odotettavissa olevia luottotappioita määritettäessä. Makrotalousskenaariot perustuvat Suomen bruttokansantuotteen asiantuntija-arviona laadittuun ennustettuun kasvuprosenttiin kolmen tulevan vuoden aikana.

POP Pankki -ryhmä soveltaa käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin rahoitusvaroihin IFRS 9 standardin sallimaa poikkeusta, jossa kaikki vähäisen luottoriskin omaavat instrumentit luokitellaan vaiheeseen 1 ja korkeamman luottoriskin omaavat instrumentit vaiheeseen 2. Vaiheeseen 1 voidaan luokitella vain investment grade -luokiteltuja instrumentteja.

Jaksotettuun hankintamenoon ja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavaan rahoitusvaraan sekä taseen ulkopuolisiin eriin kohdistuva tappiota koskeva vähennyserä kirjataan tuloslaskelmaan. Tuloslaskelmaan merkittävä vähennyserä muodostuu rahoitusvaralle lasketusta odotettavissa olevasta luottotappiosta, josta on vähennetty aiemmin tulosvaikutteisesti kirjatut odotettavissa olevat luottotappiot. Tappiota koskeva vähennyserä peruutetaan, mikäli rahoitusvarasta kirjataan lopullinen luottotappio. Jaksotettuun hankintamenoon kirjattaviin rahoitusvaroihin kohdistuva tappiota koskeva vähennyserä merkitään rahoitusvarojen vähennykseksi. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin rahoitusvaroihin kohdistuva vähennyserä merkitään laajan tuloksen eriin. Taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin kohdistuva tappiota koskeva vähennyserä merkitään varaukseksi muihin varauksiin ja velkoihin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamallia tullaan arvioimaan ja tarvittaessa tarkentamaan tilikauden 2019 kuluessa. Vaiheen 3 määritelmää tullaan arvioimaan uudelleen ja tarvittaessa tarkentamaan tilikauden 2019 aikana erityisesti maksukyvyttömyyden tarttumissääntöjen osalta.

4.6 Rahoitusinstrumentteihin sovelletut laatimisperiaatteet vertailukaudella

Vertailukaudella rahoitusinstrumentteihin sovellettiin IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardia. Siirtymisestä uuden IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin soveltamiseen 1.1.2018 on kerrottu kohdassa 14.1 Tilikauden aikana käyttöön otetut standardimuutokset ja tulkinnat.

Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu ja arvostaminen

Vertailukaudella rahoitusvarat ja -velat on luokiteltu alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin mukaisesti seuraaviin arvostusluokkiin:

- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
- Myytävissä olevat rahoitusvarat
- Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
- Lainat ja muut saamiset
- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat
- Muut rahoitusvelat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ovat muodostuneet strukturoiduista joukkovelkakirjalainoista ja kytkettyjä johdannaisia sisältävistä sijoituksista. Arvonmuutos on kirjattu suoraan tuloslaskelmaan.

Myös johdannaiset on kirjattu käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin on kirjattu saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka eivät ole käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavia ja jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Vakuustoiminnan sijoitukset on luokiteltu myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi. Myytävissä olevat rahoitusvarat on arvostettu käypään arvoon ja realisoitumaton arvonmuutos on kirjattu muihin laajan tuloksen eriin. Muut kuin julkisesti noteeratut oman pääoman ehtoiset rahoitusvarat on kuitenkin arvostettu hankintamenoon tai arvonalentumisella alennettuun hankintamenoon, koska niiden käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määritellä. Luovutuksen tai arvonalentumisen yhteydessä arvonmuutos on kirjattu muista laajan tuloksen eristä tuloslaskelmaan sijoitusten nettotuottoihin.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

POP Pankki -ryhmällä ei ole ollut eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia vertailukaudella.

Lainat ja muut saamiset

Lainoihin ja muihin saamisiin on kirjattu saamiset luottolaitoksilta sekä saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä. Lainat ja muut saamiset on arvostettu jaksoitettuun hankintamenuun.

Muut rahoitusvelat

Muihin rahoitusvelkoihin on kirjattu velat luottolaitoksilta, velat yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat. Muut rahoitusvelat on merkitty taseeseen jaksoitettuun hankintamenuun lukuun ottamatta johdannaissopimuksia.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaran arvonalentuminen on kirjattu tuloslaskelmaan, jos on saatu objektiivista näyttöä arvon alentumisesta.

Myytävisissä olevat rahoitusvarat

Myytävisissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumisesta saatavaa objektiivista näyttöä voi olla esimerkiksi liikkeeseen laskijan tai velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, sopimusehtojen rikkominen, liikkeeseenlaskijan tai velallisen konkurssin tai muun uudelleenjärjestelyn muuttuminen todennäköiseksi, epäedulliset muutokset liikkeeseenlaskijan tai velallisen toimintaympäristössä taikka toimivien markkinoiden häviäminen rahoitusinstrumentilta. Jos raportointikauden päättyessä on saatu objektiivista näyttöä rahoitusvaran arvon alentumisesta, tehdään sijoitukselle arvonalentumistestaus.

Myös oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen lasku alle hankintamenuun on objektiivista näyttöä arvon alentumisesta ja johtaa arvonalentumistappion kirjaamiseen. Oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen arvonalentuminen on merkittävä, kun käypä arvo on yli 30 prosenttia alle instrumentin alkuperäisen hankintamenuun. Vertailukaudella sovellettu merkittävyyskriteeri oli 40 prosenttia. Arvonalentumisen katsotaan olevan pitkäaikainen, kun se on kestänyt yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta. Arvonalentumistappion määrä on myytävissä olevan oman pääoman ehtoisen instrumentin hankintamenuun ja sen tilinpäätöspäivän käyvän arvon välinen erotus vähennettynä kyseisestä rahoitusvarasta aikaisemmin tulosvaikutteisesti kirja-

tuilla arvonalentumistappioilla. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan sijoitusten nettotuottoihin. Myytävissä olevien oman pääoman ehtoisten rahoitusvarojen arvonalentumistappioita ei peruuteta tulosvaikutteisesti, vaan myöhempi arvomuutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

Myytävisissä olevan vieraan pääoman ehtoisen instrumentin arvonalentuminen määritetään pääasiassa sen hankintamenuun ja tulevaisuudessa kerrytettävissä olevien rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Riskittömän markkinakoron noususta johtuva käyvän arvon lasku ei johda arvonalentumistappion kirjaamiseen. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan sijoitusten nettotuottoihin. Arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan liittyvä arvonalentumistappion määrän pieneneminen kirjataan tulosvaikutteisesti.

Lainat ja muut saamiset

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumista on arvioitu saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin saamisten arvonalentumiset on arvioitu ryhmäkohtaisesti samankaltaisten saamisten muodostamissa ryhmissä.

Saamiskohtainen arvonalentuminen on kirjattu, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että lainasta tai muusta saamisesta ei saada suoritusta sopimuksen mukaisesti.

Objektiivista näyttöä saamisen arvon alentumisesta voi olla esimerkiksi sopimusehtojen rikkominen, kuten koronmaksun tai lyhennysten viivästyminen tai maksamatta jääminen taikka velallisen konkurssi tai muu taloudellinen uudelleenjärjestely. Myös lainaehtoihin tehty muutos, joka johtuu asiakkaan taloudellisen tilan heikkenemisestä, on objektiivista näyttöä arvon alentumisesta. Arvonalentumisen arvioinnissa on huomioitu kaikki vastaiset rahavirrat diskontattuna nykyhetken saamisen alkuperäisellä efektiivisellä korkokannalla.

Vastaisten rahavirtojen määrittelyssä on arvioitu vakuudesta realisointihetkellä todennäköisesti saatava määrä vähennettynä realisoinnista aiheutuville kustannuksilla. Saamiskohtaisen arvonalentumisen määrä on lainan kirjanpitoarvon ja sen kerryttämien tulevien rahavirtojen nykyarvon välinen erotus.

Saamisryhmäkohtaista arvonalentumista on arvioitu ryhmittelemällä koko POP Pankki -ryhmän saamiset luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin pe-

rustuen asiakasryhmiin. Saamisryhmäkohtaisina arvonalentumisina on kirjattu sellaiset arvioidut arvonalentumistappiot, joiden arvioidaan tapahtuneen, mutta joita ei voida kohdistaa yksittäiselle saamiselle. Sellaisia saamia, joiden arvonalentumista on arvioitu saamis-kohtaisesti ja joista on kirjattu arvonalentumistappio, ei oteta huomioon ryhmäkohtaista arvonalentumista arvioidaessa. Saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrittämisessä on huomioitu luottoriskiominaisuuksiltaan vastaavien saamisryhmien aikaisempi tappiokehitys. Saamisryhmäkohtaista tappiokehitystä on mukautettu johdon arvion perusteella kuvastamaan tarkasteluhetken olosuhteita. Kun arvonalentuminen on pystytty kohdistamaan yksittäisestä saamisesta johtuvaksi, saaminen on poistettu saamisryhmäkohtaisesta arvonalentumistarkastelusta ja kirjattu saamiskohtainen arvonalentuminen.

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumistappiot on kirjattu taseeseen käyttäen vähennystiliä, joka oikaisee saamisen kirjanpitoarvoa. Tuloslaskelmassa arvonalentumistappio on kirjattu arvonalentumistappioihin lainoista ja muista saamisista. Mikäli arvonalentumistappion määrä myöhemmin on pienentynyt, arvonalentumistappiota on peruutettu vastaavasti.

Lainat ja muut saamiset on kirjattu pois taseesta, kun lainasta ei arvioida kertyvän enää suorituksia ja lopullinen tappio pystytään laskemaan. Taseesta pois kirjaamisen yhteydessä aiemmin kirjattu arvonalentuminen on peruutettu ja kirjattu lopullinen luottotappio. Myöhemmin taseesta pois kirjatuista saamisista saatavat suoritukset on kirjattu tuloslaskelmaan arvonalentumistappioiden oikaisuksi.

5. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Merkittävimmät POP Pankki -ryhmän aineettomat hyödykkeet muodostuvat pankki- ja vakuutuslaitosten tietojärjestelmistä. Pankkitoiminnan aineettomat hyödykkeet ovat pääasiassa POP Pankki -ryhmän yhteistyökumppanin Oy Samlink Ab:n toimesta toteutettuja tietojärjestelmiä joihin POP Pankki -ryhmällä on IAS 38 Aineettomat hyödykkeet -standardissa tarkoitettu määräysvalta ja jotka tuottavat Ryhmälle taloudellista hyötyä. Suomen Vahinkovakuutus Oy on hankkinut tietojärjestelmänsä ulkopuoliselta toimittajalta. POP Pankki -ryhmä on aktivoinut myös sisäisesti aikaansaatuja aineettomia hyödykkeitä.

Kaikilla Ryhmän aineettomilla hyödykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika. Aineettomien

hyödykkeiden hankintameno kirjataan poistoina kuluiksi tuloslaskelmaan hyödykkeiden arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin perustuen. Tietojärjestelmien arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat 3-5 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden 3-4 vuotta. Pankki- ja vakuutuslaitosten perusjärjestelmien arvioitu taloudellinen vaikutusaika voi olla edellä esitettyä pidempi, kuitenkin enintään 10 vuotta.

Aineettomien hyödykkeiden hankintamenojen poistot aloitetaan siitä hetkestä, kun omaisuus on valmis käytettäväksi. Viitteitä aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisesta tarkastellaan vuosittain ja tarvittaessa suoritetaan arvonalentumistarkastus. Tutkimusmenot kirjataan kuluksi niiden toteutumishetkellä.

6. AINEELLISET HYÖDYKKEET JA SIIJOITUSKIINTEISTÖT

POP Pankki -ryhmän omistamat kiinteistöt on jaettu käyttötarkoituksen mukaan omassa käytössä oleviin kiinteistöihin ja sijoituskiinteistöihin. Omassa käytössä olevat kiinteistöt merkitään taseessa aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituskiinteistöt sijoitusomaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tarkoituksena on tuottaa vuokratuloja tai arvonnousua pääomalle. Jos kiinteistöä käytetään sekä omassa käytössä että sijoitustarkoituksessa, esitetään osat erikseen vain, mikäli ne voidaan myydä erikseen. Jako perustuu tällöin kiinteistöjen pinta-alaan. Jos osia ei voida myydä erikseen, on kiinteistö sijoituskiinteistö vain silloin, jos ainoastaan vähäistä osaa käytetään omassa käytössä.

Sekä omassa käytössä olevat kiinteistöt, että sijoituskiinteistöt arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet merkitään taseessa niin ikään poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Poistot perustuvat hyödykkeiden taloudelliseen käyttöaikaan. Rakennusten keskimääräinen taloudellinen käyttöaika on 30–40 vuotta. Teknisten laitteiden, peruskorjausten sekä koneiden ja kaluston taloudellinen käyttöaika on 3–10 vuotta. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Aineellisten hyödykkeiden poistot ja arvonalentumiset merkitään tuloslaskelmassa poistoihin ja arvonalentumistappioihin aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. Sijoituskiinteistöjen poistot merkitään tuloslaskelmassa sijoitusten nettotuottoihin. Luovutuksista aiheutuneet voitot ja tappiot lasketaan saatujen tuottojen ja tasear-

vojen erotuksena. Omassa käytössä olevien kiinteistöjen luovutusvoitot merkitään tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin ja luovutustappiot liiketoiminnan muihin kuluihin. Sijoituskiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot merkitään sijoitusten nettotuottoihin.

7. VUOKRASOPIMUKSET

Ryhmä antaa vuokralle IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin mukaisella muulla vuokrasopimuksella omistamia kiinteistöjä tai niiden osia. Vuokrasopimuksissa omistamiseen liittyvät olennaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle. Vuokratuotot kirjataan sijoituskiinteistöistä sijoitusten nettotuottoihin ja muista kiinteistöistä liiketoiminnan muihin tuottoihin. Ryhmä on ottanut vuokralle pääasiassa toimistolaitteita sekä liiketoiminnan käytössä olevia tiloja. Vuokrasopimukset on luokiteltu IAS 17 -standardin mukaisesti muuksi vuokrasopimukseksi. Vuokratulot kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin tasaisesti vuokrauden aikana.

8. VAKUUTUSTOIMINNAN VARAT JA VELAT

8.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarat

Vakuutustoiminnan rahoitusvarat on luokiteltu niiden hallintoihin sovellettavan liiketoimintamallin mukaisesti noudattaen IFRS 9 -standardia. Periaatteet on kuvattu tarkemmin kohdassa 4 Rahoitusinstrumentit.

8.2 Vakuutusyhtiön myöntämät sopimukset

Vakuutus tuotteet luokitellaan joko vakuutus sopimuksiksi tai sijoitus sopimuksiksi. Vakuutus sopimuksia ovat sopimukset, joilla merkittävä vakuutus riski siirretään vakuutus enottajalta vakuutus enantajalle tai jotka synnyttävät vakuutus enottajalle oikeuden harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä. Muut sopimukset ovat sijoitus sopimuksia.

Kaikki POP Pankki -ryhmän myöntämät vakuutus tuotteet käsitellään ryhmän yhdistellyssä tilinpäätöksessä vakuutus sopimuksina IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin mukaisesti.

8.3 Vakuutus sopimukseen liittyvät velat

Vakuutus velka lasketaan kansallisia vastuuelan laatimisperiaatteita noudattaen.

Yhtiön myöntämät vakuutus sopimukset ovat pääosin vuosivakuutuksia. Vakuutus maksutuloon kirjataan va-

kuutus maksut niiltä sopimuskausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tämän jälkeen maksutuloa vähennetään odotetulla raukeamisella. Vakuutus maksuvastuuksi varataan tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutus maksutulosta. Vakuutus maksuvastuun määrä lasketaan sopimusmuutoksista sopimustasolla.

Jälleenvakuuttajan osuus vakuutus maksuvastuusta lasketaan vastaavasti kuin ensivakuuttajan osuus. Jälleenvakuuttajan osuus korvaus vastuusta varataan tapauskohtaisesti.

Vakuutus enottajille maksettavat korvaukset ja vahingon selvittelystä aiheutuvat kustannukset kirjataan maksetuksi korvaukseksi, kun yhtiö tekee päätöksen vahingon maksamisesta. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvaus vastuuseen. Korvaus vastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että aikaisempiin vakuutus maksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivaruudesta. Maksetut korvaukset yhdessä korvaus vastuun muutoksen kanssa muodostavat korvauskulut.

Eläke muotoisiin korvauksiin liittyvä korvaus vastuu lasketaan kiinteää diskonttauskorkoa käyttäen. Yhtiöllä oli yksi vahvistettu eläke vastuu tilinpäätöspäivänä. Osana korvaus vastuuta yhtiö varaa tasoitus määrän. Tasoitus määrä on runsas vahinkoisten vuosien varalle laskettu riskiteoreettisesti laskettava erä. IFRS-tilinpäätöksessä tasoitus määrää ei lueta vakuutus velkaan, vaan se huomioidaan laskennallisella verovelalla vähennettynä omassa pääomassa.

Vahinko vakuutus korvaus vastuun ja vakuutus maksuvastuun riittävyys tutkitaan erikseen. Korvaus vastuu perustuu vastaisten korvaus rahavirtojen ennusteisiin. Ennusteet tehdään vakiintuneilla vakuutus matemaattisilla menetelmillä. Mahdollinen havaittu riittämättömyys vakuutus maksuvastuussa korjataan laskuperusteita oikaisemalla.

9. VARAUKSET

Varaus kirjataan silloin, kun Ryhmälle on syntynyt aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja veloitteen täytyminen on todennäköistä. Varaus kirjataan, kun Ryhmä pystyy luotettavalla tavalla arvioimaan veloitteen määrän. Mahdollinen kolmannen osapuolen maksama korvaus

kirjataan erillisenä eränä silloin, kun korvauksen saamista pidetään käytännössä varmana. Varaus arvotetaan velvoitteen täyttämiseksi maksettavien määrien nykyarvoon. POP Pankki -ryhmä on kirjannut taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin kohdistuvat odotettavissa olevat luottotappiot tilinpäätöksessä varaukseksi. Varauksen määrän määrittämisestä on kerrottu tarkemmin kohdassa 4.5 Rahoitusvarojen arvonalentuminen.

10. TYÖSUHDE-ETUUDET

Ryhmän IAS 19 Työsuhde-etuudet -standardin mukaiset työsuhde-etuudet ovat pääasiassa lyhytaikaisia työsuhde-etuuksia, kuten vuosilomapalkkoja ja tulospalkkioita, jotka odotetaan maksettavan asianomaisen työn suorittamisen yhteydessä tai seuraavan 12 kk aikana.

Työsuhteen päättämiseen perustuvat etuudet koostuvat irtisanomiskorvauksista.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet koostuvat eläkkeistä ja muista työsuhteen päättymisen jälkeen maksettavista etuuksista. Lakisääteinen eläketurva on järjestetty ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Suurin osa Ryhmän eläkejärjestelyistä on maksupohjaisia järjestelyjä. Etuus pohjaiset eläkejärjestelyt ovat lisäeläketurvan sisältäviä sopimuksia.

Maksupohjaisten järjestelyjen kulut kirjataan henkilöstökuluihin sille tilikaudelle, jota vakuutusyhtiön veloituskoskee. Etuus pohjaisista järjestelyistä esitetään omaisuus- tai velkaeränä järjestelystä johtuvien velvoitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyvällä arvolla. Eläkevelvoitteen nykyarvo on laskettu diskonttaamalla arvioidut rahavirrat yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoon perustuvalla diskonttokorolla.

Eläkevelvoitteen määrän laskevat riippumattomat vakuutusmatematikat vuosittain. Velvoite määritetään ennakoituun etuus oikeusyksikköön perustuvalla menetelmällä (projected unit credit method).

Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle ja ne esitetään henkilöstökuluissa. Eläkevelvoitteen

uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä tilikaudella, jonka aikana ne syntyvät. Näitä erä ei siirretä tulosvaikutteisesti myöhemmillä tilikausilla.

11. TUOTTOJEN JA KULUJEN TULOUTUSPERIAATTEET

11.1 Korkotuotot ja -kulut

Korkotuotot ja -kulut jaksotetaan efektiivisen koron menetelmällä sopimuksen juoksuajalle tasaisesti suhteessa taseessa jäljellä olevaan määrään. Korkotuotot ja -kulut kirjataan korkokatteeseen. Arvoltaan alentuneen saamisen (vaiheeseen 3 merkitty saaminen) korkotuotto on kerrytetty odotettavissa olevalla luottotappiolla vähennetylle määrälle.

Negatiiviset korkotuotot rahoitusvaroista kirjataan korkokuluihin ja positiiviset korkokulut rahoitusveloista korkotuottoihin.

11.2 Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot ja -kulut kirjataan pääsääntöisesti suoriteperiaatteen mukaisesti palvelun tai muun toimenpiteen suorittamisen yhteydessä. Sellaisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia, tuloutetaan tilikaudelle kuuluva osuus. Palkkioita, joiden katsotaan olevan kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään efektiivisen koron oikaisuina. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien palkkiot tuloutetaan kuitenkin instrumentin alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä.

11.3 Osingot

Osingot tuloutetaan silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingonjaosta ja oikeus osingon saamiseen on syntynyt. Osinkotuotot kirjataan sijoitusten nettotuottoihin.

11.4 Vakuutusmaksut

Vahinkovakuustoiminnasta saadut vakuutusmaksutuotot kirjataan tuloslaskelmaan vakuutuskatteeseen. Maksut kirjataan maksutuloon veloitusperiaatteen mukaan.

11.5 Tuloslaskelmaerien esittäminen

Tuloslaskelmaerät on esitetty tilinpäätöksessä alla esitetyn periaattein.

Korkokate

Korkotuotot ja -kulut rahoitusvaroista ja -veloista, nimellisarvon ja hankinta-arvon välisen erotuksen jaksotusmäärä, korkojohdannaisten korot sekä palkkiot, jotka käsitellään osana rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa

Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot luotonannosta, talletuksista ja lainopillisista tehtävistä sekä välitetyistä tuotteista, kuten rahastoista ja vakuutuksista, palkkiotuotot ja -kulut maksujenvälityksestä, palkkiokulut arvopapereista

Sijoitusten nettotuotot

Myyntivoitot ja -tappiot sekä arvostusvoitot, -tappiot ja osinkotuotot käypään arvoon arvostetuista rahoitusinstrumenteista, valuuttatoiminnan nettotuotot, käyvän arvon suojauslaskennan nettotuotot, sijoituskiinteistöjen nettotuotot (vuokra- ja osinkotuotot, myyntivoitot ja -tappiot sekä sijoituskiinteistöihin liittyvät vastike- ja hoitokulut, poistot ja arvonalentumiset)

Vakuutuskate

Vakuutusmaksutulo, vakuutusvelan muutos sekä maksetut vakuutuskorvaukset

Liiketoiminnan muut tuotot

Vuokra- ja osinkotuotot sekä myyntivoitot oman käytön kiinteistöistä, muut liiketoiminnan tuotot

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot, henkilösivukulut ja eläkekulut

Liiketoiminnan muut kulut

Muut hallintokulut, vuokratulot sekä myyntitappiot omassa käytössä olevista kiinteistöistä, muut liiketoimintaan liittyvät kulut

Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

Rahoitusvaroihin kohdistuvat arvonalentumiset, odotettavissa olevat luottotappiot ja toteutuneet luottotappiot sekä luottotappioiden palautukset.

12. TULOVEROT

Tuloslaskelman verot koostuvat POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden tilikauden tulokseen perustuvista veroista, aikaisempien tilikausien verojen oikaisuista ja laskennallisten verojen muutoksesta. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, paitsi koskien eriä, jotka liittyvät suoraan omaan pääomaan tai muihin laajaan tulokseen kirjattuihin eriin, jolloin verovaikutus kirjataan myös kyseisiin eriin.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista ja vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen

verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

Laskennallisten verovelkojen ja -saamisten laskennassa käytetään sitä säädettyä verokantaa, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa.

Käyttämättömiin verotuksessa vahvistettuihin tappioihin perustuvat laskennalliset verosaamiset kirjataan, mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä ja saaminen voidaan hyödyntää.

13. JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT EPÄVARMUUSTEKIJÄT

IFRS-standardien soveltaminen edellyttää johdolta tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat tilinpäätöslaskelmissä esitettyjen erien määrään sekä niiden liitteenä annettuihin tietoihin. Johdon keskeiset arviot koskevat tulevaisuutta ja tilinpäätöspäivän arvioihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä ja ne liittyvät erityisesti käyvän arvon arviointiin, rahoitusvarojen sekä aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisiin sekä vakuutusmatemaattisissa laskelmissä käytettyihin oletuksiin.

13.1 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa sovelletaan parametreja, jotka edellyttävät johdon harkintaa. Johdon on määritettävä, miten laskennassa huomioidaan tulevaisuuteen liittyvä makrotaloudellinen informaatio, mitä periaatteita merkittävän luottoriskin kasvun arvioinnissa sovelletaan, miten arvioidaan tappion määrä maksukyvyttömyydessä sekä millaisia luottovasta-arvokertoimia sovelletaan luottokortteihin.

Rahoitusvarojen arvonalentumisten periaatteita on esitetty tarkemmin kohdassa 4.5. Rahoitusvarojen arvonalentuminen.

13.2 Käyvän arvon arviointi

Julkisesti noteeraamattomien sijoitusten käyvän arvon arviointi edellyttää johdon harkintaa ja arvioita useista arvioissa käytetyistä tekijöistä, jotka voivat poiketa todellisista lopputuloksista ja näin ollen johtaa sijoituksen arvon sekä oman pääoman merkittävään muutokseen.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvästä arvosta.

Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan.

Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava, miten arvostuksessa käytetään muita tietoja. Yhdistelmäinstrumenteille, kuten esimerkiksi indeksisi-

donnaisille joukkovelkakirjalainoille ei tavallisesti ole toimivia jälkimarkkinoita. Tällöin käypä arvo perustuu Ryhmän ulkopuolisen yhteistyökumppanin määrittelemään laskennalliseen arvoon. Tällaisten instrumenttien arvostuksesta kerrotaan tarkemmin liitteessä 17.

OTC-johdannaisten käypä arvo määritetään markkinoilta saatavien hintakomponenttien, kuten korkojen perusteella yleisesti käytössä olevien arvostusmallien mukaisesti. Johdannaisinstrumenttien arvostuksesta kerrotaan tarkemmin liitteessä 17.

13.3 Aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen

Lisäksi jokaisen raportointikauden päättyessä johdon on arvioitava, onko jonkin muun omaisuuserän kuin rahoitusvaran arvonalentumisesta olemassa viitteitä. Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumista on arvioitava silloin, kun ilmenee viitteitä omaisuuserän arvon alentumisesta. Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistarkastelussa määritetään omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttävissä oleva rahamäärä joko omaisuuserän käyttöarvon tai käyvän arvon perusteella. Arvonalentumistestaus vaatii johdon harkintaa ja arviota kyseessä olevan omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä ja diskonttauksessa käytettävästä korosta.

13.4 Vakuutusmatemaattisten laskelmien oletukset

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan vastuuvielan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja arvioita. Arvioiden pohjana käytetään omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattisten analyysien ohella tilastollista tietoa sekä toimintaympäristöön liittyviä oletuksia. Korvausvastuun suurvahingot varataan tapauskohtaisesti. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti arvioitaessa jo sattuneiden suurvahinkojen korvausmenoa. Vakuutusmaksuvastuun ja korvausvastuun oletukset tarkastetaan vuosittain.

14. UUDET IFRS-STANDARDIT JA TULKINNAT

14.1 Tilikauden aikana käyttöön otetut standardimuutokset ja tulkinnat

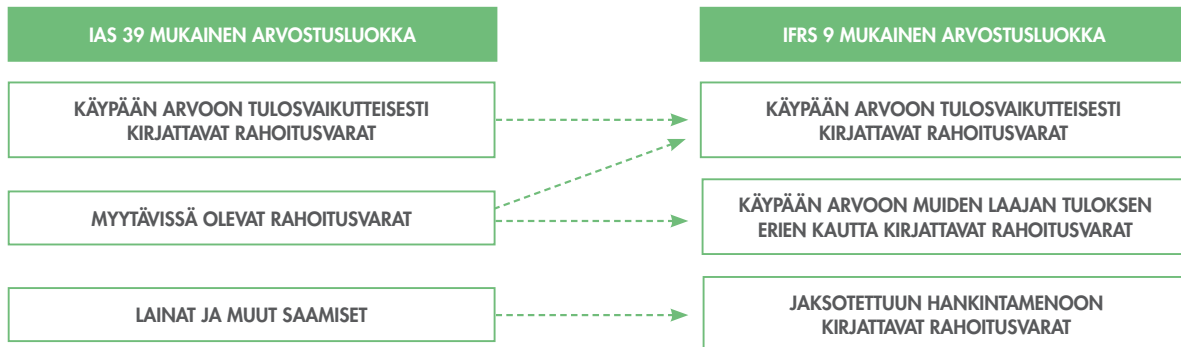
IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin käyttöönotto 1.1.2018

POP Pankki -ryhmä on siirtynyt soveltamaan IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia 1.1.2018. Ryhmä ei ole soveltanut IFRS 9 -standardia takautuvasti, joten

aikaisempia tilikausia koskevia tietoja ei ole oikaistu ja ne esitetään pääsääntöisesti siinä muodossa, kun ne aiemmin sovelletun IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaiminen ja arvostaminen -standardin mukaan on esitetty.

Luokittelu ja arvostaminen

Siirtymän yhteydessä on uudelleenluokiteltu rahoitusvarojen IAS 39 mukaisista arvostusluokista seuraavasti:

POP Pankki -ryhmän lainat ja saamiset asiakkailta sekä talletusmuotoiset saamiset muilta luottolaitoksilta arvostetaan jatkossakin jaksotettuun hankintameno. POP Pankki -ryhmällä ei ollut siirtymähetkellä eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia, eikä se uudelleenluokitellut IAS 39 mukaisia myytävissä olevia rahoitusvaroja jaksotettuun hankintameno. Kirjattaviksi.

Pääosa POP Pankki -ryhmän saamistodistuksista on uudelleenluokiteltu siirtymässä IAS 39 myytävissä olevista rahoitusvaroista arvostettavaksi käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Kaikki oman pääoman ehtoiset instrumentit arvostetaan käypään arvoon ja niiden arvonmuutokset kirjataan pääsääntöisesti tuloslaskelmaan. Tuloslaskelmaan kirjataan myös sellaisten saamistodistusten arvonmuutokset, joiden rahavirrat eivät koostu yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuista. POP Pankki -ryhmä on soveltanut strategisina pidettyihin osakeomistuksiin standardin sisältämää oman pääoman ehtoisia instrumentteja koskevaa poikkeusta, jonka mukaisesti käyvän arvon muutokset saadaan merkitä muihin laajan tuloksen eriin. Mikäli tällainen sijoitus myöhemmin myydään, myyntitulo merkitään suoraan omaan pääomaan.

Uuden standardin soveltamisella ei ollut vaikutusta rahoitusvelkojen luokitteluun ja arvostamiseen.

Arvon alentumisten määrittäminen

IFRS 9 -standardi edellyttää arvon alentumistappion kirjaamista perustuen odotettavissa oleviin luottotappio-

hin kaikista vieraan pääoman ehtoisista rahoitusvaroista, jotka arvostetaan jaksotettuun hankintameno. tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista.

IFRS 9 -standardi edellyttää kohtuudella saatavilla olevan tulevaisuuden informaation hyödyntämistä odotettavissa olevien luottotappioiden määrää arvioitaessa. Odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaa varten POP Pankki -ryhmässä on kehitetty kolmeen makrotalousskenaarioon ja niihin liittyviin toteutumistodennäköisyyksiin perustuva malli, jolla laskennassa käytettäviä parametreja korjataan odotettavissa olevia luottotappioita määritettäessä.

Suojauslaskenta

POP Pankki -ryhmällä on vain vähäinen määrä suojavia johdannaisia. Suojauslaskentaan sovelletaan IAS 39 -standardia.

Siirtymän vaikutukset

Uudelleenluokittelun yhteydessä rahoitusvarat arvostettiin IFRS 9 standardin mukaisesti. Uudelleenarvostus ei vaikuttanut käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen tasearvoihin. IFRS 9 aiheuttamat merkittävimmät muutokset koskivat sijoitusten luokittelua ja rahoitusvarojen arvonalentumisten määrittämistä. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä siirtymähetkellä 1.1.2018 oli 33 588 tuhatta euroa. Tilikauden päättyessä 31.12.2018 odotettavissa olevia luottotappioita oli 32 738 tuhatta euroa.

Rahoitusvarojen luokittelu ja kirjanpitoarvot IAS 39 ja IFRS 9 -standardin mukaisesti on esitetty alla olevassa taulukossa. IFRS 9 -standardin käyttöönotto ei vaikuttanut rahoitusvelkojen luokitteluun ja arvostamiseen.

Rahoitusvarojen ja -velkojen uudelleenluokittelu ja kirjanpitoarvot 1.1.2018

(1 000 euroa)	Luokittelu IAS 39	Luokittelu IFRS 9	Kirjanpito-arvo IAS 39	Uudelleenluokittelu	Uudelleenarvostus*	Kirjanpito-arvo IFRS 9
Käteiset varat	Lainat ja muut saamiset	Jaksotettu hankintameno	50 945	-	-	50 945
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	Lainat ja muut saamiset	Jaksotettu hankintameno	71 156	-	-4	71 152
Lainat ja saamiset asiakkailta	Lainat ja muut saamiset	Jaksotettu hankintameno	3 325 363	-	-8 412	3 316 951
Johdannaiset	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti	647	-	-	647
Sijoitusomaisuus	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti	1 262	237 075	-	238 337
Sijoitusomaisuus	Myytävissä olevat rahoitusvarat	Käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta	713 088	-237 075	-	476 013
Rahoitusvarat yhteensä			4 162 461	-	-8 416	4 154 045

*Tasearvoon vaikuttava uudelleenarvostus muodostuu jaksotettuun hankintamenoan arvostettavien erien luottotappiovarauksen muutoksesta.

IFRS 9 käyttöönotto ei vaikuttanut rahoitusvelkojen luokitteluun ja arvostamiseen.

Uudelleenluokittelu vaikutti POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan siten, että käyvän arvon rahastoon merkittyjen arvomuutosten määrä pieneni ja kertyneiden voittovarojen määrä vastaavasti kasvoi johtuen myytävissä olevien rahoitusvarojen uudelleenluokittelusta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin. Jaksotettuun hankintamenoan kirjattaviin rahoitusvaroihin kohdistuvat odotettavissa olevat tappiot pienensivät

kertyneitä voittovaroja. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin rahoitusvaroihin kohdistuvat odotettavissa olevat luottotappiot pienensivät kertyneitä voittovaroja. Koska käyvän arvon rahastoon merkittyä määrää oikaistiin vastaavasti, ei käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavien rahoitusvarojen odotettavissa olevilla tappioilla ollut vaikutusta oman pääoman määrään.

Siirtymän vaikutus POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan on esitetty alla olevassa taulukossa

Rahoitusvarojen uudelleenluokittelun vaikutus omaan pääomaan 1.1.2018

(1 000 euroa)	31.12.2017	Uudelleenluokittelun vaikutus	Uudelleenarvostuksen vaikutus	1.1.2018
Osuuspääoma	62 791	-	-	62 791
Rahastot				
Käyvän arvon rahasto	8 849	-6 631	1 099	3 317
Muut rahastot	148 930	-	-	148 930
Kertyneet voittovarot	264 631	6 631	-8 622	262 640
POP Pankki-ryhmän omistajien osuus yhteensä	485 201	-	-7 523	477 678
Määräysvallattomien omistajien osuus	448	-	-	448
Oma pääoma yhteensä	485 649	-	-7 523	478 126

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardin käyttöönotto 1.1.2018

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardin käyttöönotolla ei ollut vaikutusta POP Pankki -ryhmän tuottojen tulouttamisajankohtaan. POP Pankki -ryhmä siirtyi noudattamaan IFRS 15 standardia takautuvalla menetelmällä.

Muutokset ja parannukset voimassa oleviin standardeihin

IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin muutokset: IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin soveltaminen IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin kanssa (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutoksilla vastataan toimialan huoleen liittyen soveltamisen aloittamiseen eri ajankohtina. Standardiin tuodaan kaksi vaihtoehtoista menettelytapaa tilapäisen kirjanpidossa syntyvän yhteensopimattomuuden ja volatiliiteetin helpottamiseksi. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

IAS 40 Sijoituskiinteistöt -standardin muutokset: Sijoituskiinteistöjen siirrot (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutokset selventävät, että johdon aikomusten muuttuminen ei yksinään osoita sijoituskiinteistön käyttötarkoituksen muuttumista. Käyttötarkoituksen muutosta osoittavat esimerkit standardissa on myös muutettu niin, että ne viittaavat myös rakenteilla olevaan kiinteistöön samoin kuin valmiiseen kiinteistöön. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin*, muutuskokoelma 2014–2016 (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 1 Ensimmäinen IFRS-standardien käyttöönotto ja IAS 28 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrytyksiin -standardeja. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

14.2 Tulevilla tilikausilla sovellettavaksi tulevat standardimuutokset, uudet standardit ja tulkinnat

1.1.2019 alkavalla tilikaudella käyttöön otettavat standardit ja standardimuutokset

POP Pankki -ryhmä ottaa käyttöön 1.1.2019 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkistamat uudet standardit ja standardimuutokset niiden voimaantulopäivästä lähtien, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen tilikauden päättymistä.

IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardi (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Standardi korvaa nykyisen IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. Uusi standardi edellyttää vuokralle ottajilta vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen vuokravelkana sekä siihen liittyvänä omaisuuseränä. Taseeseen merkitseminen muistuttaa paljon IAS 17:n mukaista rahoitusleasingin kirjanpito-käsittelyä. Taseeseen merkitsemisestä on kaksi helpotusta, jotka koskevat enintään 12 kuukautta kestäviä sekä arvoltaan vähäisiä hyödykkeitä koskevia sopimuksia. Vuokralle antajien kirjanpito-käsittely ei sisällä merkittäviä muutoksia.

POP Pankki -ryhmällä on hankkinut käyttöönsä vuokrasopimuksiksi luokiteltavilla sopimuksilla pääasiassa toimitiloja, toimistolaitteita ja henkilökunnan työsuhteautoja. POP Pankki -ryhmä tulee soveltamaan standardin mukaisia helpotuksia siirtymän jälkeen alle 12 kuukautta voimassa oleviin määräaikaisiin vuokrasopimuksiin sekä arvoltaan vähäisiä hyödykkeitä koskeviin sopimuksiin. Vuokrakauden määrittämisessä on huomioitu vuokratun omaisuuserän taloudellinen käyttöaika, jossa johdon oletuksilla on merkitystä etenkin toistaiseksi voimassa olevien sopimusten vuokrakauden määrittelyssä.

Standardin käyttöönotto tulee lisäämään POP Pankki -ryhmän varoja arviolta 5, 8 miljoonaa euroa ja muita velkoja 5,8 miljoonaa euroa. Käyttöönotolla ei ole olennaista vaikutusta Ryhmän omaan pääomaan. Käyttöönotolla ei ole merkittävää vaikutusta POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuteen.

IFRIC 23 tulkinta: Tuloverokäsittelyjä koskeva epävarmuus (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Tulkinta selventää kirjanpitokäsittelyä tilanteessa, jossa yhteisön verotuksellinen ratkaisu odottaa vielä veroviranomaisen hyväksymistä. Olennainen kysymys on arvioida, tuleeko veroviranomainen hyväksymään yhteisön tekemän valitseman ratkaisun. Tätä harkittaessa oletetaan, että veroviranomaisella on pääsy kaikkeen asiaan kuuluvaan tietoon arvioidessaan ratkaisua. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin muutokset: Etukäteen suoritettavaa maksua koskevat ominaisuudet, joihin liittyy negatiivinen kompensatio (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutokset mahdollistavat joidenkin, ennen eräpäivää tapahtuvan maksun mahdollistavien rahoitusinstrumenttien arvostamisen jaksotettuun hankintamenuun. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

IAS 28 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin -standardin muutokset: Pitkäaikaiset osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutokset selventävät, että IFRS 9 -standardia sovelletaan sellaisiin pitkäaikaisiin osuuksiin osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka muodostavat osan nettosijoituksesta osakkuus- tai yhteisyritykseen. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin, muutuskokoelma 2015–2017 (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 3, IFRS 11, IAS 12 ja IAS 23 -standardeja. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Myöhemmin käyttöön otettavat standardit ja standardimuutokset

POP Pankki -ryhmä ottaa käyttöön myöhemmin kuin

1.1.2019 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkistamat uudet standardit niiden voimaantulopäivästä tai voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lähtien, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen voimaantulotilikauden päättymistä.

Uusi IFRS 17 Vakuutus sopimukset* -standardi (IASB:n alustavan ehdotuksen mukaan sovellettava 1.1.2022 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla).

Uusi standardi koskee vakuutus sopimuksia ja auttaa sijoittajia ja muita tahoja paremmin ymmärtämään vakuuttajien altistumista riskeille sekä niiden kannattavuutta ja taloudellista asemaa. Tämä standardi korvaa nykyisen IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin. POP Pankki -ryhmässä on aloitettu standardin vaikutusten arviointi.

Amendments to References to Conceptual Framework in IFRS Standards* (sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Uudistettu viitekehys kokoaa viime vuosina käyttöön otetuissa standardeissa IASB:n käyttämän ajattelun. Käsitteellinen viitekehys palvelee pääasiassa IASB:n työkaluna standardien kehittämisessä sekä tukee IFRS Interpretations Committeea standardien tulkinnessa. Viitekehys ei kumoa yksittäisten IFRS-standardien vaatimuksia.

IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen -standardin muutokset: Definition of a Business* (sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutoksilla supistettiin ja selvennettiin liiketoiminnan määritelmää. Ne myös sallivat yksinkertaistetun arvioinnin tekemisen siitä, onko hankittu toimintokokonaisuus ennemmin ryhmä omaisuuseriä kuin liiketoiminta.

IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen ja IAS 8 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet -standardien muutokset: Definition of Material* (sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutokset selventävät olennaisuuden määritelmää ja sisältävät ohjeistusta helpottamaan käsitteen johdonmuokaista soveltamista kaikissa IFRS-standardeissa. Lisäksi määritelmään liittyviä selityksiä on parannettu.

* = Standardia ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2018 mennessä.

LIITE 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät

POP Pankki -ryhmän rakenne ja POP Pankkien yhteenliittymä on kuvattu liitteessä 1.

POP Pankkien yhteenliittymän toimintaa säätelevät Euroopan Unionin sääntely, kansallinen lainsäädäntö sekä viranomaismääräykset. Kansallisista laeista keskeisiä ovat Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 (jäljempänä Luottolaitoslaki), Laki talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki), Osuuskuntalaki 421/2013, Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista 423/2013, Osakeyhtiölaki 624/2006 ja Vakuutusyhtiölaki 521/2008. Lisäksi yhteenliittymä noudattaa toiminnassaan hyvää pankkitapaa ja henkilötietojen käsittelyä koskevia käytännesääntöjä.

POP Pankki -ryhmän laajuus eroaa POP Pankkien yhteenliittymän laajuudesta. POP Pankki -ryhmä muodostuu POP Pankkien yhteenliittymästä ja sellaisista yhteisöistä, joissa yhteenliittymään kuuluvilla yhteisöillä yhdessä on Kirjanpitolaisissa 1336/1997 tarkoitettu määräysvalta.

Yhteenliittymään kuulumattomat POP Pankki -ryhmän yhteisöt ovat muita yhteisöjä kuin luottoja rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä. Näistä merkittävämpiä ovat POP Holding Oy ja tämän kokonaan omistama tytäryhtiö Suomen Vahinkovakuutus Oy.

1. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄÄN KUULUVAT YHTEISÖT

1.1 Keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk

POP Pankkiliitto osk on POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö ja sillä on talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön toimilupa. POP Pankkiliitto osk:n omistavat sen jäsenosuuspankit, jotka käyttävät POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokouksessa äänivaltaa.

1.2 POP Pankit

POP Pankit ovat POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia, joilla on talletuspankkitoimilupa. Yritysmuodoltaan POP Pankit ovat osuuskuntia (osuuspankkeja). Ylintä päätösvaltaa POP Pankeissa käyttää pankin jäsenistä muodostuva osuuskunnan kokous tai vaaleilla valittu edustajisto. Osuuskunnan kokous tai edustajisto valitsee pankille hallintoneuvoston, joka valitsee hallituksen. Toimitusjohtajan nimittää pankin sääntöjen mukaan joko

hallintoneuvosto tai hallitus.

1.3 Keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj

Bonum Pankki Oyj on POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitos ja tytäryhtiö. Bonum Pankki Oyj:llä on talletuspankkitoimilupa. Bonum Pankki Oyj kuuluu jäsenluottolaitoksena ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiönä sekä keskusyhteisön jäsenluottolaitosten piiriin, että konserniohjauksen piiriin. Bonum Pankki Oyj toimii POP Pankkien keskusluottolaitoksena ja se voi harjoittaa myös muita pankkitoimintaa kuin keskusluottolaitostoimintaa.

1.4 Muut yhteenliittymän yhteisöt

Muita yhteenliittymään kuuluvia yhteisöjä ovat jäsenosuuspankkien konsolidointiryhmiin kuuluvat yhtiöt, jotka ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä. Lisäksi yhteenliittymään kuuluvat luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet.

2. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄN KESKUSYHTEISÖN HALLINTOELIMET

2.1 POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokous

POP Pankkiliitto osk:n ylin päättävä elin on osuuskunnan kokous. Osuuskunnan kokous vahvistaa keskusyhteisön säännöt, tilinpäätöksen ja taseen sekä valitsee hallintoneuvoston jäsenet ja tilintarkastajan. Hallintoneuvostoon on valittava yksi jäsen jokaisesta jäsenluottolaitoksesta, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksena toimivasta keskusyhteisön tytäryhtiöstä.

2.2 POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvosto

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston keskeinen tehtävä on valvoa, että keskusyhteisön toimintaa hoidetaan asiantuntevasti ja huolellisesti lain, sääntöjen sekä jäsenten edun mukaisesti ja että vahvistettuja ohjeita ja osuuskunnan kokouksen päätöksiä noudatetaan.

Hallintoneuvoston tehtävänä on muun muassa antaa osuuskunnan kokoukselle lausunto POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä, 28.11.2018 muutettujen uusien osuuskunnan sääntöjen mukaan päättää POP Pankki -ryhmän strategiasta sekä vahvistaa vuosittain POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuden hallinnan periaatteet.

Hallintoneuvosto vahvistaa myös POP Pankkien yhteenliittymän yleiset toimintaperiaatteet ja pankkikohtaisen ohjauksen periaatteet, joissa määritellään periaatteet jäsenluottolaitosten luokitteluksi eri riskiluokkiin, ohjaukskeinot eri riskiluokissa sekä asettaa liiketoiminnan ohjauksrajat, joilla rajoitetaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinottoa. Lisäksi hallintoneuvosto vahvistaa muut ohjauksen yleiset periaatteet sekä sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet, ja vahvistaa keskusyhteisön ja sen konsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet

Hallintoneuvosto valitsee ja vapauttaa hallituksen jäsenet, toimitusjohtajan ja tarkastustoiminnasta vastaavan johtajan ja nimittää toimitusjohtajan sijaisen sekä päättää hallituksen palkkioista ja tarkastusjohtajan palkkaeduista.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan työ- ja nimitysvaliokunnan valmistelevaan hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan ja tämän sijaisen sekä tarkastusjohtajan nimittämistä sekä palkkoja ja palkkioita koskevia asioita. Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan tarkastusvaliokunnan hoitamaan hallintoneuvostolle kuuluvaa valvontatehtävää.

2.3 POP Pankkiliitto osk:n hallitus

Keskusyhteisön hallitus johtaa keskusyhteisöä ammattitaitoisesti terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti. Hallitus vastaa keskusyhteisön hallinnon ja toiminnan asianmukaisesta ja luotettavasta järjestämisestä.

Keskusyhteisön hallitus vahvistaa strategian ja liiketoimintasuunnitelmien perusteella yhteenliittymän riskinotto- ja riskinottohalukkuuden sekä hyväksyy suunnitelman riskinotto- ja riskinottohalukkuuden suhteutetun vakavaraisuuden ylläpitämisestä. Hallitus asettaa tavoitetason, jolla vakavaraisuus halutaan pitää sekä vahvistaa riskiprofiilin edellyttämän pääomataso- ja -rakenteen. Hallituksen tehtävä on myös vastata ennakoivasta pääomasuunnittelusta sekä vakavaraisuuden hallinnan ja ennakoivan pääomasuunnittelun soveltamisesta osaksi luotettavaa hallintoa ja muuta ohjausta. Hallitus arvioi vakavaraisuuden hallinnan tarkoituksenmukaisuutta, kattavuutta ja luotettavuutta, ja vahvistaa yhteenliittymän vakavaraisuuden hallintasuunnitelman vuosittain.

Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmän riittävydestä yhteenliittymätasolla. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhteenliittymän toimintaa ja antaa siihen kuuluville jäsenluottolaitoksille Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisia

sitovia ohjeita niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi niiden riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta. Hallitus valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten ja ohjeiden, sääntöjensä sekä yhteenliittymän sitovien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi hallituksen tehtävänä on valvoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyttä, hyväksyä riskienhallinnan periaatteet ja ohjeet sekä riskilajikohtaiset strategiat.

Hallituksen alaisuudessa toimii riskivaliokunta, jonka tehtävänä on hallituksen vastuulle kuuluvien riskienhallintaa koskevien tehtävien seuranta ja valmistelu. Riskivaliokunnan tehtävänä on muun muassa hallituksen avustaminen yhteenliittymän riskistrategiaa ja riskinotto- ja riskinottohalukkuutta koskeissa asioissa, riskilajikohtaisten strategioiden valmistelussa sekä jäsenluottolaitosten riskienhallinnan ja vakavaraisuuden valvomisessa ja koordinoimisessa. Lisäksi valiokunta seuraa vakavaraisuuden hallintasuunnitelman laadintaa ja käytännön toteutusta.

Hallituksen alaisuudessa toimii tarkastusvaliokunta, jonka tehtävänä on hallituksen vastuulle kuuluvien sisäistä tarkastusta koskevien tehtävien seuranta ja valmistelu. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on muun muassa arvioida sisäisen tarkastuksen toimittamat raportit ja esittää ne hallitukselle, seurata ja valvoa yhteenliittymän lakisääteistä tilintarkastusta sekä valvoa lakien, määräysten ja säännösten noudattamista.

Hallituksen jäsen ehdokkaiden pätevyysarviointi tehdään ennalta määritellyillä ja neutraaleilla valintaperusteilla noudattaen. Hallituksen kokoonpanon monimuotoisuudella tavoitellaan optimaalista kykyä kehittää ja hoitaa keskusyhteisön ja yhteenliittymän tehokkuutta, kilpailukykyä ja riskienhallintaa. Hallituksen kokoonpanoa suunniteltaessa huolehditaan siitä, että tarpeellinen osaaminen on kulloinkin edustettuna. Myös alueellinen edustavuus on osa monimuotoisuuden arviointia. Sukupuolten tasapuolinen edustus hallituksessa on yksi monimuotoisuuden tärkeä ulottuvuus. Hallitus hyväksyy tavoitteen sukupuolten tasapuolisesta edustuksesta sekä laatii toimintaperiaatteet, joilla tavoite saavutetaan ja ylläpidetään.

Hallitus arvioi vuosittain työskentelyään ja sen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja, kokemusta ja monimuotoisuutta sekä uusien jäsenten tehtävänkuvia.

Hallituksen jäsenillä tulee olla edellytykset tehtävän menestykselliseen hoitamiseen ja riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Hallituksen jäsenellä ja toimivaan johtoon kuuluvalla tulee olla yhteenliittymän liiketoiminnasta, siihen liittyvistä keskeisistä riskeistä sekä johtamisesta riittävä osaaminen.

Enemmistön hallituksen jäsenistä tulee olla työ- tai toimisuhteessa yhteenliittymään kuuluvaan jäsenluottolaitokseen.

Hallituksen jäsenen tulee olla luotettava ja hyvämaineinainen henkilö. Hallituksen jäseneksi valittavien luotettavuus, sopivuus ja ammattitaito selvitetään valinnan yhteydessä sekä säännöllisin väliajoin tämän jälkeen. Keskusyhteisön hallitus on määritellyt hallituksen jäsenen hallituksen jäsenyyksien enimmäislukumäärän. Hallituksen jäsenillä voi olla enintään neljä muuta hallituksen jäsenyyttä. Hallituksen jäsenyyksiä laskettaessa ei oteta huomioon POP Pankki -ryhmän sisällä olevia tai ryhmän yhteistyösuhteisiin liittyviä hallituksen jäsenyyksiä eikä kuulumisia sellaisten yhteisöjen hallintoelimiin, joilla ei ole kaupallisia tarkoituksia, kuten voittoa tavoittelemattomat tai hyväntekeväisyysjärjestöt sekä asunto-osaakeyhdistöt.

Hallituksen jäsenenä tilikauden 2018 aikana ovat toimineet Juha Niemelä (hallituksen jäsen, hallituksen puheenjohtaja 23.11.2018 alkaen, hallituksen varapuheenjohtaja 22.11.2018 asti), Soile Pusa (hallituksen jäsen, hallituksen varapuheenjohtaja 23.11.2018 alkaen), Teemu Teljosuo (hallituksen jäsen 13.11.2018 asti, hallituksen puheenjohtaja 13.11.2018 asti), Petri Jaakkola, Ari Heikkilä, Marja Pajulahti ja Hannu Tuomi-niemi.

2.4 POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja

Keskusyhteisöllä on toimitusjohtaja, jonka tehtävänä on vastata keskusyhteisön päivittäisestä johtamisesta ja hallinnosta hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Toimitusjohtaja valmistelee hallitukselle esitettävät asiat ja avustaa hallitusta hallintoneuvostolle ja osuuskunnan kokoukselle esitettävien asioiden valmistelussa. POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii Pekka Lemettinen. Toimitusjohtajan sijaisena toimii liiketoimintajohtaja Jaakko Pulli. Mahdollisiin sivutoimiin toimitusjohtajalla on oltava hallituksen erikseen myöntämä suostumus.

3. POP PANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN OHJAUS SEKÄ RISKIENHALLINTA JA VAKAVARAISUUDEN HALLINTA

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä toimivalla POP Pankkiliitto osk:lla on Yhteenliittymälain mukaisesti velvollisuus valvoa jäsenluottolaitosten toimintaa ja antaa niille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä antaa ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Keskusyhteisö voi lisäksi säännöissään määrättyllä tavalla vahvistaa jäsenluottolaitoksille yleisiä toimintaperiaatteita noudatettaviksi näiden yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt noudattavat toiminnassaan lakeja, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita.

Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita ja puuttuu tarvittaessa jäsenluottolaitoksen toimintaan erikseen sovitujen periaatteiden ja menettelytapojen mukaisesti. Keskusyhteisön hallitus päättää tarvittavien ohjauskeinojen käytöstä.

Jäsenluottolaitokset ottavat, jäsenluottolaitoksia sitovien liiketoiminnan ohjausrajojen asettamisessa rajoissa, itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä ja ovat vastuussa omasta vakavaraisuudestaan. Yhteenliittymään kuuluva jäsenluottolaitos ei saa ottaa toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen yhdistellylle vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle.

POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla Yhteenliittymälain mukaisesti. Yhteenliittymään kuuluvilla yhteisöillä on oltava omia varoja yhteensä vähintään määrä, joka riittää kattamaan yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdistellyt, Luottolaitoslaisa tarkemmin määritellyt riskit. Yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen omien varojen yhdistellyn määrän on lisäksi oltava riittävä suhteessa yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen yhdisteltyihin asiakasriskeihin ja yhdisteltyihin huomattaviin omistususuuksiin.

Keskusyhteisöllä on yhteenliittymän tehokkaan riskienhallinnan mahdollistava luotettava hallinto sekä yhteenliittymän toimintaan nähden riittävä sisäinen valvonta ja

riittävät riskienhallintajärjestelmät.

Yhteenliittymälain mukaan Finanssivalvonta voi antaa keskusyhteisölle luvan päättää tiettyjen vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta koskevien poikkeusten myöntämisestä jäsenluottolaitoksilleen. Tilinpäätöshetkellä keskusyhteisö on vapauttanut jäsenluottolaitokset omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille, suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välillä sekä maksuvalmiusvaatimuksesta, jonka täyttymisestä yhteenliittymässä vastaa Bonum Pankki Oyj. POP Pankkien yhteenliittymän riskienhallinnassa noudatettavat periaatteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 4, joka koskee riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa.

4. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄÄN LIITTYMINEN JA SIITÄ EROAMINEN

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisön jäsenenä voivat olla luottolaitokset, joiden säännöt tai yhtiöjärjestys vastaavat Yhteenliittymälain säännöksiä ja joiden säännöt tai yhtiöjärjestyksen keskusyhteisö on hyväksynyt. Jäseneksi ottamisesta päättää keskusyhteisön hallintoneuvosto kirjallisen hakemuksen perusteella.

Jäsenluottolaitoksella on oikeus erota keskusyhteisön jäsenyydestä keskusyhteisön sääntöjen, Osuuskuntalain ja Yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja niiden asettamien edellytysten täytyessä. Yhteenliittymään kuuluvien yritysten omien varojen yhdistellyn määrän on jäsenluottolaitoksen eroamisesta huolimatta säilyttävä Yhteenliittymälain edellyttämällä tasolla.

Jäsenluottolaitos voidaan erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä keskusyhteisön sääntöjen ja Osuuskuntalain mukaisesti, jos jäsenluottolaitos on laiminlyönyt jäsenyydestä johtuvan velvollisuutensa. Lisäksi jäsenluottolaitos voidaan erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä, jos tämä on hallintoneuvoston antamasta varoituksesta huolimatta laiminlyönyt keskusyhteisön Yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden noudattamisen tavalla, joka merkittävästi vaarantaa yhtenäisen maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden hallintaa taikka tilinpäätöksen laatimista koskevien periaatteiden soveltamisen tai niiden noudattamisen valvonnan yhteenliittymässä. Jäsenluottolaitos voidaan erottaa myös silloin, jos jäsenluottolaitos on muutoin toiminut olennaisesti keskusyhteisön vahvistamien yhteenliittymän yleisten toimintaperiaatteiden, keskusyhteisön tai POP Pankki –ryhmän etujen vastaisesti. Jäsenluottolaitoksen erottamisesta päättää hallintoneuvoston esityksestä keskusyhteisön osuuskunnan kokous.

Mitä Yhteenliittymälaisissa säädetään jäsenluottolaitoksen maksuvelvollisuudesta, sovelletaan myös luottolaitokseen, joka on eronnut tai erotettu keskusyhteisön jäsenyydestä, jos sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin jäsenluottolaitos on eronnut tai erotettu, on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta silloin, kun maksuvelvollisuutta koskeva vaatimus esitetään jäsenluottolaitokselle.

5. KESKUSYHTEISÖN MAKSUVELVOLLISUUS JA JÄSENLUOTTOLAITOSTEN KESKINÄINEN VASTUU

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitostensa veloista ja sitoumuksista Yhteenliittymälain mukaisesti. Keskusyhteisö on velvollinen suorittamaan Yhteenliittymälain mukaisesti tukitoimena jäsenluottolaitokselle määrän, joka on tarpeen jäsenluottolaitoksen selvitystilan estämiseksi. Keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitoksen niistä veloista, joita ei saada suoritetuksi jäsenluottolaitoksen varoista.

Jäsenluottolaitokset ovat velvollisia suorittamaan Yhteenliittymälaisissa säädetyin perustein keskusyhteisölle osuutensa määrästä, jonka keskusyhteisö on suorittanut joko toiselle jäsenluottolaitokselle tukitoimena, taikka toisen jäsenluottolaitoksen velkojalle maksuna erääntyneestä velasta, johon velkoja ei ole saanut suoritusta velalliseltaan. Jäsenluottolaitoksella on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa Osuuskuntalaisissa tarkoitettu rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Jäsenluottolaitoksen vastuu määrästä, jonka keskusyhteisö on jonkin jäsenluottolaitoksen puolesta tämän velkojalle suorittanut, jakautuu jäsenluottolaitosten kesken niiden viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa. Jäsenluottolaitokselta toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilan ehkäisemiseksi käytettäviin tukitoimiin perittävien maksujen vuotuinen yhteenlaskettu määrä saa kunakin tilikautena olla yhteensä enintään 0,5 prosenttia kunkin jäsenluottolaitoksen viimeksi vahvistetun taseen loppusummasta.

6. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄN VALVONTA

Finanssivalvonta valvoo Yhteenliittymälain mukaisesti keskusyhteisöä. Jäsenluottolaitoksia valvovat Finanssivalvonta ja keskusyhteisö.

Finanssivalvonta valvoo, että keskusyhteisö ohjaa ja valvoo jäsenluottolaitosten toimintaa Yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja että yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt täyttävät niille laissa asetetut vaatimukset.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestyksensä sekä keskusyhteisön Yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi keskusyhteisö valvoo yhteenliittymään kuuluvien yritysten taloudellista asemaa.

Yhteenliittymän keskusyhteisön sisäisen tarkastuksen yksikkö vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä keskusyhteisössä ja jäsenluottolaitoksissa sekä ohjaa sisäisen tarkastuksen järjestämistä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä.

7. TALLEUSSUOJARAHASTON JA SIOITTAJIEN KORVAUSRAHASTON SUOJA

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina.

Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilta talletuspankeilta yhteensä enintään 100 tuhanteen euroon asti. Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talletussuojarahastoa ja hoitaa talletussuojaan liittyviä tehtäviä.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymää pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina. Korvaussuojarahaston varoista korvataan sijoittajan saamiset POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilta yhteisöiltä yhteensä enintään 20 tuhanteen euroon saakka.

8. POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS JA TILINTARKASTUS

Yhteenliittymälain mukaan POP Pankki -ryhmän tilinpäätös on laadittava noudattaen Kirjanpitolaisissa tarkoitettuja ja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS). Näiden standardien mukaan tilinpäätökseen on yhdisteltävä myös muut POP Pankki -ryhmään kuuluvat merkittävät yhteisöt. Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet on esitetty liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Yhteenliittymälain mukaisesti keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisessa. Jäsenluottolaitoksilla on velvollisuus antaa keskusyhteisölle POP Pankki

-ryhmän tilinpäätöksen yhdistelyä varten tarpeelliset tiedot.

Keskusyhteisöllä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla KHT-tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan valitsee osuuskunnan kokous. Tilintarkastajan toimikausi on kalenterivuosi. POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT Tiia Kataja. Tilintarkastaja tarkastaa myös Yhteenliittymälaisissa tarkoitetun yhdistellyn tilinpäätöksen. Keskusyhteisöllä ja sen tilintarkastajilla on oikeus saada POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastamista varten jäljennös jäsenluottolaitoksen tilintarkastusta koskevista asiakirjoista.

Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa Luottolaitoslain 12 luvun 12 §:n mukaista osavuositarkastusta eikä EU:n Vakavaraisuusasetuksen mukaisia, vakavaraisuutta koskevia tietoja (ns. Pilari III -vakavaraisuustiedot). EU:n Vakavaraisuusasetuksen edellyttämät tiedot julkistetaan POP Pankkien yhteenliittymästä erillisessä raportissa.

9. PALKITSEMINEN

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota.

Muuttuva palkanosa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin sekä kannanottoihin.

Päätettäessä jäsenluottolaitosten toimivan johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmästä noudatetaan POP Pankkien yhteenliittymässä Luottolaitoslakia jäljempänä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta.

Palkitsemisperiaatteet jäsenluottolaitoksissa vahvistaa kunkin jäsenluottolaitoksen hallitus, joka myös seuraa ja valvoo palkitsemisjärjestelmien noudattamista ja arvioi säännöllisesti sen toimivuutta. Toimiva johto vastaa palkitsemisen toteuttamisesta vahvistettujen palkitsemisperiaatteiden mukaisesti. POP Pankkien yhteenliittymässä ei ole palkitsemisjärjestelmän hallinnointia varten yhteistä palkitsemisvaliokuntaa. Sitä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska jokainen yhteenliittymään kuuluva yhteisö päättää palkitsemisesta itsenäisesti.

Yhteenliittymän sisäinen tarkastus todentaa vähintään kerran vuodessa, onko jäsenluottolaitoksen hallituksen hyväksymää palkitsemisjärjestelmää noudatettu. Sisäinen tarkastus raportoi keskusyhteisön hallitukselle vuosittain yhteenvedon jäsenluottolaitosten palkitsemisjärjestelmistä ja niiden noudattamisesta.

Liiketoiminnasta riippumattomien valvontatoimintojen palkitseminen ei ole POP Pankkien yhteenliittymässä riippuvainen valvottavan liiketoimintayksikön tuloksesta.

Kaikissa jäsenluottolaitoksissa ei ole lainkaan käytössä muuttuvaa palkitsemista. Niissä jäsenluottolaitoksissa, joissa muuttuva palkitseminen on käytössä, on erilaisia palkitsemisjärjestelmiä. Järjestelmät eroavat toisistaan mm. niiden piiriin kuuluvan henkilöstön osalta, palkkion määrän ja palkitsemisen kriteerien osalta.

Jäsenluottolaitos voi päättää muuttuvien palkkioiden maksamatta jättämisestä joko kokonaan tai osittain hallituksen päätöksellä, esimerkiksi siinä tapauksessa, että jäsenluottolaitoksen vakavaraisuus on alittanut sille määritellyn tason.

Palkkionsaajalle maksettavan erorahan ja muun vastaavan korvauksen, joka maksetaan, jos palvelussuhde päättyy ennenaikaisesti, maksamisperusteet laaditaan siten, ettei korvaus johda epäonnistuneen suorituksen palkitsemiseen. Muuttuvien palkkioiden maksamisesta

on säädetty Luottolaitoslaissa. POP Pankkien yhteenliittymässä ei sovelleta Luottolaitoslain 8 luvun 9, 11 ja 12 § säännöksiä niihin palkkionsaajiin, joiden muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ei ylitä 50 tuhatta euroa. Kyseinen 50 tuhannen euron raja perustuu Finanssivalvonnan kannanottoon. Tämä tarkoittaa sitä, että palkkionsaajalle maksettavan muuttuvan palkkionosan maksamista ei tarvitse lykätä, vaan se voidaan maksaa kerralla.

Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua jäsenluottolaitokselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), ja hänelle aiotaan maksaa yli 50 tuhannen euron vuosipalkkio, noudatetaan Luottolaitoslaissa määritettyä muuttuvien palkkioiden maksamisen lykkäämistä. Merkittävä osa, vähintään 40 prosenttia määritellystä muuttuvan palkkion kokonaismäärästä, lykätään ja maksetaan aikaisintaan 3-5 vuoden kuluessa ansaintajaksosta. Lykkäysajan pituutta arvioitaessa otetaan huomioon henkilön riskiprofiili ja liiketoiminnan luonne. Mikäli muuttuvan palkkion määrä ylittää 50 tuhatta euroa, huomioidaan, että sen maksaminen on suoritettava muutoin kuin käteissuorituksena.

POP Pankkien yhteenliittymässä on tunnistettu merkittävät riskinottajahenkilöt, jotka voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai jäsenluottolaitoksen riskiprofiiliin tai toiminnallaan aiheuttaa yhteenliittymälle tai jäsenluottolaitokselle merkittävää taloudellista riskiä. Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluvat yhteenliittymässä mm. jäsenluottolaitosten, keskusyhteisön ja muiden yhtiöiden toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen ja päätöksentekoon osallistuvat henkilöt, muut henkilöt, joiden toiminnalla on olennainen vaikutus riskiasemaan sekä liiketoiminnasta riippumattomien toimintojen henkilöt. Ajantasainen lista merkittävistä riskinottajista on koottuna POP Pankkiliitto osk:aan. Jokainen ryhmän yhteisö vastaa omalta osaltaan tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Jäsenluottolaitokset julkaisevat internet -sivustoillaan selostuksen palkitsemista koskevien Luottolaitoslain säännösten noudattamisesta. Tilikaudelle kohdistuvat palkat ja palkkiot esitetään POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen liitteessä 12. EU:n Vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 artiklan 450 edellyttämät tiedot POP Pankki -ryhmän riskiasemaan vaikuttavien henkilöiden palkitsemisesta esitetään tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta erillisessä Pilari III -raportissa.

LIITE 4 Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta POP Pankki -ryhmässä

1. PANKKITOIMINNAN RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARISUUDEN HALLINNAN TAVOITTEET JA PERIAATTEET

POP Pankki -ryhmässä riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan, mitataan ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinkantokykyyn. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteeseen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategiaprosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitokset ottavat, jäsenluottolaitoksia sitovien liiketoiminnan ohjausrajojen asettamisessa rajoissa, liiketoiminnassaan itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä ja ovat vastuussa omasta vakavaraisuudestaan. Sen lisäksi jokainen jäsenluottolaitos ottaa liiketoiminnassaan huomioon toimintansa vaikutukset muiden yhteenliittymään kuuluvien jäsenluottolaitosten maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen. Riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa, että yksittäinen jäsenluottolaitos ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa jäsenluottolaitoksen, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen tasolla sekä konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa säätelevät EU-lainsäädäntö, Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 (jäljempänä Luottolaitoslaki), Laki talletuspankkien yhteenliittymästä 24.6.2010/599 (jäljempä-

nä Yhteenliittymälaki), sekä Finanssivalvonnan standardit, määräykset ja ohjeet. Riskienhallinta kattaa kaikki olennaiset liiketoimintaan sisältyvät riskit. Riskienhallinnan avulla hallitaan ulkoisia ja sisäisiä riskejä sekä määrällisiä että laadullisia riskejä. Yhteenliittymässä seurataan myös eri riskien keskinäisiä riippuvuuksia.

Yhteenliittymän olennaisimmat riskit ovat luotto-, likviditeetti- ja markkinariski sekä operatiivinen riski.

Luottoriskin vähentämismenetelmänä käytetään hajautusta ja vakuuksia. Likviditeettiriskin vähentämismenetelmänä käytetään rahoituksen hajauttamista ajallisesti sekä vastapuolittain. Lisäksi ylläpitävään likviditeettikriisiin varaudutaan ylläpitämällä riittävää likviditeettivaraa. Markkinariskin tärkeimmät alalajit ovat rahoitustaseen korkoriski ja sijoitustoiminnan riski. Korkoriskin vähentämismenetelmänä käytetään tasesuunnittelua.

Sijoitustoiminnan riskiä vähennetään hajautuksella. Operatiivista riskiä hallitaan selkeillä prosesseilla sekä henkilöstön koulutuksella, ohjeistuksella ja valvontamekanismeilla.

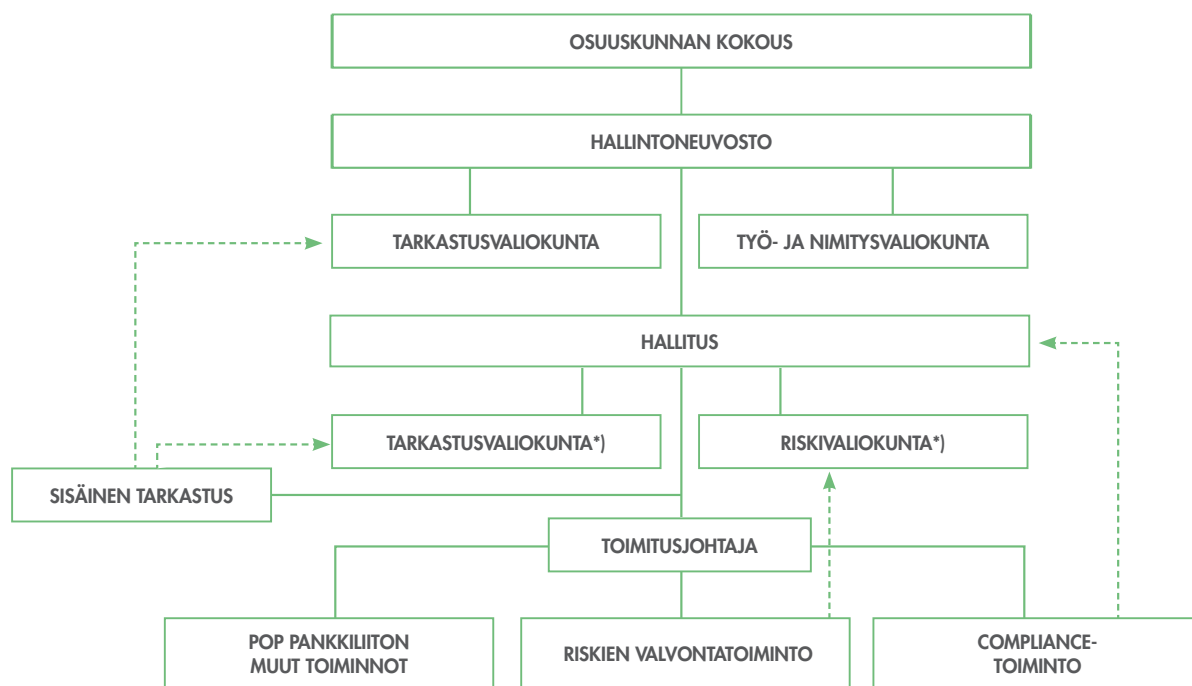
POP Pankkien yhteenliittymä kohdistaa strategiansa mukaisesti liiketoimintansa vähittäispankkitoiminnan vähäriskiseen osaan. Yhteenliittymässä ei ole sen taloudelliseen kantokykyyn nähden ylisuuria asiakas- tai sijoitusriskikeskittymiä.

Riskien valvontatoiminto raportoi keskusyhteisön hallitukselle säännöllisesti tietoa yhteenliittymän sekä jäsenluottolaitosten riskeistä ja niiden tasoista. Riskien raportointiin ja seurantaan tarkoitettujen järjestelmien ja käytännöiden täyttävät riskienhallinnalle asetetut edellytykset ottaen huomioon yhteenliittymän toiminnan luonteen ja laajuuden. Yhteenliittymän luotettava hallinto, sisäinen valvonta ja riskienvalvonta ovat lainsäädännön ja viranomaismääräysten vaatimusten mukaisia.

Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta kuuluvat olennaisena osana yhteenliittymän sisäiseen valvontaan. Sisäisellä valvonnalla seurataan sitä, että organisaatio toimii säännösten mukaisesti, hallitsee riskejä kattavasti, ja että organisaation toiminta on tehokasta ja luotettavaa. Lisäksi sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että yhteenliittymässä eri tasoille asetetut päämäärät ja tavoitteet saavutetaan annettuja ohjeita noudattaen.

2. RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARAISUUDEN HALLINNAN ORGANISOINTI

Alla oleva organisaatiokaavio kuvaa hallintoelinten ja keskusyhteisön eri toimintojen asemaa yhteenliittymän riskienhallinnassa.

Hallintoneuvoston ja hallituksen asemaa yhteenliittymän riskienhallinnassa on kuvattu liitteessä 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät.

2.1 Toimiva johto

Keskusyhteisön toimiva johto vastaa vakavaraisuuden hallinnan sekä riskienhallinnan käytännön toteutuksesta, jatkuvasta seurannasta ja valvonnasta sekä raportoinnista yhteenliittymän hallitukselle. Toimiva johto myös huolehtii siitä, että vakavaraisuuden hallintaan liittyvät vastuut, valtuudet, prosessit ja raportointisuhteet on selkeästi määritetty ja riittävästi kuvattu ja että työntekijät tuntevat työtehtäviensä edellyttämässä laajuudessa vakavaraisuuden hallinnan kokonaisuuden, siihen liittyvät prosessit ja menetelmät.

2.2 Riskien valvontatoiminto

Keskusyhteisön riippumattoman riskien valvontatoiminnon tehtävänä on valvoa jäsenluottolaitosten riskejä ja vakavaraisuutta. Sen tehtävänä on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys yhteenliittymän ja jäsenluotto-

laitosten liiketoiminnan sisältämistä riskeistä, kehittää riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja riskien tunnistamiseen, mittaamiseen ja valvontaan sekä koordinoida ja kehittää vakavaraisuuden hallintaprosessia, riskienvalvontaa ja raportointia.

Riskien valvontatoiminto valmistelee ohjeita keskusyhteisön hallituksen päätettäväksi. Se myös tukee, neuvoo ja kouluttaa jäsenluottolaitoksia riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan järjestämisessä ja kehittämisessä. Riskien valvontatoiminto seuraa jäsenluottolaitosten riskipositioiden kehittymistä ja antaa palautetta jäsenluottolaitoksille näistä sekä oman pääoman riittävydestä suhteessa riskipositioihin. Valvontatoiminnon tehtävänä on myös varmistaa, että riskienmittausmenetelmät ovat asianmukaisia, riittävän tarkkoja ja luotettavia, sekä valvoa, että hallituksen hyväksymiä riskienhallinnan ohjeita, liiketoiminnan ohjausrajoja ja riskistrategioita noudatetaan.

Riskien valvontatoiminto antaa hallitukselle säännöllisesti yhteenvedon riskien valvontatoiminnon toiminnasta ja sen tekemistä havainnoista sekä riskitilanteesta.

Yhteenliittymän keskusyhteisön riskien valvontatoiminnon toiminnasta vastaa riskienhallintajohtaja. Riskien valvontatoiminto varmistaa, että kaikkien jäsenluottolaitosten liiketoiminnassaan ottamien merkittävien riskien yhteisvaikutus tulokseen ja omiin varoihin raportoidaan hallitukselle omien varojen riittävyden arvioinnin yhteydessä.

2.3 Compliance-toiminto

Keskusyhteisön compliance-toiminto valvoo, että yhteenliittymä ja jäsenluottolaitokset noudattavat toimintaansa säänteleviä lakeja, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, markkinoiden itsesääntelyä sekä yhteenliittymän sisäisiä ohjeita. Compliance-toiminnon tehtävänä on myös pitää keskusyhteisön ylin ja toimiva johto sekä jäsenluottolaitokset tietoisina olennaisissa säännöksissä tapahtuvista merkittävistä muutoksista ja niiden vaikutuksista. Compliance-toiminto valmistelea toimintaohjeita säännösten soveltamisesta.

POP Pankkien yhteenliittymän suurimmissa jäsenluottolaitoksissa toimii liiketoiminnasta riippumaton compliance officer, joka hoitaa pankin compliance-toimintaa.

Muiden jäsenluottolaitosten osalta compliance-toimintoa hoidetaan keskitetysti keskusyhteisön compliance-toiminnon toimesta.

Compliance-toiminto raportoi toiminnastaan sekä tehdyistä havainnoista säännöllisesti keskusyhteisön toimivalle johdolle, hallitukselle sekä hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle. Lisäksi keskusyhteisön compliance-toiminto raportoi niiden jäsenluottolaitosten hallituksille, joiden compliance-toiminto hoidetaan keskusyhteisön toimesta.

Compliance-riskiä hallitaan seuraamalla lainsäädännön kehitystä, ohjeistamalla, kouluttamalla ja neuvomalla liiketoimintaa sääntelyn mukaisten toimintatapojen noudattamisessa sekä valvomalla menettelytapojen säännöstenmukaisuutta.

2.4 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistustoimintaa. Toiminnan tavoitteena on tukea keskusyhteisön hallintoneuvostoa, hallitusta ja toimivaa johtoa tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien sekä riskien-

hallinnan tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Yhteenliittymän keskusyhteisön sisäisen tarkastuksen yksikkö vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä keskusyhteisössä ja jäsenluottolaitoksissa sekä ohjaa sisäisen tarkastuksen järjestämistä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä. Sisäisen tarkastuksen yksikön toiminnasta vastaa tarkastusjohtaja. Sisäinen tarkastus toimii toiminnallisesti keskusyhteisön hallituksen ja tarkastusvaliokunnan sekä hallinnollisesti toimitusjohtajan alaisuudessa. Keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet.

Sisäinen tarkastus arvioi valvontamenettelyiden riittävyyttä ja tehokkuutta koko yhteenliittymässä. Sisäinen tarkastus raportoi vähintään vuosittain keskusyhteisön hallitukselle, hallituksen tarkastusvaliokunnalle sekä hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle keskeiset tarkastushavaintonsa ja antamansa suositukset, jotka liittyvät valvonnan järjestämiseen sekä sen luotettavuuteen ja asianmukaisuuteen. Tarkastuksessa esiin tulleet merkittävät poikkeamat tarkastushavaintojen osalta raportoidaan välittömästi keskusyhteisön hallituksen ja hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle.

2.5 Jäsenluottolaitokset

Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksina olevat jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj noudattavat toiminnassaan keskusyhteisön määrittelemiä riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteita.

Keskusluottolaitosta lukuun ottamatta yhteenliittymän jäsenluottolaitokset toimivat strategiansa mukaisesti vähittäispankkitoiminnassa. Toimimalla vain tällä liiketoiminta-alueella jäsenluottolaitokset kykenevät pitämään toimintaansa sisältyvät riskit hallittavina ja toiminnan laatuun nähden pieninä.

POP Pankeissa ylimpänä hallintoelimenä toimii osuuskunnan kokous tai edustajisto, joka valitsee hallintoneuvoston jäsenet. Hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet. Bonum Pankki Oyj:ssä yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet. Hallintoneuvosto valitsee keskuudessaan tarkastustoimikunnan, joka avustaa hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa.

Jäsenluottolaitoksen hallitus vahvistaa muun muassa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat sisäiset ohjeet, liiketoiminnan tavoitteet, eri riskilajeja koskevat riskilimiitit ja pääomasuunnitelman sekä vakavaraisu-

den hallintasuunnitelman. Lisäksi hallitus vastaa riskienhallinnan riittävydestä ja valvoo pankin liiketoimintaa, riskiasemaa ja riskinkantokyvyn riittävyttä. Vakavaraisuuden hallintaprosessissaan jäsenluottolaitos laatii mm. tulos-, kasvu- ja vakavaraisuusennusteet. Ennusteiden perusteella jäsenluottolaitos kartoittaa tarvittavat toimenpiteet, joilla liiketoimintastrategian mukainen vakavaraisuustaso kyetään saavuttamaan.

Jäsenluottolaitoksen toimiva johto vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuksesta ja raportoi hallitukselle säännöllisesti jäsenluottolaitoksen liiketoiminnasta, riskinkantokyvystä ja riskitilanteesta.

Keskusyhteisön riippumaton riskien valvontatoiminto ja

compliance-toiminto ohjaavat yhteenliittymän riskien valvontaa. Tämän lisäksi suurimmissa jäsenluottolaitoksissa on oma riskien valvonnasta ja compliance-toiminnosta vastaava riippumaton henkilö, joka vastaa keskusyhteisön ohjeistaman riskien valvonnan ja compliancen toteutuksesta jäsenluottolaitoksessa. Muissa jäsenluottolaitoksissa on toiminnosta vastaava yhteyshenkilö.

Riskienhallinnan tehtäviä ja vastuunjakoa varten on määritelty ensisijainen vastuu, valvontavastuu ja arviointivastuu. Ensisijainen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännön toimenpiteiden toteuttamisesta on liiketoiminnasta vastaavalla jäsenluottolaitoksella, joka vastaa myös siitä, että riskienhallinnan ohjeita ja menettelytapoja noudatetaan.

Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan organisointi

I PUOLUSTUSLINJA

JÄSENLUOTTOLAITOKSET

- Päivittäinen riskienhallinta
- Esimiesvalvonta
- Ensisijainen vastuu valvonnasta on jäsenluottolaitoksen toimivalla johdolla ja hallituksella

II PUOLUSTUSLINJA

KESKUSYHTEISÖN RIIPPUMATON RISKIEN VALVONTA JA COMPLIANCE

- Valvonta
- Ohjeistus
- Tuki, prosessit, välineet

III PUOLUSTUSLINJA

KESKUSYHTEISÖN SISÄINEN TARKASTUS

- Riippumaton valvonnan arviointi perustuen riskilähtöiseen tarkastustoimintaan

Keskusyhteisön riskien valvontatoiminto valvoo riskienhallinnan toteuttamista yhteenliittymässä ja compliance-toiminto valvoo toiminnan säätelymukaisuutta. Keskusyhteisön yhteydessä toimiva sisäinen tarkastus toteuttaa riippumatonta arviointi ja varmistustoimintaa valvontamenettelyjen riittävyden ja tehokkuuden varmistamiseksi.

3. VAKAVARAISUUDEN HALLINTA

Yhteenliittymässä on käytössä vakavaraisuuden hallintaprosessi, jonka tavoitteena on yhteenliittymän ja sen jäsenluottolaitosten riskinkantokyvyn turvaaminen suhteessa toiminnan kaikkiin olennaisiin riskeihin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi jäsenluottolaitokset tunnustavat ja arvioivat toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskiensä yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi jäsenluot-

tolaitokset asettavat riskiperusteiset pääomatavoitteet ja laativat pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Vakavaraisuuden hallintaprosessin tavoitteena on myös ylläpitää ja kehittää laadukasta riskienhallintaa.

Yhteenliittymän vakavaraisuuden hallintaprosessissa sekä likviditeetin riittävyyden arviointiprosessissa määritellään yhteenliittymän riskinkantokyky ja riskinottohalukkuus suhteessa liiketoiminnan tavoitteisiin. Vakavaraisuuden hallinnan ja likviditeetin riittävyyden arvioinnin tavoitteena on riittävillä pääoma- ja likviditeettivarauksilla turvata sekä jäsenluottolaitosten että yhteenliittymän riskinkantokyky.

Vuoden 2015 alussa on otettu 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa 0 – 2,5 prosentin tasolle. Muuttuva lisäpääomavaatimus määräytyy luottolaitoksen taseessa olevien vastuiden kotimaan mukaan. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta kotimaisille vastuille, joista yhteenliittymän jäsenluottolaitosten luotto- ja vastapuoliriski lähes kokonaan muodostuu. Tilikauden aikana Finanssivalvonta päätti asettaa POP Pankkien yhteenliittymälle 1,0 prosentin suuruisen järjestelmäriskipuskurin lisäpääomavaatimuksen, joka tulee voimaan 1.7.2019 alkaen. Finanssivalvonta on tilikauden päättymisen jälkeen 18.1.2019 asettanut POP Pankkien yhteenliittymälle luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 11 luvun 6 §:n 3 momentin nojalla harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen (pilari 2). Lisäpääomavaatimus on suuruudeltaan 1,25 prosenttia ja se tulee täyttää EU:n vakavaraisuusasetuksessa (EU 575/2013) tarkoitettulla ydinpääomalla (CET1). Lisäpääomavaatimus on voimassa 30.9.2019 alkaen. Jäsenluottolaitokset on Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla vapautettu keskusyhteisön päätöksellä sekä omien varojen vaa-teesta ryhmän sisäisille erille, että suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenpankkien välisille erille.

POP Pankkien yhteenliittymä julkistaa EU:n vakavaraisuusasetuksen kahdeksannen osan mukaiset vakavaraisuuslaskennan kannalta olennaiset Pilari III -tiedot vuosittain tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta erillisessä raportissa. Puolivuosittain tehtävässä osavuosi-katsauksessa julkistetaan keskeiset vakavaraisuustiedot.

3.1 Pääomasuunnitelma

Pääomasuunnittelu on osa POP Pankkiliitto osk:n hallituksen ja toimivan johdon vakavaraisuuden hallinnan prosessia ja liiketoiminnan strategiaprosessia, jolla varmistetaan, että yhteenliittymän kasvu-, kannattavuus ja riskinkantokyvyn tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja keskenään johdonmukaisia.

Pääomasuunnitelman tarkoituksena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuden turvaaminen poikkeuksellisissakin olosuhteissa määrittelemällä ennakolta yhteenliittymän käytettävissä olevat pääomanhallinnan menetelmät ja niiden toteuttamisen periaatteet sekä tarvittaessa toteuttaa ne ennakolta sovittujen periaatteiden mukaisesti. Pääomasuunnitelma päivitetään vähintään vuosittain. Pääomasuunnitelma kattaa kuluvan vuoden lisäksi ainakin kaksi seuraavaa vuotta.

Pääomasuunnitelman tehtävä on myös määritellä, mikä on yhteenliittymän tehokkaan pääoman käytön kannalta tarkoituksenmukainen pääomarakenne. Tähän vaikuttaa muun muassa sääntelystä tulevat rajoitteet siitä, mitä pääoman eriä hyväksytään vakavaraisuuteen tai mihin riskeihin kyseessä olevan pääoman eriä voidaan käyttää.

Jokainen POP Pankkien yhteenliittymään kuuluva jäsenluottolaitos ja yhteisö vastaa ensisijaisesti itse vakavaraisuudestaan ja asettaa vakavaraisuudelleen tavoitetasot ja reagoitirajat yhteenliittymän keskusyhteisön ohjeistuksen ja keskusyhteisön antamien yhtenäisten menetelmien mukaisesti. Toissijaisesti POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa yhteenliittymän vakavaraisuudesta voimassaolevien säädösten ja määräysten mukaisesti.

3.2 Pääomavarausten arviointi

Yhteenliittymässä käytetään pääomavarausten arviointiin skenaarioanalyysijä sekä stressitestejä. Stressitestejä käytetään sen arvioimiseksi, miten erilaiset poikkeuksellisen vakavat, mutta kuitenkin mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai sen jäsenluottolaitoksen maksuvalmiuteen, kannattavuuteen tai vakavaraisuuteen. Stressitekijöillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta että useiden muut-tujen samanaikaisten muutosten vaikutuksia.

Skenaarioanalyysijä käytetään osana kokonaisriskien arviointia. Skenaarioanalyysissä luodaan riskiskenaarioita, joiden avulla arvioidaan pääomien riittävyttä erilaisissa toimintaympäristön muutoksissa useiden riskialueiden rasittaessa pääoman tarvetta yhtäaikaaisesti.

3.3 Pilari I vakavaraisuussuhde

POP Pankkien yhteenliittymän merkittävimmät Pilari I pääomavaateet muodostuvat kiinteistövakuudellisista saamisista, saamisista yrityksiltä ja vähittäisaamisista. Yhteenliittymässä sovelletaan vakavaraisuuslaskennassa luottoriskin pääomavaateen laskentaan standardimenetelmää ja operatiivisen riskin pääomavaateen laskentaan perusmenetelmää. Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksilla ei ole kaupankäyntitoimintaa, joten markkinariskin pääomavaade lasketaan perusmenetelmällä ainoastaan valuuttapositionille. Luottoriskin standardimenetelmässä vastuut jaetaan vastuuryhmiin ja vähittäisaamisten ryhmässä on määritelty luotonannon hajautukselle vaadittavat vähimmäisrajat.

POP Pankkien yhteenliittymän omat varat muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä rahastoista, joista vähennetään EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 (jäljempänä EU:n Vakavaraisuusasetus) mukaiset vähennyserät. POP Pankkien yhteenliittymä ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin.

EU:n Vakavaraisuusasetus ei tunnista jäsenluottolaitosten aiemmin käyttämiä lisäosuuksia pääomainstrumentiksi. Lisäosuus ei ole uuden sääntelyn mukaan enää jäsenluottolaitosten omien varojen erä. EU:n Vakavaraisuusasetusta sovelletaan 1.1.2014 alkaen, mutta lisäosuuksia koskevien siirtymäsääntösten osalta soveltaminen muuttuu asteittain.

Osa yhteenliittymän jäsenluottolaitoksista on vuodesta 2015 alkaen laskenut liikkeelle uutta, omiin varoihin laskettavaa pääomainstrumenttia, POP Osuutta. POP Osuuksia oli vuoden 2018 lopussa laskettu liikkeelle yhteensä 55 326 (53 574) tuhatta euroa.

Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennan pääerät on esitetty erillisessä Pilari III -raportissa.

4. PANKKITOIMINNAN RISKIT

4.1 Luottoriski

Yhteenliittymän merkittävin riski on luotto- ja vastapuoliriski, jonka Pilari I pääomavaraukset ovat noin 90,6 prosenttia kaikista Pilari I pääomavarauksista. Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Luottoriskin merkittävin lähde on luotot, mutta luottoriskiä voi syntyä myös muunlaisista saamisista, kuten joukkovelkakirjalainoista, lyhytaikaisista saamistodistuksista sekä erilaisista taseen ulkopuolisista sitoumuksista, kuten käyttämättömistä luottojärjestelyistä ja -limiiteistä sekä takauksista. POP Pankkien yhteenliittymä altistuu taseeseen merkittyjen luottojen kautta kokonaisuudessaan 3 473 310 tuhannen euron luottoriskille.

4.1.1 Luottoriskin hallinta

Luottoriskin hallinnan tavoitteena on rajoittaa luotonannosta syntyvän luottoriskin tulos- ja tasevaikutus hyväksyttävälle tasolle. Keskusyhteisön hallitus ohjaa jäsenluottolaitosten luottoriskin hallintaa, siinä käytettäviä menetelmiä sekä luottoriskin valvontaa ja raportointia. Keskusyhteisön hallitus vahvistaa luottoriskistrategian, jossa määritellään tavoiteriskitaso, riskinoton linjauksia ja asiakasvalintaa sekä vakuuksia koskevat periaatteet. Luottoriskistrategiaa täydentävät keskusyhteisön hallituksen antamat luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeet, jotka luovat pohjan luottoriskin hallinnalle jäsenluottolaitoksissa. Luottoriskistrategian valmistelusta ja ylläpidosta vastaa keskusyhteisön riskien valvontatoiminto. Luottoriskistrategia päivitetään vähintään vuosittain tai aina yhteenliittymän toimintaympäristön, liiketoimintamallin, sääntelyn tai viranomaisvaateiden olennaisesti muuttuessa.

Jäsenluottolaitosten hallitukset vahvistavat luottoriskistrategiansa keskusyhteisön hallituksen luottoriskistrategian mukaisesti. Strategia yhdessä luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeiden kanssa määrittelee enimmäismäärät riskikeskittymille ja ohjaa luotonannon suuntaamista asiakassektoreittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain.

Luottopäätökset perustuvat asiakkaan luottokelpoisuuteen ja maksukykyyn sekä muiden luoton myöntämiskriteereiden, kuten vakuusvaatimusten täyttymiseen. Pääsääntönä on vähintään kahden päätöksentekijän periaate. Luottopäätökset tehdään kunkin jäsenluottolai-

toksen hallituksen vahvistamien päätösvaltuuksien puitteissa. Jäsenluottolaitos myöntää luottoja ja takauksia ensisijaisesti omalla toimialueellaan. Tällä varmistetaan paikallinen, riittävän perusteellinen asiakastuntemus.

Sitoumusten takaisinmaksun varmistamiseksi vastuilla tulee pääsääntöisesti olla turvaavat vakuudet. Vakuudet arvostetaan varovaisesti käypään arvoon ja arvojen kehitystä seurataan säännöllisesti sekä tilastoja että hyvää toimialuetuntemusta hyödyntäen. Vakuuksien arvostamisessa käytettävät vakuusarvostuskertoimet ovat yhteenliit-

tymässä yhdenmukaiset kaikissa jäsenluottolaitoksissa.

Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisten ja maksuviivästymien jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. POP Pankkien yhteenliittymän yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,89 (0,89) prosenttia luottokannasta. Yhteenliittymän 30-90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2018 lopussa 0,83 (0,60) prosenttia luottokannasta.

Erääntyneet saamiset

(1 000 euroa, nettoarvo)	31.12.2018		31.12.2017	
	Tasearvo	Osuus luottokannasta (%)	Tasearvo	Osuus luottokannasta (%)
Erääntyneet saamiset (30-90 päivää)	28 663	0,83 %	20 093	0,60 %
Erääntyneet saamiset (yli 90 päivää)	30 848	0,89 %	29 568	0,89 %
Erääntyneet saamiset 90-180 päivää	8 955	0,26 %	7 275	0,22 %
Erääntyneet saamiset 180 päivää - 1 vuosi	6 853	0,20 %	11 941	0,36 %
Erääntyneet saamiset > 1 vuosi	15 040	0,43 %	10 352	0,31 %

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) laskenta on tärkeä osa luottoriskin hallintaa. Arvon alentumisten periaatteet ja odotettujen luottotappioiden laskenta on määritelty tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa Liitteessä 2. Lainoihin ja saamisiin sekä taseen ulkopuolisiin eriin kohdistuvien ja saamistodistuksiin kohdistuvat arvonalentumiset ja tilikauden aikana tapahtuneet muutokset on esitetty liitteessä 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

Jäsenluottolaitosten hallituksille raportoidaan säännöllisesti asiakasvastuista, ja järjestämättömistä saamisista. Raportointi sisältää mm. luottoriskin määrän ja kehityksen asiakaskokonaisuuksittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain. Riskienvalvontatoiminto raportoi keskusyhteisön hallitukselle luottoriskien kehityksestä, riskipositioista, järjestämättömistä saamisista ja odotettavissa olevista luottotappioista neljännesvuosittain.

LUOTTOKANTA VAKUUKSITTAIN JA VAIHEITTAIN

Luottokanta vakuuksittain ja vaiheittain (IFRS 9) 31.12.2018

(1 000 euroa, bruttoarvo)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
Asuntovakuus	2 086 072	147 206	55 908	2 289 186
Muu kiinteistövakuus	796 935	143 333	60 661	1 000 929
Rahoitusvakuus	9 344	1 636	480	11 461
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	47 033	6 565	5 030	58 628
Muu vakuus	25 798	4 682	4 515	34 995
Luotot ilman vakuutta	104 197	2 725	3 795	110 717
Yhteensä	3 069 380	306 147	130 389	3 505 916

Luottokanta vakuuksittain ja vaiheittain (IFRS 9) 1.1.2018

(1 000 euroa, bruttoarvo)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
Asuntovakuus	1 896 910	208 070	64 792	2 169 772
Muu kiinteistövakuus	721 382	170 075	73 235	964 692
Rahoitusvakuus	12 530	1 383	564	14 477
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	44 532	8 692	3 717	56 941
Muu vakuus	22 518	5 748	2 448	30 714
Luotot ilman vakuutta	87 488	2 331	2 494	92 314
Yhteensä	2 785 361	396 299	147 249	3 328 910

4.1.2 Luotot asiakasryhmittäin

Yhteenliittymässä keskeisiä asiakasryhmiä ovat henkilöasiakkaat, maatalousyrittäjät sekä pienyritykset. Yhteenliittymän varainhankinnasta pääosa on myönnetty luottoina jäsenluottolaitosten asiakkaille. Yhteenliittymän luottokanta oli vuoden 2018 lopussa 3 473 310 (3 325 363) tuhatta euroa.

Luotonanto henkilöasiakkaille tapahtuu pääasiassa turvaavaa asuntovakuutta vastaan. Tarvittaessa käytetään lisäksi muita vakuuksia. Valtaosa 66,6 (65,2) prosenttia, yhteenliittymän luotoista on myönnetty asuntovakuutta vastaan. Henkilöasiakkaiden luotot myönnetään POP Pankkien taseista ja Visa-kortteihin liittyvät luotot keskusluottolaitoksen taseesta.

Henkilöasiakkaiden luotonanto perustuu ensisijaisesti asiakkaan riittävään luotonhoitokykyyn. Henkilöasi-

akkaan luottokelpoisuuden arviointi rakentuu POP Pankin hyvään asiakastuntemukseen, asiakkaan työ- ja tulotietoihin, maksukyky- ja maksuvaralaskentaan sekä tilastomatemaattiseen käyttäytymis- tai hakemuspisteytysmalliin. Asiakkaat, joilla on luottovastuita, luokitellaan käyttäytymispisteytysmallilla maksukäyttäytymisen pohjalta. Ne asiakkaat, joilla ei ole luottovastuita, mutta jotka ovat hakemassa lainaa, luokitellaan hakemuspisteytyksellä. Luokittelun tarkoituksena on ryhmitellä asiakkaat riskin mukaisesti.

Jäsenluottolaitosten yritysluotonannon pääasiallisina kohderyhminä ovat jäsenluottolaitoksen toimialueella toimivat mikroyritykset ja pienet yritykset, elinkeinonharjoittajat sekä maa- ja metsätalousasiakkaat. Yritysiasiakkaiden luotonannossa luotonmyöntämisen perusteena ovat asiakkaan taloudellinen tilanne, velanhoitokyky, tilinpäätösanalyysi, tarjottujen vakuuksien kattavuus sekä asiakkaan luottoluokitus.

Luotot asiakasryhmittäin

Asiakasryhmä (1 000 euroa, netto)	31.12.2018	31.12.2017	Muutos %	Päävakuustyyppi
Henkilöasiakkaat	2 327	2 218	4,9 %	Asuntovakuus
Maatalousasiakkaat	556	562	-1,1 %	Muu kiinteistövakuus
Yritysiasiakkaat	590	545	8,3 %	Muu kiinteistövakuus
Yhteensä	3 473	3 325	4,4 %	

Yritysluottokannan toimialajakauma

(1 000 euroa, netto)	31.12.2018		31.12.2017	
	Tasearvo	%-osuus	Tasearvo	%-osuus
Kiinteistöalan toiminta	169 314	31,1 %	147 629	28,5 %
Rakentaminen	93 240	17,1 %	83 836	16,2 %
Teollisuus	80 637	14,8 %	74 824	14,4 %
Tukku- ja vähittäiskauppa	73 113	13,4 %	71 461	13,8 %
Kuljetus ja varastointi	45 235	8,3 %	42 399	8,2 %
Muut toimialat	128 437	23,6 %	124 512	24,0 %
Yhteensä	589 976	108,3 %	544 660	100,0 %

4.1.3. Luotonannon keskittymäriski

Luotonannon keskittymäriskiä syntyy luotonannosta, kun luottovastapuolet ovat taloudellisesti riippuvaisia toisistaan tai toimivat samankaltaisessa taloudellisessa ympäristössä, jolloin yksittäiset tapahtumat voivat vaikuttaa merkittävään joukkoon luottovastapuolia samanaikaisesti. Vastaavaa keskittymäriskiä voi syntyä myös luottojen vakuuksien ollessa samankaltaisia.

Yhteenliittymän tai yksittäisen jäsenluottolaitoksen yhdelle asiakkaalle tai asiakaskokonaisuudelle myöntämien luottojen kokonaismäärä ei saa ylittää EU:n Vakavaraisuusasetuksessa, muissa säädöksissä tai Finanssivalvonnan tai muun valvontaviranomaisen antamissa määräyksissä ja ohjeissa vahvistettuja enimmäismääriä. Yhteenliittymätasolla on määritelty euromääräinen raja, jonka ylittävät asiakaskokonaisuudet yhteenliittymässä edellyttävät keskusyhteisön lupaa lisärahoituksen myöntämiselle.

Vuoden 2018 lopussa Yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia Yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakaskokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään.

Yhteenliittymän vastuut on jaoteltu maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD) mukaisesti riskiluokkiin 1-8. Riskiluokka 1 kuvaa matalimman riskin saatavia ja riskiluokka 8 korkeimman riskin saatavia. Asiakas ja asiakkaan kaikki sopimukset katsotaan olevan maksukyvyttömiä (riskiluokka 8), mikäli jokin laatimisperiaatteissa esitetty maksukyvyttömyyden kriteeri toteutuu. Maksukyvyttömäksi luokitellut vastuut luokitellaan IFRS 9-standardin mukaiseen vaiheeseen 3. Jäsenluottolaitosten lainat ja saamiset sekä taseen ulkopuoliset erät korkean riskin riskiluokissa 7 ja 8 olivat yhteensä bruttomääräisesti 228 677 (298 119) tuhatta euroa 31.12.2018.

SAAMISET RISKILUOKITTAIN

Saamiset asiakkailta riskiluokittain ja vaiheittain (IFRS 9) 31.12.2018

Riskiluokka	PD-luku		Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	Alaraja	Yläaraja				
1	0	0,15	334 836	476	-	335 312
2	0,15	0,30	1 291 494	1 224	-	1 292 718
3	0,30	0,80	554 970	6 746	-	561 716
4	0,80	1,50	586 802	10 721	-	597 522
5	1,50	5,00	515 769	56 072	-	571 840
6	5,00	25,00	100 680	139 055	-	239 735
7	25,00	100,00	314	91 785	-	92 099
8	100,00	100,00	-	194	130 389	130 583
Yhteensä			3 384 864	306 272	130 389	3 821 525

Saamiset asiakkailta riskiluokittain ja vaiheittain (IFRS 9) 1.1.2018

(1 000 euroa, brutto)		PD-luku				
Riskiluokka	Alaraja	Yläraja	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
1	0	0,15	240 385	1 223	-	241 608
2	0,15	0,30	1 246 088	1 463	-	1 247 552
3	0,30	0,80	501 966	7 655	-	509 621
4	0,80	1,50	511 252	15 517	-	526 769
5	1,50	5,00	501 747	82 144	-	583 891
6	5,00	25,00	83 363	167 119	-	250 482
7	25,00	100,00	552	124 381	-	124 934
8	100,00	100,00	-	-	163 264	163 264
Yhteensä			3 085 353	399 503	163 264	3 648 121

Taseen ulkopuoliset sitoumukset riskiluokittain ja vaiheittain (IFRS 9) 31.12.2018

(1 000 euroa, brutto)		PD-luku				
Riskiluokka	Alaraja	Yläraja	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
1	0	0,15	113 765	4 648	-	118 413
2	0,15	0,30	55 882	1 033	-	56 915
3	0,30	0,80	32 466	1 021	-	33 487
4	0,80	1,50	23 538	1 174	-	24 712
5	1,50	5,00	15 923	2 144	-	18 068
6	5,00	25,00	3 474	1 762	-	5 236
7	25,00	100,00	-	374	-	374
8	100,00	100,00	-	-	2 022	2 022
Yhteensä			245 049	12 157	2 022	259 227

Taseen ulkopuoliset sitoumukset riskiluokittain ja vaiheittain (IFRS 9) 1.1.2018

(1 000 euroa, brutto)		PD-luku				
Riskiluokka	Alaraja	Yläraja	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
1	0	0,15	84 203	23 286	-	107 490
2	0,15	0,30	50 457	4 038	-	54 495
3	0,30	0,80	33 157	1 712	-	34 869
4	0,80	1,50	21 045	1 200	-	22 245
5	1,50	5,00	12 800	3 464	-	16 264
6	5,00	25,00	1 920	2 546	-	4 466
7	25,00	100,00	4	1 255	-	1 259
8	100,00	100,00	-	-	3 295	3 295
Yhteensä			203 587	37 501	3 295	244 383

Saamistodistukset riskiluokittain ja vaiheittain (IFRS 9) 31.12.2018

Riskiluokka	PD-luku		Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	Alaraja	Yläraja				
1	0	0,15	316 393	3 500	-	319 893
2	0,15	0,30	41 050	4 150	-	45 200
3	0,30	0,80	2 174	5 120	-	7 294
4	0,80	1,50	-	6 923	-	6 923
5	1,50	5,00	-	23 100	-	23 100
6	5,00	25,00	-	5 360	-	5 360
7	25,00	100,00	-	3 600	-	3 600
8	100,00	100,00	-	-	-	-
Yhteensä			359 617	51 753	-	411 370

Saamistodistukset riskiluokittain ja vaiheittain (IFRS 9) 1.1.2018

Riskiluokka	PD-luku		Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	Alaraja	Yläraja				
1	0	0,15	357 701	1 500	-	359 201
2	0,15	0,30	40 750	600	-	41 350
3	0,30	0,80	4 741	2 150	-	6 891
4	0,80	1,50	-	8 770	-	8 770
5	1,50	5,00	-	12 358	-	12 358
6	5,00	25,00	-	3 500	-	3 500
7	25,00	100,00	-	5 368	-	5 368
8	100,00	100,00	-	-	-	-
Yhteensä			403 192	34 246	-	437 438

4.1.4. Ongelmasaamiset ja saamisten arvonalentumiset

Ongelmasaamisina käsitellään järjestämättömiä saamisia sekä lainanhoitajoustoja. Todennäköisesti maksamatta jäävät saamiset pitää sisällään ne saamiset, jotka eivät ole yli 90 päivää rästissä mutta jotka on ryhmitelty Liite 2 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden

mukaisesti vaiheeseen 3. IFRS 9 siirtymän aiheuttama muutos ongelmasaamisten määrittelyyn vaikutti todennäköisesti maksamatta jäävät-erään merkittävästi. Lainanhoitajousto tarkoittaa asiakkaan heikentyneen taloustilanteen vuoksi annettavaa myönnytystä asiakkaan lainaehtoihin. Lainanhoitajouston tarkoitus on turvata asiakkaan maksukyky ja rajoittaa vastuiden luottoriskiä.

Ongelmasaamiset

(1 000 euroa, brutto)	31.12.2018		31.12.2017	
	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta yhteensä	Odotettavissa olevat luottotappiot (IFRS 9)	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta yhteensä	Arvon alentumiset lainoista ja muista saamisista (IAS 39)
Järjestämättömät saamiset yhteensä	134 084	22 862	67 956	20 437
Yli 90 pv erääntyneet saamiset	41 648	9 815	44 285	13 240
Todennäköisesti maksamatta jäävät	92 436	13 047	23 671	7 197
Lainanhoitojoustot	222 049	8 885	302 401	8 497

Pääosalla vaiheen 3 saamisista on joko asuntovakuus tai muu kiinteistövakuus. Vaiheeseen 3 luokiteltujen luottojen määrä pienentyi tilikauden aikana 11,5 prosenttia.

Vaiheen 3 luottokanta vakuuksittain

(1 000 euroa, brutto)	31.12.2018		1.1.2018	
	Luottosaldo	Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	Luottosaldo	Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)
Asuntovakuus	64 792	7 577	55 908	6 865
Muu kiinteistövakuus	73 235	9 746	60 661	10 809
Rahoitusvakuus	564	293	480	72
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	3 717	1 842	5 030	1 647
Muu vakuus	2 448	1 432	4 515	2 096
Luotot ilman vakuutta	2 494	1 464	3 787	1 377
Yhteensä	147 249	22 354	130 382	22 866

Luottoihin ja saamisiin kohdistuvat odotetut luottotappiot (ECL) vähenivät 0,7 prosenttia päätyen 30,6 (30,8) miljoonaan euroon. Edellisen vuoden lopussa luottoihin ja saamisiin kohdistuvat arvonalentumiset (IAS 39) olivat yhteensä 23,3 miljoonaa euroa. Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisten periaatteet on määritelty tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa liitteessä 2. Lainoihin ja muihin saamisiin kohdistuvien odotettavissa olevien luottotappioiden muutoksista on esitetty tarkempia tietoja liitteessä 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

4.2 Markkinariski

Markkinariskillä tarkoitetaan korkojen ja markkinahintojen vaihteluista aiheutuvaa tappion mahdollisuutta.

Markkinariskilajit ovat korko-, valuutta-, osake- ja hyödykeriski. Ryhmän pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on rahoitustaseen korkoriski. Korkoriskiä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat anto- ja ottolainauksesta, markkinaehtoisesta jälleenerahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Sijoitustoiminnassa korkojen muutos aiheuttaa markkinariskin toteutumisen arvopapereiden markkina-arvon muutoksena. Valuutariskillä tarkoitetaan valuuttakurssien muutosten vaikutusta tulokseen tai omaan pääomaan. Osakeriskillä tarkoitetaan kurssimuutosten aiheuttamaa tulosvaikutusta, joka kohdistuu muun muassa osakkeisiin ja rahasto-osuuksiin. Hyödykeriski tarkoittaa tappionvauraa, joka aiheutuu hyödykehintojen muutoksista.

4.2.1 Markkinariskin hallinta

Markkinariskin hallinnan tehtävänä on tunnistaa ja arvioida liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa ne hyväksyttävälle tasolle ja raportoida niistä säännöllisesti. Keskusyhteisön hallitus vahvistaa markkinariskistrategian ja markkinariskin hallintaan liittyvän ohjeistuksen, jotka luovat pohjan markkinariskin hallinnalle jäsenluottolaitoksissa.

Jäsenluottolaitosten hallitukset vahvistavat markkinariskistrategiansa sekä markkinariskin hallintaan liittyvän ohjeistuksen keskusyhteisön hallituksen markkinariskistrategian mukaisesti. Strategia yhdessä ohjeistuksen kanssa määrittelee jäsenluottolaitoksen riskinottohalukkuuden markkinariskien osalta sekä enimmäismäärät riskikeskitymille.

Vakavaraisuuden hallintaprosessi on keskeinen rahoitustaseen sisältämän markkinariskin mittaamisen ja seurannan prosessi, jossa tehdään markkinariskille Pilari I ja Pilari II -pääomavarauksia. Koska yhteenliittymä ei harjoita kaupankäyntitoimintaa, Pilari I pääomavarauksia tehdään sijoitusten osalta vain luottoriskille sekä lisäksi valuuttariskille.

Pilari II -pääomavarauksia asetetaan markkinariskin alueella korkoriskille ja sijoituksille.

Yhteenliittymässä markkinariskin ottamista on rajoitettu kaupankäynnin, korkoriskin, osakeriskin, valuuttariskin, johdannaisten, strukturoitujen tuotteiden ja hyödykeriskin osalta.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinaisen kaupankäynti omaan lukuun tai asiakaskaupankäynti, eikä jäsenluottolaitoksilla lähtökohtaisesti ole erillistä kaupankäyntivarastoa. Erityisesti tarpeesta ja yhteenliittymän keskusyhteisön luvalla yksittäisellä jäsenluottolaitoksella voi kuitenkin olla EU:n vakavaraisuusasetuksen 94 artiklassa määritelty pieni kaupankäyntivarasto.

Luotonannossa ei oteta lainkaan valuuttariskiä, vaan luotot myönnetään euromääräisinä. Ryhmän pankkitoimintaan ei liity merkittävää valuuttariskiä. Valuuttariskiä voi syntyä vähäisessä määrin lähinnä sijoitusrahasto-omistuksista sekä keskusluottolaitoksen ulkomaanmaksuihin liittyvistä katekaupoista. Jäsenluottolaitos voi ottaa suoraa valuuttariskiä sijoitustoiminnassaan ainoastaan keskusyhteisön riskienvalvontatoiminnon lu-

valla. Lupaa edellyttävät myös uudet johdannaissopimukset ja sijoitukset strukturoituihin tuotteisiin. Johdannaisten käyttö on rajoitettu ainoastaan suojaustarkoitukseen.

Hyödykeriskin ottaminen ei ole sallittua yhteenliittymän jäsenluottolaitoksille.

4.2.2 Rahoitustaseen korkoriski

Rahoitustaseen korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutosten haitallista vaikutusta yhteenliittymän taseen ja taseen ulkopuolisten erien markkina-arvoon tai korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu saatavien ja velkojen toisistaan poikkeavista korkoperusteista sekä eriaikaisista korontarkistus- ja eräntymisajankohdista.

Yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten korkoriskiä seurataan kuukausittain sekä nykyarvomenetelmällä että tulosriskimallilla. Nykyarvomenetelmässä mitataan, kuinka tase-erien laskennallinen markkina-arvo muuttuu korkojen muuttuessa. Nykyarvomenetelmässä kunkin tase-erän markkina-arvon odotetaan muodostuvan kyseisen instrumentin luomien rahavirtojen nykyarvona. Tulosriskimallissa ennustetaan tulevaa korkokatteetta markkinakorkojen muuttuessa. Korkokate-ennuste lasketaan raportointihetkellä markkinoilta saatavilla termiinikoroilla seuraaville viidelle vuodelle. Avoimen korkoriskin määrää arvioidaan erilaisten korkoshokkien vaikutuksella korkokatteeseen ja nykyarvoon. Luottojen ennakkaisten takaisinmaksujen vaikutus ja eräpäivättömien talletusten käyttäytyminen on otettu huomioon korkoriskianalyyseissa.

Yhteenliittymässä hallitaan korkoriskiä ensisijaisesti suunnittelemalla taserakennetta, kuten varojen ja velkojen korkosidonnaisuutta sekä maturiteettia. Korkoriskin hallintaan voidaan käyttää myös suojaavia korkojohdannaisia. Johdannaissopimuksia on yhteenliittymässä jäljellä vain vähäisiä määriä, eikä uusia sopimuksia solmittu vuoden aikana.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa riskinottoa korkoriskin osalta rajataan hallituksen asettamalla riskirajoilla sekä korkokatteen että taseen nykyarvon muutokselle. Keskusyhteisön hallitus on asettanut korkoriskin ohjauksen korkokatteen muutokselle. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on vakauttaa yhteenliittymän taseen korkoriski tasolle, jossa yhteenliittymän liiketoiminta on kannattavaa, mutta yhteenliittymän tulos tai vakavaraisuus ei ole uhattuna voimakkaissa korkoympäristön muutoksissa.

Rahoitustaseen korkoherkkyysanalyysi 31.12.2018

(1 000 euroa)	Muutos	Vaikutus tulokseen			Vaikutus omaan pääomaan
		1-12 kk	13-24 kk	25-36 kk	
Korkoriski	+1%-yksikkö	12 041	23 042	26 105	65 642
Korkoriski	-1%-yksikkö	-7 367	-9 626	-11 878	-19 416

Rahoitustaseen korkoherkkyysanalyysi 31.12.2017

(1 000 euroa)	Muutos	Vaikutus tulokseen			Vaikutus omaan pääomaan
		1-12 kk	13-24 kk	25-36 kk	
Korkoriski	+1%-yksikkö	7 579	17 915	21 374	63 399
Korkoriski	-1%-yksikkö	-4 355	-6 647	-10 156	-19 979

Korkoriskin tulosvaikutus on laskettu korkokatteen muutoksesta. Vaikutus omaan pääomaan on laskettu taseen nykyarvomutoksen kautta.

Korkoriskin tulosvaikutus on laskettu korkokatteen muutoksesta. Vaikutus omaan pääomaan on laskettu taseen nykyarvomutoksen kautta.

4.2.3 Sijoitus- ja likviditeettisalkku

Jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnan pääasiallinen tarkoitus on rahoitusylijäämän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpito. Tässä sijoitustoiminnassa muodostuu markkinariskiä. Sijoitus- ja likviditeettisalkun markkinariski muodostuu sijoitusinstrumentin liikkeeseenlaskijariskistä sekä markkinoiden yleisestä osake-, korko- ja valuutariskistä. Osakekurssien, korkojen ja valuuttakurssien muutokset vaikuttavat sijoitussalkun omistuksien arvoon ja sitä kautta tuottoon.

Jäsenluottolaitosten tavoitteena arvopaperisijoittamisessa on hankkia pitkällä aikavälillä tuotto- ja riskisuhteeltaan kilpailukykyinen tuotto sijoitetulle pääomalle. Jäsenluottolaitokset sijoittavat arvopapereihin vain siten, että korko- ja kurssimuutosten tulosvaikutus ei vaaranna jäsenluottolaitoksen tai koko yhteenliittymän vakavaraisuutta tai kannattavuutta.

Sijoitusten hajauttamisella vähennetään yksittäisistä sijoituksista aiheutuvaa keskittyneisyysriskiä. Sijoitus- ja likviditeettisalkun riskejä hallitaan hajauttamalla sijoitukset ajallisesti, omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain. Sijoitusriskiä seurataan myös herkkyysanalyysillä. Sijoitustoiminnan luottoriskiä hallitaan vastapuolilimiteillä. Yhteenliittymän jäsenluottolaitosten hallitukset asettavat sijoitus- ja likviditeettisalkun koostumukselle riskirajat omaisuusluokittain ja vastapuolittain, joille myös keskusyhteisön hallitus on asettanut ohjausrajoja.

Keskusyhteisön hallitukselle raportoidaan säännöllisesti sijoitussalkun position kehitys ja suurimmat vastapuolet yhteenliittymätasolla. Yhteenliittymällä oli 31.12.2018 yksi ryhmän sisäinen vastapuoli, POP Holding Oy, jossa sijoitusten ja muiden saamisten määrä ylittää EU:n vakavaraisuusasetuksen asettaman suuren asiakasriskin rajan, 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista. Sijoitussalkun riskiä arvioidaan suhteessa yhteenliittymän tulokseen ja omiin varoihin.

Sijoitus- ja likviditeettisalkku

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Käteinen	12 980	12 664
Keskuspankkisaamiset	68 137	70 179
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	18 017	19 525
Muut saamiset luottolaitoksilta	50 893	15 739
Saamistodistukset	425 481	454 128
joista käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja	414 187	452 866
joista käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvaroja	11 294	1 262
Osuudet	201 452	214 532
Noteeratut osakkeet	3 872	3 926
Strategiset osakeomistukset	60 457	56 913
Muut osakkeet	2 495	3 293
Sijoitus- ja likviditeettisalkku yhteensä	843 784	850 900

4.3 Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan yhteenliittymän ja sen yksittäisen jäsenluottolaitoksen kykyä vastata sitoumuksistaan. Likviditeettiriski voidaan jakaa lyhyen aikavälin maksuvalmiusriskiiin ja pitkän aikavälin rakenteelliseen rahoitusriskiiin. Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa yhteisö ei suoriudu maksuvelvoitteestaan ilman vaikeuksia. Rakenteellinen rahoitusriski on jälleenrahoituksen saatavuuteen ja hintaan liittyvä riski, joka syntyy, kun saamisten ja velkojen maturiteetit poikkeavat toisistaan. Rahoitusriskiä syntyy myös, jos saatavat ja velat ovat liiaksi keskittyneet yksittäisille vastapuolille.

4.3.1 Likviditeettiriskin hallinta

Yhteenliittymän likviditeettihallinnan lähtökohtana ovat jäsenluottolaitosten keskusyhteisön hallitukselle sekä keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj:n toimivalle johdolle kommunikoidut likviditeettitarpeet.

Keskusyhteisön toimiva johto valmistelee yhteenliittymän likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen, jotka määräytyvät jäsenluottolaitosten likviditeettitarpeen sekä yhteenliittymätason riskinottohalukkuuden perusteella. Keskusyhteisön hallitus hyväksyy likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen. Hallitus hyväksyy myös varainhankintasuunnitelman ja rahoituksen jatkuvuus suunnitelman, joita keskusluottolaitos ylläpitää. Riskien valvontatoiminto

suunnittelee, kehittää ja testaa likviditeettiriskin hallinnassa käytettäviä menetelmiä. Keskusluottolaitos ja sen toimiva johto avustavat riskien valvontatoimintoa kyseisessä prosessissa. Keskusyhteisön toimiva johto hyväksyy likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen toteuttamisessa käytettävät menetelmät.

Keskusluottolaitoksen toimiva johto vastaa likviditeettistrategian toteuttamisen koordinoinnista yhteenliittymätasolla sekä seuraa ja valvoo jäsenluottolaitosten toteuttamaa likviditeettistrategiaa. Keskusluottolaitos koordinoi jäsenluottolaitosten maksuliikennettä sekä likviditeetin tasaamista ja hankintaa yhteenliittymässä. Yhteenliittymän riippumattoman riskien valvontatoiminnon tehtävänä on valvoa ja seurata likviditeettiriskiä sekä jäsenluottolaitos- että yhteenliittymätasolla.

Jäsenluottolaitokset vastaavat likviditeettistrategian operatiivisesta toteutuksesta.

Keskusluottolaitoksen toimiva johto raportoi likviditeettitilanteesta keskusluottolaitoksen hallitukselle. Keskusluottolaitoksen hallituksen vastuulla on valvoa likviditeettistrategian toteutusta keskusluottolaitoksessa ja suunnitella keskusluottolaitoksen maksuvalmiutta ja varainhankintaa yhteenliittymän likviditeettistrategian mukaisesti. Keskusyhteisön riippumaton riskienvalvontatoiminto raportoi likviditeettiasemasta säännöllisesti keskusyhteisön hallitukselle. Keskusyhteisön hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen vastaanottaman raportoinnin perusteella.

4.3.2 Maksuvalmiusriski

Päivänsisäisen maksuvalmiuden varmistaminen, likviditeettireservin riittävyys ja maksuvalmiusvaatimus ovat yhteenliittymän keskeiset tavat rajoittaa ja mitata maksuvalmiusriskiä.

Päivänsisäistä maksuvalmiutta valvoo yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj valvomalla jäsenluottolaitosten maksuliiketilien saldoja. Jäsenluottolaitokset seuraavat jatkuvasti omaa maksuvalmiuttaan.

Maksuvalmiusriskin mittaamisen keskeisin tunnusluku on EU:n vakavaraisuusasetuksessa määritelty maksuvalmiusvaatimus LCR (Liquidity Coverage Ratio). Vuoden 2018 alusta lähtien LCR-vaade on ollut 100 prosenttia.

Yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk soveltaa Finanssivalvonnalta saatua lupaa päättää,

ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU/575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan Unionin säädöksissä asetettuja vaatimuksia luottolaitoksen maksuvalmiutta koskien. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämisestä.

Yhteenliittymän keskusyhteisön hallitus asettaa yhteenliittymälle vaadittavan LCR-tunnusluvun tason maltillisen maksuvalmiusriskiaseman varmistamiseksi. Keskusyhteisö valvoo yhteenliittymän LCR-tunnuslukua. Yhteenliittymällä oli 31.12.2018 LCR-kelpoisia likvidejä varoja ennen arvonleikkauksia 364 088 (315 193) tuhatta euroa, joista 22,3 (12,1) prosenttia oli käteistä tai keskuspankkisaatavia ja 77,7 (87,9) prosenttia erittäin likvidejä, tason 1 arvopapereita. Yhteenliittymän LCR-tunnusluku 31.12.2018 oli 151 (143) prosenttia.

Maksuvalmiusvaatimuksen julkistamislomake EU LIQ1

Konsolidoitu EUR		Painotettu oikaistu arvo yhteensä (keskiarvo)			
		31. maaliskuu 2018	30. kesäkuu 2018	30. syyskuu 2018	31. joulukuu 2018
Vuosineljännes, joka päättyy					
Keskiarvojen laskennassa käytettyjen tietopisteiden määrä		12	12	12	12
21	MAKSUVALMIUSPUSKURI	346 400 001	322 916 684	302 087 127	301 045 970
22	KÄTEISEN NETTOULOSVIRTAUKSET YHTEENSÄ	225 581 396	231 585 653	235 403 658	237 442 090
23	Maksuvalmiusvaatimus (%)	153,66 %	139,58 %	128,78 %	127,08 %

4.3.3 Rakenteellinen rahoitusriski

Yhteenliittymän liiketoimintaan kuuluu keskeisenä osana otto- ja antolainauksen maturiteettitransformaation kautta tuleva rahoitusriski. Liiketoiminnan perustana ovat jäsenluottolaitosten asiakkailtaan vastaanottamat talletukset, joilla rahoitetaan jäsenluottolaitosten asiakkaiden luotonantoa.

Rahoitusriskin mittaamiseksi käytetään anto-ottolainaussuhdetta sekä maturiteettiluokittain tehtävää analyysiä, jossa tarkastellaan kunkin maturiteettiluokan saamisten ja velkojen kassavirtojen erotusta. Rahoitusriskiä hallitaan ajoittamalla taseen velkojen ja saatavien kassavirrat aikaluokittain yhtä suuriksi sekä pitämällä riittävää likviditeettivarantoa aikaluok-

kittaisten erojen kattamiseksi. Anto-ottolainaussuhdetta sääntelee myös keskusyhteisön hallituksen asettama ohjausraja.

Yhteenliittymän rahoitusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Talletusten osuus luottokannasta pysyi korkealla tasolla ja rahoituksen saatavuus pysyi hyvänä. Yhteenliittymän rahoitus on hajautunut useisiin pieniin vastapuoliin, sillä yhteenliittymä hankkii tarvitsemansa jälleenrahoituksen pääsääntöisesti talletuksina yleisöltä. Rahoitusrakennetta on monipuolistanut yhteenliittymän keskusluottolaitoksen vuonna 2016 avaama tukkuvarainhankinta. Keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj teki tilikauden aikana aktiivisesti liikkeeseenlaskuja 150 miljoonan euron sijoitustodistusohjelmansa puitteissa. Liikkeelle laskettuja sijoitustodistuksia oli

tilikauden lopussa yhteensä 42,5 miljoonaa euroa. Bonum Pankki Oyj on aiemmin laskenut liikkeeseen 100 miljoonan euron vakuudettoman kolmen vuoden seniorilainan osana toukokuussa 2016 perustettua 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmaa. Tuk-

kurahoituskanavan avaaminen on monipuolistanut yhteenliittymän varainhankintaa, tehostanut rahoituksen välitystä yhteenliittymän sisällä ja tukenut sen kasvua. Pidemmän aikavälin rahoitusaseman arvioidaan sen vuoksi kehittyvän edelleen positiivisesti.

Rahoitusvarojen maturiteetti 31.12.2018

(1 000 euroa)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Käteiset varat	81 117	-	-	-	81 117
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	55 107	12 803	1 000	-	68 910
Lainat ja saamiset asiakkailta	320 298	46 999	342 075	2 794 643	3 504 014
Johdannaiset	4	-	-	-	4
Sijoitusomaisuus	395 153	92 242	145 677	61 020	694 093
Yhteensä	851 679	152 044	488 752	2 855 663	4 348 137

Rahoitusvarojen maturiteetti 31.12.2017

(1 000 euroa)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Käteiset varat	82 843	-	-	-	82 843
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	29 008	7 750	2 500	-	39 258
Lainat ja saamiset asiakkailta	96 721	271 194	1 164 680	1 792 768	3 325 363
Johdannaiset	3	217	449	-	669
Sijoitusomaisuus	338 767	124 181	180 719	35 921	679 587
Yhteensä	547 342	403 341	1 348 348	1 828 689	4 127 720

Rahoitusvelkojen maturiteetti 31.12.2018

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	Yli 5 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	2 959	12	59	-	3 030
Velat asiakkaille	3 280 449	307 371	79 196	4 017	3 671 034
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	19 998	122 400	-	-	142 399
Yhteensä	3 303 407	429 783	79 255	4 017	3 816 462

Rahoitusvelkojen maturiteetti 31.12.2017

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	Yli 5 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	6 882	12	59	12	6 964
Velat asiakkaille	2 972 599	419 638	162 110	10	3 554 357
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	9 996	99 717	-	109 713
Yhteensä	2 979 481	429 646	261 886	22	3 671 034

4.4 Kiinteistöriski

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan kiinteistöomaisuuteen kohdistuvaa arvonalentumis-, tuotto- tai vahingoittumisriskiä. Kiinteistösijoitukset eivät kuulu yhteenliittymän pankkitoiminnan ydinliiketoimintaan. POP Pankkien yhteenliittymän omistamat kiinteistöt on jaettu käyttötarkoituksen mukaan omaassa käytössä oleviin kiinteistöihin ja sijoituskiinteistöihin.

Omassa käytössä olevat kiinteistöt merkitään taseessa aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituskiinteistöt sijoitusomaisuuteen. Yhteenliittymään kuuluvien jäsenluottolaitosten omaassa käytössä olevat kiinteistöt ja sijoituskiinteistöt arvostetaan tilinpäätöksessä poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Kiinteistöomaisuuden arvo on maltillinen verrattuna yhteenliittymän taseeseen ja omiin pääomiin. Sijoituskiinteistöjen tasearvo oli 0,8 (0,8) prosenttia taseesta.

4.5 Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan riskiä taloudellisesta tappiosta tai muusta haitallisesta seuraamuksesta, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, puutteellisista tai virheellisistä menettelytoivoista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Kaikkiin liiketoiminnan prosesseihin, mukaan lukien luottoja sijoitusprosessit, sisältyy operatiivisia riskejä. Yhteenliittymällä on myös ulkoistettujen IT-toimintojen ja taloushallintotoiminnon kautta operatiivista riskiä.

Keskusyhteisön hallitus hyväksyy operatiivisten riskien hallinnan periaatteet ja keskeiset operatiivista riskiä koskevat ohjeet. Riskien tavoitetaso on maltillinen.

Tiettyjen operatiivisten riskien varalta suojaudutaan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuus suunnittelulla.

Operatiivisten riskien hallinnassa keskeisintä on riskien tunnistaminen ja arviointi sekä kontrolli- ja hallintakeinojen toimivuuden ja riittävyyden arviointi. Yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset arvioivat operatiivisten riskien toteutumisen todennäköisyyttä ja vaikutuksia operatiivisen riskin itsearviointeissa, jotka on laadittu tärkeimpien liiketoimintaprosessien pohjalta.

Jäsenluottolaitokset raportoivat keskusyhteisön riskien valvontatoiminnolle omaan toimintaansa kohdistuvista operatiivisista riskeistä, häiriöistä ja tappioista vuosit-

tain. Lisäksi jäsenluottolaitokset raportoivat operatiivisen riskin itsearviointiensä tulokset riskien valvontatoiminnolle. Riskien valvontatoiminto arvioi säännöllisesti havaitsemiensa operatiivisten riskien luonnetta ja riskien toteutumisen todennäköisyyksiä koko yhteenliittymässä.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskien valvontatoiminto katselmoi.

Riskien valvontatoiminto raportoi vuosittain operatiivisen riskin toteutumisesta aiheutuneet tappiot sekä koosteen operatiivisen riskin itsearviointeista yhteenliittymän keskusyhteisön hallitukselle sekä keskusyhteisön toimivalle johdolle.

4.6 Strateginen riski

Strateginen riski syntyy väärän strategian valinnasta, strategian toteuttamisen epäonnistumisesta, kilpailuympäristön muutoksista tai hitaasta reagoinnista muutokseen.

Strategiset riskit pyritään minimoimaan päivittämällä strategiset ja vuositason suunnitelmat säännöllisesti. Suunnittelussa hyödynnetään analyyseja POP Pankki -ryhmän tilasta ja kehityksestä sekä muita analyyseja ja ennusteita toimialan, kilpailutilanteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehityksestä.

5. VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

5.1 Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Vakuutustoimintaa POP Pankki -ryhmässä harjoittaa Suomen Vahinkovakuutus Oy. Suomen Vahinkovakuutus Oy:ssä riskienhallinnalla tarkoitetaan ennakoivaa prosessia, jolla pyritään tunnistamaan mahdollisia riskejä, arvioimaan ja rajoittamaan tunnistettujen riskien todennäköisyyttä ja seurauksia, mahdollistamaan markkinatilanteen muutokseen reagoiminen sekä yleisesti varmistamaan toiminnan luotettavuus, turvallisuus ja tehokkuus. Riskienhallinnan järjestämisestä vastaa yhtiön hallitus. Hallitus hyväksyy vuosittain riskienhallintasuunnitelman, joka sisältää päälinjaukset yhtiön riskienhallinnasta sekä kuvauksen yhtiön riskiprofiilista. Olennainen osa riskienhallintaa on oma riski- ja vakavaraisuusarviointi (ORSA), jonka avulla yhtiö ylläpitää käsitystä pääomatarpeistaan pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä.

Riskienhallintaa järjestettäessä huomioidaan erityisesti yhtiön strategiset valinnat, vakuutusliiketoiminnan ja sijoitustoiminnan tavoitteet sekä vakavaraisuusasema. Riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä tukevat mm. sisäisen valvonnan kokonaisuus, sijoitussuunnitelma, tietoturvallisuuteen liittyvä jatkuvuussuunnitelma, yhtiön sisäiset seuranta- ja raportointimekanismit sekä sisäinen tarkastus.

5.2 Riskienhallinnan organisointi, vastuu ja valvonta

Riskienhallinnan toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako on dokumentoitu riskienhallintasuunnitelmaan. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallituksen linjausten mukaiset riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimet toteutetaan. Hallitus valvoo toimien operatiivista toteutusta.

5.3 Riskienhallinnan prosessit ja riskit

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n riskienhallinta on jatkuvaa ja se kattaa yhtiön koko toiminnan. Riskienhallinta kiinnittyy yhtiön toiminnan suunnitteluun ja harjoittamiseen mm. sisäisten ohjeiden ja toimintamallien avulla. Tällaisia ovat mm. asiakas- ja riskinvalintaohjeet, raportointikäytännöt sekä hyväksymisrajat ja -menettelyt.

Säännöllinen riskikartoitusprosessi on yhtiön vuotuisen toimintaan kiinnittyvä, kokonaisvaltaista riskienhallintaa tukeva prosessi, jossa riskit tunnistetaan ja arvioidaan, riskiin varautumisen keinoista päätetään ja riskille asetetaan vastuuhenkilö. Osana säännöllistä riskienhallintaprosessia riskejä ja niihin varautumista seurataan ja arvioidaan.

Riskeistä aiheutuvien taloudellisten menetysten varalta yhtiö ylläpitää määrällisesti ja laadullisesti riittävää vakavaraisuuspääomaa. Vakavaraisuusasemaa seurataan jatkuvasti sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Vuosisuunnittelun yhteydessä laaditaan omassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA) yhtiön toimintasuunnitelmiin, riskiprofiiliin ja vakavaraisuusvaatimuksiin perustuen kokonaisvaltainen näkemys yhtiön pitkän ja keskipitkän aikavälin pääomatärpeistä. Raportin arviosta hyväksyy yhtiön hallitus.

5.4 Riskienhallinnan raportointi

Riskeistä raportoidaan hallitukselle riskienhallintasuunnitelmaan kirjattujen käytäntöjen mukaisesti. Laaja riskeistä tehty kartoitus käsitellään vuosittain hallituksen

kokouksessa riskienhallintasuunnitelman käsittelyn yhteydessä. Hallitus hyväksyy yhtiön oman riski- ja vakavaraisuusarvion (ORSA) vuosittain. Hallitukselle raportoidaan säännöllisesti yhtiön taloudesta, liiketoinnasta, vakavaraisuudesta ja sijoitustoiminnasta.

5.5 Vakuutusriskit

5.5.1 Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Vakuutuksenottaja siirtää vakuutettavan riskinsä vakuutussopimuksellavakuutuksenantajalle. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n vahinkomeno muodostuu vakuutetuista riskeistä korvattavien vahinkojen lukumäärästä ja suuruudesta sekä näiden satunnaisvaihtelusta. Edelleen vahinkomeno jakautuu omaisuusriskistä ja henkilöriskistä aiheutuviin vahinkoihin. Tärkeimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutusten hinnoitteluun, vakuutusten merkitsemiseen (asiakas- ja riskinvalintaan) sekä vastuuelan riittävyteen.

Vakuutusten hinnoitteluriski liittyy erityisesti ajoneuvo- vakuutuksien perushinnoittelun oikeellisuuteen. Riskiin on varauduttu seuraamalla toiminnan kannattavuutta, hinnoittelun riskiperusteisuutta ja mahdollistamalla teknisesti ja prosessuaalisesti joustava hinnoittelujärjestelmä. Asiakas- ja riskinvalinnan toimivuutta seurataan jatkuvasti, ja linjauksiin tehdään muutoksia tarpeen mukaan. Riskitaso pidetään maltillisena ja asiakasvalintaa ohjataan myös kohdistetuilla hinnoittelumuutoksilla. Vastuuelan riittävyysriski liittyy erityisesti ajoneuvo- vakuutuksen vahinkosuhteen kehittymiseen ja liikenne- vakuutuksen perusteella korvattaviin kustannuksiltaan merkittäviin henkilövahinkoihin. Vastuuelan määräytymisperiaatteet on määritelty vastuuelan laskuperusteissa. Vastuuelan laskuperusteet on määritetty turvaavasti. Laskuperusteet arvioidaan vuosittain ja tarvittaessa niihin tehdään muutoksia. Lisäksi merkittävien yksittäisten vahinkojen vaikutusta on rajoitettu yhtiön koko tuotevalikoiman kattavin Excess-of-Loss -jälleenvakuutus- sopimuksiin.

5.5.2 Riskienhallintaprosessit

Korvaustilannetta, vahinkomenoa ja suurvahinkoja seurataan viikkotasolla ja vahinkosuhteita kuukausitasolla. Myynnin, asiakaskannan ja uusasiakashankinnan kehitystä seurataan viikkotasolla. Vastuuelkaa, vakavaraisuuspääomaa ja sen vähimmäisrajoja seurataan kuukausitasolla. Vastuuelka- ja vakavaraisuuslaskelmat toteuttaa aktuaaritoiminto. Riskeistä raportoidaan yhti-

ön johtoryhmälle ja hallitukselle sekä sovitusti Finanssi- valvonnalle.

5.5.3 Vakuutusmatemaattiset oletukset

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n käyttämät laskuperusteet toimitetaan perusteluineen Finanssi- valvonnalle tilikauden loppuun mennessä. Vakuutusmaksuvastuuksi varataan tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan sopimusmuutoksista sopimustasolla. Vastaavat kirjaamis- ja varauskäytännöt ovat käytössä myös menevän jälleenvakuutuksen maksuihin.

Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä mak- samatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuu muodostuu sekä ta- pauskohtaisesti varatuista vahingoista että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauk- sesta. Tilikauden aikana yhtiölle ei ole vahvistettu uusia eläkemuotoisia vahinkoja.

5.5.4 Määrällisiä tietoja vakuutusriskeistä

Vakuutusvelka oli tilikauden lopussa yhteensä 32 488 (29 273) tuhatta euroa.

Kooste tilivuoden maksutuotoista, korvauskulusta sekä vastuuvelasta 31.12.2018

(1 000 euroa)	Brutto	Jälleenvakuuttajien osuus	Omallalla vastuulla
Vakuutusmaksutuotot	36 460	810	35 650
Korvauskulut	26 883	1 666	25 217
Vakuutusmaksuvastuu	15 704	-	15 704
Korvausvastuu	21 055	4 272	16 783

Kooste tilivuoden maksutuotoista, korvauskulusta sekä vastuuvelasta 31.12.2017:

(1 000 euroa)	Brutto	Jälleenvakuuttajien osuus	Omallalla vastuulla
Vakuutusmaksutuotot	34 862	971	33 891
Korvauskulut	26 979	1 541	25 438
Vakuutusmaksuvastuu	13 281	-	13 281
Korvausvastuu	18 597	2 605	15 992

5.6 Sijoitusriskit

5.6.1 Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n sijoitustoiminnan tavoitteena on turvata yhtiön pääomat ja saada määritellyllä sijoitushorisontilla kohtuullinen tuotto. Sijoitustoimintaa harjoitetaan siten, että se ei vaaran- na yhtiön kannattavuutta, vakavaraisuutta ja likvidi- teettiä.

Sijoitusomaisuuden markkinariskillä tarkoitetaan tappioriskiä tai taloudellisen tilanteen epäedullista muutosta, joka johtuu suoraan tai välillisesti rahoitusvälineiden markkinahintojen heilahteluista. Mark- kinariskejä ovat osakeriski, korkoriski, kiinteistöjen

arvonmuutosriski ja valuuttariski. Luottotappioriskillä tarkoitetaan sijoitusomaisuuden ja rahavarojen vasta- puoliriskiä ja siitä aiheutuvaa arvonvaihtelua.

5.6.2 Riskienhallintaprosessit

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus vahvistaa vuo- sittain sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoi- tusten instrumenttiluokat, hajautus- ja tuottotavoitteet, valuuttarajoitteet, likviditeettitavoitteet, sijoitusvaralli- suuden hoito sekä valtuudet. Sijoitustoiminta kuuluu toimintona organisaatiossa sijoituksista vastaavalle johtajalle, joka toimii toimitusjohtajan alaisuudessa. Sijoitussalkun hoito on ulkoistettu. Sijoituspäätöksiä tekevät hallitus, toimitusjohtaja, sijoituksista vastaa- va johtaja ja varainhoitaja valtuuksiensa rajoissa.

Salkunhoitajan valtuudet on määritelty kirjallisessa sopimuksessa. Salkunhoitaja raportoi yhtiölle säännöllisesti.

5.6.3 Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Vuoden 2018 lopussa sijoitusomaisuus ja käteisvarat olivat käyvin arvoin yhteensä 47,0 (44,1) miljoonaa euroa. Sijoituksissa käytettiin vain likvidejä euro-määräisiä suoria ja epäsuoria korkoinstrumentteja, epäsuoria osakesijoituksia ja talletuksia.

Korkosijoituksia allokoitiin korkorahastoihin, suoriin luottolaitosten ja yritysten joukkovelkakirjoihin sekä pankkitalletuksiin. Vuoden lopussa korkosijoitusten keskimaturiteetti oli 1,6 (1,8) vuotta.

5.7 Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että yhtiöllä ei ole likvidejä varoja pystyäksään suoriutumaan tulevista maksuvelvoitteistaan määräajassa. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n osalta likviditeettiriski koskee korvauksia sekä muita yhtiön maksuvelvoitteita. Yhtiön velat muodostuvat pääasiassa vastuuvelasta, joka on katettu likvideillä rahoitusvälineillä. Muiden velkojen osalta yhtiö seuraa likviditeettiasemaa rahavirta-analyysillä. Suurvahinkojen osalta likviditeetti on turvattu jälleenvakuutuksella.

5.8 Operatiiviset riskit

5.8.1 Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan vahingonvaaraa, joka aiheutuu omasta toiminnasta ja siihen liittyvistä valinnoista. Operatiiviset riskit voivat liittyä esimerkiksi sisäisiin prosesseihin, IT-järjestelmiin tai henkilöstöön. Ulkoisista tekijöistä operatiivisen riskin voivat muodostaa esimerkiksi kumppaniyrityksen suorituskyvyyttömyyden aiheuttavat tapahtumat.

Operatiivisten riskien hallinnassa avainasemassa ovat Suomen Vahinkovakuutus Oy:n johtamis- ja hallinnointijärjestelmä sekä sisäisen valvonnan kokonaisuus.

5.8.2 Riskienhallintaprosessit

Operatiiviset riskit kartoitetaan osana edellä kuvattua Suomen Vahinkovakuutus Oy:n riskienhallintaprosessia. Operatiivisten riskien hallintaa tuetaan sisäisen valvonnan ja työsuojelun toimenpitein. Raportointi- ja seurantamallit mahdollistavat riskien todennäköisyyden tai vaikutuksen kasvamisen havaitsemisen. Yhtiön IT-järjestelmiin ja teknisiin ratkaisuihin liittyviin riskeihin on varauduttu mm. dokumentoimalla IT-käytännöt ja laatimalla jatkuvuussuunnitelma. Ympäri vuorokautisella päivystys- ja hälytyskäytännöllä varmistetaan nopea reagointi poikkeustilanteissa.

5.8.3 Olennaisimmat operatiiviset riskit

Yhtiön toiminnan luonteesta ja liiketoimintamallista johtuen olennaisimmat operatiiviset riskit kohdistuvat yhtiön IT-järjestelmärakenteeseen ja sitä tukevaan tai kehittävään toimintaan. IT-järjestelmäkokonaisuuden suorituskykyä ja sen toiminnan vakautta on seurattu tarkasti.

Henkilöriskiä on pienennetty purkamalla riippuvuuksia kumppaneihin ja heillä työskenteleviin henkilöihin. Oman organisaation kehittämisestä huolimatta organisaatio on yhä verrattain pieni ja osaaminen keskittynyttä. Tästä johtuen henkilöriski on yhtiössä merkittävä.

5.9 Olennaisimmat muut riskit

Muilla riskeillä tarkoitetaan tässä kaikkia niitä tunnistettuja riskejä, joita ei ole edellä erikseen mainittu. Muut riskit ovat mukana yhtiön riskienhallintaprosessissa ja olennaisimpia muita riskejä ovat strategiset riskit, juridiset riskit ja tietoturvariskit.

Esimerkkejä edellisistä riskeistä ovat mahdolliset palvelunestohyökkäykset tai muut yritykset estää tai vaikeuttaa yhtiön verkkoliiketoimintaa sekä liiketoimintaympäristön muuttuminen nopeasti toisenlaiseksi kuin yhtiön strategiassa on varauduttu.

LIITE 5 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit

POP Pankki -ryhmän toimintasegmenttejä ovat pankkitoiminta ja vakuutus toiminta. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen johdolle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Toimintasegmenttien raportoinnissa noudatetaan Ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä sovellettuja laadintaperiaatteita, jotka on esitetty liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet. POP Pankki -ryhmän ylin operatiivinen päätöksentekijä on Ryhmän keskusyhteisönä toimivan POP Pankkiliitto osk:n hallitus. Keskusyhteisön tehtävänä on vastata resurssien kohdistamisesta ja toiminnan tuloksellisuuden arvioinnista.

Pankkitoimintasegmentti sisältää jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj:n. Osuuspankit harjoittavat vähittäispankkitoimintaa ja Bonum Pankki Oyj toimii näiden keskusluottolaitoksena. Pankkitoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat korkokate, palkkiotuotot ja sijoitustoiminnan tuotot. Merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja muut liiketoiminnan kulut.

Vakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka myöntää ajoneuvo-, omaisuus- ja henkilövakuutuksia henkilöasiakkaille. Vakuutus toiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat vakuutusmaksutuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot. Vakuutus toiminnan merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja liiketoiminnan muut kulut.

Vakuutus toiminnan tuloslaskelmaerien esittämistapaa on muutettu 1.1.2018 alkaneella tilikaudella. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti. Esittämistavan muutoksesta on kerrottu tarkemmin liitteessä 2.

Pankkitoimintasegmenttiin kuuluvien pankkien väliset liiketoimet on eliminoitu segmenttiraportoinnissa. Segmenttien välinen hinnoittelu perustuu markkinahintoihin. Pankkisegmentin ja vakuutussegmentin väliset liiketoimet sisältyvät täsmäytyslaskelmilla esitettyihin eliminointeihin. Kohdistamattomat erät sisältävät muihin toimintoihin liittyvät tuloslaskelma- ja tase-erät. Muihin toimintoihin kuuluvat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja POP Pankkiliitto osk.

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2018

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2018

(1 000 euroa)	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Segmentit yhteensä
Korkokate	65 101	306	65 407
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	30 380	-505	29 875
Sijoitusten nettotuotot	2 066	-380	1 686
Vakuutuskate	-	10 433	10 433
Liiketoiminnan muut tuotot	3 927	372	4 299
Liiketoiminnan tuotot yhteensä*	101 473	10 227	111 700
Henkilöstökulut	-30 588	-7 107	-37 695
Liiketoiminnan muut kulut	-50 852	-2 375	-53 227
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta ja aineettomista hyödykkeistä	-4 534	-1 413	-5 947
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-85 974	-10 895	-96 869
Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	-3 217	21	-3 195
Tulos ennen veroja	12 283	-647	11 635
Tuloverot	-2 587	-49	-2 637
Tilikauden tulos	9 695	-696	8 999
*Liiketoiminnan tuotoista ulkoista	101 404	10 227	111 631
Liiketoiminnan tuotoista sisäistä	69	-	69

Tase 31.12.2018

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Varat			
Käteiset varat	81 117	-	81 117
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	68 826	10 174	79 000
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 475 795	-	3 475 795
Johdannaiset	4	-	4
Sijoitusomaisuus	766 678	36 418	803 096
Aineettomat hyödykkeet	4 101	5 980	10 081
Aineelliset hyödykkeet	28 654	31	28 685
Muut varat	15 665	8 965	24 629
Verosaamiset	3 340	15	3 355
Varat yhteensä	4 444 179	61 582	4 505 762
Velat			
Velat luottolaitoksille	2 959	-	2 959
Velat asiakkaille	3 672 303	-	3 672 303
Vakuutusvelka	-	32 488	32 488
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	142 399	-	142 399
Lisäosuuspääoma	21 416	-	21 416
Muut velat	31 131	3 600	34 731
Verovelat	21 506	192	21 698
Velat yhteensä	3 891 713	36 279	3 927 993

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2017

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2017

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Korkokate	62 796	349	63 144
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	28 676	-458	28 219
Sijoitusten nettotuotot	13 960	1 047	15 007
Vakuutuskate	-	8 453	8 453
Liiketoiminnan muut tuotot	3 424	415	3 840
Liiketoiminnan tuotot yhteensä*	108 856	9 807	118 663
Henkilöstökulut	-29 830	-6 089	-35 919
Liiketoiminnan muut kulut	-48 023	-2 922	-50 946
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta ja aineettomista hyödykkeistä	-4 852	-1 465	-6 317
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-82 705	-10 477	-93 182
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-4 991	-	-4 991
Tulos ennen veroja	21 160	-670	20 489
Tuloverot	-3 866	-24	-3 889
Tilikauden tulos	17 294	-694	16 600
*Liiketoiminnan tuotoista ulkoista	108 729	9 807	118 536
Liiketoiminnan tuotoista sisäistä	127	-	127

Tase 31.12.2017

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Varat			
Käteiset varat	50 945	-	50 945
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	67 062	8 945	76 007
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 327 879	-	3 327 879
Johdannaiset	647	-	647
Sijoitusomaisuus	809 091	34 763	843 854
Aineettomat hyödykkeet	3 538	6 763	10 301
Aineelliset hyödykkeet	30 994	31	31 025
Muut varat	17 688	11 548	29 235
Verosaamiset	1 905	8	1 913
Varat yhteensä	4 309 749	62 058	4 371 806
Velat			
Velat luottolaitoksille	6 882	-	6 882
Velat asiakkaille	3 560 233	-	3 560 233
Vakuutusvelka	-	29 250	29 250
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	109 713	-	109 713
Lisäosuuspääoma	26 219	-	26 219
Muut velat	27 905	6 737	34 642
Verovelat	25 369	193	25 562
Velat yhteensä	3 756 321	36 180	3 792 501

TÄSMÄYTYSLASKELMAT

Tuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Segmenttien tuotot yhteensä	111 700	118 663
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	69	127
Kohdistamattomat tuotot, muut toiminnot	9 214	8 269
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-9 340	-8 341
Ryhmän tuotot yhteensä	111 643	118 718

Tulos

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Segmenttien tulos yhteensä	8 999	16 600
Kohdistamattomat erät	-71	-856
Ryhmän tulos yhteensä	8 928	15 744

Varat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Segmenttien varat yhteensä	4 505 762	4 371 806
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 485	-4 973
Kohdistamattomat varat, muut toiminnot	73 408	73 560
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-165 167	-164 555
Ryhmän varat yhteensä	4 409 518	4 275 838

Velat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Segmenttien velat yhteensä	3 927 993	3 792 501
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 485	-4 973
Kohdistamattomat velat, muut toiminnot	7 075	7 333
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 853	-4 672
Ryhmän velat yhteensä	3 925 730	3 790 189

LIITE 6 Korkotuotot ja -kulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	28	43
Saamisista asiakkailta	70 037	70 038
Saamistodistuksista		
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista	378	77
Käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavista	3 635	-
Myytavissä olevista (IAS 39)	-	4 769
Suojaavista johdannaissopimuksista	678	2 031
Muut korkotuotot	938	606
Korkotuotot yhteensä	75 695	77 565
Joista positiiviset korkokulut	2	0
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	-191	-389
Veloista asiakkaille	-9 143	-13 356
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	-958	-976
Muut korkokulut	-12	-27
Korkokulut yhteensä	-10 304	-14 748
Joista negatiiviset korkotuotot	-892	-705
Korkokate	65 391	62 817
Korkotuotot luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneista rahoitusvaroista (IFRS 9)	4 028	-
Korkotuotot arvonalentuneista lainoista (IAS 39)	-	419

LIITE 7 Palkkiotuotot ja -kulut, netto

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	8 038	7 987
Talletuksista	253	431
Maksujenvälityksestä	17 049	15 266
Lainopillisista tehtävistä	2 168	2 083
Välitetystä toiminnasta	3 127	2 787
Takausten myöntämisestä	538	609
Rahastoista	2 358	2 291
Muut palkkiotuotot	1 002	890
Palkkiotuotot yhteensä	34 532	32 343
Palkkiokulut		
Maksujenvälityksestä	-3 751	-3 376
Muut palkkiokulut	-990	-852
Palkkiokulut yhteensä	-4 742	-4 228
Palkkiotuotot ja kulut, netto	29 790	28 115

LIITE 8 Sijoitusten nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoitusvarat		
Saamistodistukset		
Myyntivoitot ja -tappiot	-12	-4
Arvostusvoitot ja -tappiot	-588	137
Osakkeet ja osuudet		
Osinkotuotot	3 282	-
Myyntivoitot ja -tappiot	-227	-
Arvostusvoitot ja -tappiot	-2 831	-
Yhteensä	-378	133
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat		
Saamistodistukset		
Myyntivoitot ja -tappiot	20	-
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	972	-
Muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat osakkeet ja osuudet		
Osinkotuotot *)	343	-
Yhteensä	1 336	-
Myytävässä olevat rahoitusvarat (IAS 39)		
Saamistodistukset		
Myyntivoitot ja -tappiot	-	140
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	-	2 200
Saamistodistukset yhteensä	-	2 339
Osakkeet ja osuudet		
Osinkotuotot	-	2 312
Myyntivoitot ja -tappiot	-	506
Arvon alentumiset	-	-211
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	-	9 961
Osakkeet ja osuudet yhteensä	-	12 567
Yhteensä	-	14 907
Suojauslaskennan nettotuotot	15	3
Valuuttatoiminnan nettotuotot	315	168
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot		
Vuokratuotot	3 089	3 224
Myyntivoitot ja -tappiot	372	539
Muut tuotot sijoituskiinteistöistä	189	128
Vastike- ja hoitokulut	-2 577	-2 491
Poistot ja arvonalentumiset sijoituskiinteistöistä	-1 239	-2 042
Muut kulut sijoituskiinteistöistä	-12	-10
Yhteensä	-177	-651
Sijoitusten nettotuotot yhteensä	1 111	14 559

Sijoitusten nettotuotot sisältää kaikkien POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhteisöjen arvopaperisijoitusten nettotuotot lukuun ottamatta saamistodistusten korkoja, jotka on merkitty korkokatteeseen. Aiemmin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettujen rahoitusvarojen nettotuotot esitettiin erillisenä eränä ja vahinkovakuutuksen sijoitusten nettotuotot esitettiin erässä vahinkovakuutuksen nettotuotot.

*) Osinkotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista oman pääoman ehtoisista käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista osakkeista.

LIITE 9 Vakuutuskate

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Vakuutusmaksutuotot		
Vakuutusmaksutulo	38 884	35 244
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-2 424	-382
Vakuutusmaksutuotot brutto	36 460	34 862
Jälleenvakuuttajien osuus	-810	-971
Vakuutusmaksutuotot yhteensä	35 650	33 891
Korvauskulut		
Maksetut korvaukset	-24 426	-23 133
Korvausvastuun muutos	-2 457	-3 846
Korvauskulut yhteensä, brutto	-26 883	-26 979
Jälleenvakuuttajien osuus	1 666	1 541
Korvauskulut yhteensä	-25 217	-25 438
Vakuutuskate	10 433	8 453

Vakuutusluokkaryhmäkohtaiset tiedot

(1 000 euroa)		Vakuutus- maksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Korvaus- kulut ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälleenvakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen tasoitus- määrän muutosta
Muu tapaturma	2018	1 717	1 569	-987	-482	-29	71
	2017	1 201	1 081	-195	-367	-19	500
	2016	973	899	-613	-318	-14	-46
Moottori- ajoneuvovastuu	2018	19 674	18 908	-12 804	-5 807	916	1 212
	2017	19 259	19 619	-14 104	-5 886	616	245
	2016	20 358	20 177	-14 458	-6 663	411	-533
Maa-ajoneuvot	2018	12 343	11 488	-9 609	-3 529	-22	-1 671
	2017	11 155	10 923	-9 435	-3 409	-20	-1 942
	2016	10 320	9 891	-8 890	-3 378	-7	-2 384
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikkuva kalusto ja kuljetus	2018	598	599	-532	-184	-1	-119
	2017	540	505	-388	-165	-1	-50
	2016	484	450	-436	-158	-4	-149
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2018	3 716	3 090	-2 484	-949	-6	-349
	2017	2 384	2 105	-2 600	-729	-4	-1 228
	2016	1 876	1 699	-1 656	-614	8	-564
Vastuu	2018	232	224	-95	-69	0	59
	2017	202	181	-17	-62	0	102
	2016	168	155	-63	-55	1	38
Oikeusturva	2018	388	360	-268	-111	-1	-19
	2017	309	274	-194	-94	0	-14
	2016	250	230	-150	-82	2	0
Muut	2018	215	223	-103	-68	0	51
	2017	194	174	-46	-59	0	68
	2016	156	145	-60	-51	1	34
Ensivakuutus yhteensä	2018	38 884	36 460	-26 883	-11 199	856	-765
	2017	35 244	34 862	-26 979	-10 771	570	-2 318
	2016	34 585	33 646	-26 327	-11 319	397	-3 603
Yhteensä	2018	38 884	36 460	-26 883	-11 199	856	-765
	2017	35 244	34 862	-26 979	-10 771	570	-2 318
	2016	34 585	33 646	-26 327	-11 319	397	-3 603
Vakuutustekninen kate	2018						-765
	2017						-2 318
	2016						-3 603

LIITE 10 Liiketoiminnan muut tuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Vuokratuotot oman käytön kiinteistöistä	638	673
Myyntivoitot oman käytön kiinteistöistä	48	55
Talletussuojarahaston kannatusmaksun tuloutus	3 092	2 532
Muut tuotot	1 141	1 513
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	4 918	4 773

Rahoitusvakausviraston talletussuojaa varten perimä maksu katetaan vanhaan, luottolaitoslain mukaiseen talletussuojarahastoon kerrytetyillä maksuilla. Vanhaan rahastoon maksettuja kannatusmaksuja tuloutetaan silloin, kun vanha rahasto tekee suorituksen uuteen rahastoon ja saman suuruinen kannatusmaksu kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

LIITE 11 Henkilöstökulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Palkat ja palkkiot	-33 942	-32 291
Henkilösivukulut	-765	-905
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	-6 385	-7 230
Etuuspohjaiset järjestelyt	-677	706
Henkilöstökulut yhteensä	-41 769	-39 720

Lähipiirin palkkiot on esitetty liitteessä 41. Palkitsemista koskevat muut tiedot on esitetty liitteessä 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät.

LIITE 12 Liiketoiminnan muut kulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Muut hallintokulut		
Muut henkilöstökulut	-3 209	-3 057
Toimistokulut	-4 881	-4 722
ICT-kulut	-20 264	-19 244
Yhteyskulut	-3 153	-3 152
Edustus- ja markkinointikulut	-4 390	-4 644
Muut hallintokulut yhteensä	-35 897	-34 819
Muut liiketoiminnan kulut		
Vuokrakulut	-2 414	-2 106
Kulut oman käytön kiinteistöistä	-3 639	-3 819
Myyntitappiot oman käytön kiinteistöistä	-21	-27
Vakuutus- ja varmuuskulut	-3 814	-3 222
Tilintarkastuspalkkiot	-409	-292
Muut palvelut	-1 075	-1 184
Muut liiketoiminnan kulut	-987	-1 533
Muut liiketoiminnan kulut yhteensä	-12 359	-12 183
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	-48 257	-47 003
Erittely tilintarkastuspalkkioista		
Lakisäiteinen tilintarkastus	-272	-249
Tilintarkastukseen liittyvät palvelut	-2	-6
Veroneuvonta	-	-11
Muut asiantuntijapalvelut	-135	-26
Tilintarkastuspalkkiot yhteensä	-409	-292

Vakuutus- ja varmuuskulut sisältää rahoitusvakausrivaston perimän talletussuojarahastomaksun 3 092 (2 532) tuhatta euroa. Vanhan talletussuojarahaston varoista tuloutetut maksut on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa.

KPMG Oy Ab:n suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut POP Pankki -ryhmän yhtiöille tilikaudella 2018 olivat yhteensä 135 tuhatta euroa.

LIITE 13 Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä		
Maa-alueet	-8	-6
Rakennuksista	-1 855	-2 328
Koneista ja kalustosta	-975	-949
Aineettomista hyödykkeistä	-3 996	-4 015
Muista	-11	-16
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-6 845	-7 314
Arvonalentumistappiot aineellisista hyödykkeistä		
Oman käytön kiinteistöistä	-	-202
Arvonalentumistappiot aineellisista hyödykkeistä yhteensä	-	-202
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-6 845	-7 516

LIITE 14 Tuloverot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-3 146	-4 544
Aikaisempien tilikausien verot	-41	224
Muut välittömät verot	-16	-12
Laskennallisten verojen muutos	562	588
Tuloverot yhteensä	-2 640	-3 745

Voimassa olevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Kirjanpidon tulos ennen veroja	11 569	19 488
Tuloveroprosentti	20 %	20 %
Verokannan mukainen osuus tuloksesta	-2 314	-3 898
+ Verovapaat tuotot	100	61
- Vähennyskelvottomat kulut	-61	-244
+ Tulokseen sisällytettävät vähennyskelpoiset kulut	22	43
+ Aiempien vuosien vahvistettujen tappioiden käyttö	6	4
- Tappioista kirjaamatta jätetyt laskennalliset verosaamiset	-199	-213
+/- Ulkomaisten yhtiöiden poikkeavasta verokannasta aiheutuva ero	-7	12
+/- Muut erät	-146	266
+/- Aikaisempien tilikausien verot	-41	224
Tuloslaskelman verot	-2 640	-3 745

LIITE 15 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Rahoitusvarat		
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	378	77
Arvostustuotot ja -tappiot	-3 441	53
Osinkotuotot	3 282	-
Myyntivoitot ja -tappiot	-240	-4
Yhteensä	-21	126
Käypään arvoon muiden laajan tuoksen erien kautta kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	3 635	-
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	972	-
Osinkotuotot hallussa olevista osakkeista	343	-
Myyntivoitot ja -tappiot	20	-
Odotettavissa olevat luottotappiot	118	-
Yhteensä	5 088	-
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavista (IFRS 9)/Lainat ja muut saamiset (IAS 39)		
Korkotuotot ja -kulut	70 066	70 081
Muut tuotot	8 291	9 553
Arvon alentumiset lainoista ja muista saamisista (IAS 39)	-	-1 643
Odotettavissa olevat luottotappiot (IFRS 9)	1 434	-
Toteutuneet luottotappiot	-4 748	-3 349
Yhteensä	75 043	74 643
Myytävässä olevista rahoitusvaroista (IAS 39)		
Korkotuotot ja -kulut	-	4 695
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	-	12 161
Osinkotuotot	-	2 312
Myyntivoitot ja -tappiot	-	646
Arvon alentumistappiot	-	-211
Yhteensä	-	19 601
Rahoitusvelat		
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	-10 292	-14 746
Yhteensä	-10 292	-14 746
Johdannaisista		
Korkotuotot ja -kulut suojaavista johdannaisista	678	2 031
Käyvän arvon suojauksen nettotuotot	15	3
Muut tuotot ja kulut	-	84
Yhteensä	693	2 118
Valuuttatoiminnan nettotuotot	315	168
Muut liiketoiminnan tuotot ja kulut (netto)	-59 257	-62 423
Tulos ennen veroja	11 569	19 488

VAROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 16 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Rahoitusvarat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Odotettavissa olevat luottotappiot	Yhteensä
Käteiset varat	81 117	-	-	-	-	81 117
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	74 630	-	-	-	-5	74 625
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 504 014	-	-	-	-30 704	3 473 310
Johdannaiset	-	-	4	-	-	4
Saamistodistukset	-	11 294	-	442 502	*)	453 796
Osakkeet ja osuudet	-	215 922	-	3 751	-	219 673
Rahoitusvarat yhteensä	3 659 761	227 215	4	446 253	-30 709	4 302 523
Muut varat						106 995
Varat yhteensä 1.12.2018						4 409 518

*) Saamistodistuksista on kirjattu Käyvän arvon rahastoon odotettavissa olevia luottotappioita 1 303 tuhatta euroa.

Merkittävimmät käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat oman pääoman ehtoiset instrumentit ovat Samlink Oy:n osakkeita.

Rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Myytävissä olevat	Yhteensä
Käteiset varat	50 945	-	-	-	50 945
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	71 156	-	-	-	71 156
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 325 363	-	-	-	3 325 363
Johdannaiset	-	-	647	-	647
Saamistodistukset	-	1 262	-	480 675	481 937
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	232 413	232 413
Rahoitusvarat yhteensä	3 447 464	1 262	647	713 088	4 162 461
Muut varat					113 376
Varat yhteensä 31.12.2017					4 275 838

Rahoitusvelat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	3 030	3 030
Velat asiakkaille	3 666 543	3 666 543
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	142 399	142 399
Lisäosuuspääoma	21 416	21 416
Rahoitusvelat yhteensä	3 833 387	3 833 387
Muut velat		92 342
Velat yhteensä 31.12.2018		3 925 730

Rahoitusvelat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	6 964	6 964
Velat asiakkaille	3 554 357	3 554 357
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	109 713	109 713
Lisäosuuspääoma	26 219	26 219
Rahoitusvelat yhteensä	3 697 252	3 697 252
Muut velat		92 936
Velat yhteensä 31.12.2017		3 790 189

LIITE 17 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti**TOISTUVASTI KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETTUJEN ERIEN KÄYVÄN ARVON HIERARKIATASOT****Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2018**

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Osakkeet ja osuudet	208 786	-	7 136	215 922
Saamistodistukset	5 494	-	5 800	11 294
Johdannaispimukset	-	4	-	4
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Osakkeet ja osuudet	-	-	3 751	3 751
Saamistodistukset	244 669	196 027	1 806	442 502
Yhteensä	458 949	196 031	18 493	673 472

Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2017

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Saamistodistukset	-	-	1 262	1 262
Johdannaiset	-	647	-	647
Myytävissä olevat rahoitusvarat				
Osakkeet ja osuudet	221 931	-	10 383	232 314
Saamistodistukset	222 323	251 961	6 490	480 774
Yhteensä	444 253	252 609	18 135	714 997

JAKSOTETTUUN HANKINTAMENOON ARVOSTETTUIJEN ERIEN KÄYVÄN ARVON HIERARKIATASOT

Jaksotettuun hankintamenoan arvostetut varat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Jaksotettuun hankintamenoan kirjattavat					
Lainat ja saamiset	-	3 567 550	-	3 567 550	3 547 935
Sijoituskiinteistöt	-	-	49 357	49 357	34 428
Yhteensä	-	3 567 550	49 357	3 616 907	3 582 363

Jaksotettuun hankintamenoan arvostetut velat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Jaksotettuun hankintamenoan kirjattavat					
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	-	3 633 527	-	3 633 527	3 669 572
Muut rahoitusvelat	142 925	21 416	-	164 341	163 815
Yhteensä	142 925	3 654 943	-	3 797 868	3 833 387

Jaksotettuun hankintamenoan arvostetut erät 31.12.2017

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpitoarvo
Rahoitusvarat					
Lainat ja saamiset	-	3 426 049	-	3 426 049	3 396 519
Muut kuin rahoitusvarat					
Sijoituskiinteistöt	-	-	41 619	41 619	34 902
Jaksotettuun hankintamenoan kirjattavat varat yhteensä	-	3 426 049	41 619	3 467 668	3 431 421
Rahoitusvelat					
Muut rahoitusvelat	111 382	3 573 765	-	3 685 147	3 697 252
Jaksotettuun hankintamenoan arvostetut velat yhteensä	111 382	3 573 765	-	3 685 147	3 697 252

Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvän arvon määrittäminen

Rahoitusvarat ja -velat merkitään taseeseen käypään arvoon tai jaksotettuun hankintamenuun. POP Pankki -ryhmä on soveltanut IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia 1.1.2018 alkaen. Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Käyvän arvon hierarkiat

Taso 1 sisältää rahoitusinstrumentit, joiden arvo määräytyy likvideiltä markkinoilta saatavien markkinahintanoteerausten perusteella. Likvideiksi markkinoiksi katsotaan sellaiset markkinat, joilta hintanoteeraukset saadaan säännöllisesti. Tähän ryhmään merkitään kaikki julkisesti noteeratut arvopaperit.

Taso 2 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit, joiden arvostuksessa käytetään yleisesti hyväksytyjä arvostusmenetelmiä tai -malleja, jotka perustuvat todennettavissa oleviin markkinahintoihin perustuviin oletuksiin. Tasolle 2 merkittyjen rahoitusinstrumenttien käypä arvo

voi perustua esimerkiksi rahoitusvälineen osien markkinanoteerauksesta johdettuun arvoon. Tähän ryhmään merkitään mm. korkojohdannaiset sekä muut instrumentit, joilla ei käydä kauppaa likvideillä markkinoilla.

Taso 3 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit ja muut varat, joiden käypä arvo ei perustu markkinanoteerauksiin tai arvostusmenetelmien tai -mallien avulla todennettavissa olevien markkinahintojen perusteella laskettuun arvoon. Arvostusmenetelmissä käytettyihin oletuksiin liittyy usein epävarmuutta. Tasolle 3 merkittyjen varojen käypä arvo perustuu usein kolmannelta osapuolelta saatuun hintatietoon. Tähän ryhmään merkitään noteeraamattomat osakkeet ja rahastot sekä sijoituskiinteistöt.

Siirrot käyvän arvon hierarkiatasojen välillä

Siirrot hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaneen tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Katsauskaudella on siirretty arvopapereita 370 tuhatta euroa hierarkiatasolta 3 hierarkiatasolle 1.

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	1 262	16 873	18 135
IFRS 9 -siirtymä	8 711	-8 711	-
Avaava tase 1.1.2018	9 973	8 162	18 135
+ Hankinnat	5 533	782	6 315
- Myynnit	-2 435	-417	-2 852
- Kauden aikana eräntyneet	-448	-1 748	-2 196
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvomuutokset	35	-4	31
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvomuutokset	278	-	278
+/- Muun laajan tuloksen eriin kirjatut arvomuutokset	-	-848	-
+ Siirrot tasolta 1 ja 2	-	-	-
- Siirrot tasolle 1 ja 2	-	-370	-370
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	12 936	5 557	18 493

HERKKYYSANALYYSI TASOLLE 3 MERKITYILLE RAHOITUSVAROILLE

31.12.2018

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat rahoitusvarat	12 936	1 128	-1 128
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta arvostettavat rahoitusvarat	5 557	663	-663
Yhteensä	18 493	1 792	-1 792

31.12.2017

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Myytävissä olevat rahoitusvarat	18 585	1 624	-1 624
Yhteensä	18 585	1 624	-1 624

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen käyvän arvon herkkyys on laskettu korkosidonnaisille sijoituksille olettamalla korkotason muuttuvan yhden prosentin ja muille sijoituksille olettamalla arvopaperin käyvän arvon muuttuvan 15 prosenttia.

POP Pankki -ryhmällä ei ole kertaluonteisesti käypään arvoon arvostettuja varoja.

LIITE 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) määrässä tilikauden aikana tapahtuneet muutokset on esitetty alla olevissa taulukoissa.

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2018	3 461	5 745	23 517	32 723
Siirrot vaiheeseen 1	299	-2 557	-3 933	-6 192
Siirrot vaiheeseen 2	-125	1 306	-2 971	-1 790
Siirrot vaiheeseen 3	-114	-452	5 719	5 153
Uusien luottojen myöntämisestä johtuva lisäys	1 700	1 102	1 355	4 157
Taseesta pois kirjaamisesta johtuva vähennys	-544	-708	-4 473	-5 725
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	-636	-236	5 480	4 608
Lopullisen luottotappion kirjaamisesta johtuva vähennys	-	-	-1 646	-1 646
Vaikutus yhteensä	580	-1 545	-469	-1 434
ECL 31.12.2018	4 042	4 200	23 048	31 289

Vieraan pääoman ehtoiset rahoitusvarat (saamistodistukset)

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2018	130	1 291	-	1 421
Siirrot vaiheeseen 1	5	-51	-	-46
Siirrot vaiheeseen 2	-6	106	-	100
Uudet saamistodistukset	86	360	-	446
Eräänntyneet saamistodistukset	-66	-152	-	-218
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	-14	-385	-	-398
Vaikutus yhteensä	4	-122	-	-118
ECL 31.12.2018	134	1 170	-	1 303

Kauden aikana kirjatut arvonalentumistappiot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
ECL-muutos luottotappioina poistetuista saamisista	1 646	-
ECL-muutos saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä	-211	-
ECL-muutos saamistodistuksista	117	-
Arvonalentumistappioiden lisäykset	-	-6 236
Arvonalentumistappioiden peruutukset	-	1 416
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	-	-102
Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	-	3 280
Lopulliset luottotappiot	-4 747	-3 349
Kauden aikana kirjatut arvonalentumistappiot yhteensä	-3 195	-4 991

Lainojen ja saamisten kertyneet arvonalentumistappiot taseessa (IAS 39)

(1 000 euroa)	Saamiskohtaiset	Saamisryhmäkohtaiset	Yhteensä
Arvonalentumistappiot 1.1.2017	18 782	2 884	21 667
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	6 236	-	6 236
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-1 416	-	-1 416
+/- Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	-	101	102
- Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	-3 280	-	-3 280
Arvonalentumistappiot 31.12.2017	20 323	2 986	23 309

Myytävässä olevien rahoitusvarojen arvonalentumistappiot (IAS 39)

(1 000 euroa)	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Arvonalentumistappiot 1.1.2017	375	3 705	4 081
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	-	211	211
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-	-320	-320
Arvonalentumistappiot 31.12.2017	375	3 596	3 972

LIITE 19 Käteiset varat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Kassa	12 980	12 664
Vaadittaessa maksettavat saamiset keskuspankeilta	68 137	38 281
Käteiset varat yhteensä	81 117	50 945

Käteiset varat muodostuvat kassavaroista ja shekkitilistä Suomen Pankissa.

LIITE 20 Lainat ja saamiset

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	23 737	23 504
Muut	50 888	47 652
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta yhteensä	74 625	71 156
Lainat ja saamiset asiakkailta		
Lainat	3 390 444	3 245 635
Valtion varoista välitetyt lainat	4 812	5 960
Takaussaamiset	466	594
Käytetyt tililuotot	42 195	38 980
Luottokorttisaamiset	35 393	32 373
Muut saamiset	-	1 822
Lainat ja saamiset asiakkailta yhteensä	3 473 310	3 325 363
Lainat ja saamiset yhteensä	3 547 935	3 396 519

LIITE 21 Johdannaiset ja suojauslaskenta

Suojaustarkoituksessa pidettävien johdannaisten kohde-etuksien nimellisarvot ja johdannaisten käyvät arvot 31.12.2018

(1 000 euroa)	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot
	< 1 v	1-5 v	> 5v	Yhteensä	Varat
Käyvän arvon suojaus					
Korkojohdannaiset					
Koronvaihtosopimukset	15 000	-	-	15 000	4
Suojaavat johdannaiset yhteensä	15 000	-	-	15 000	4

(1 000 euroa) 1.1.-31.12.2018

Suojauskohteen käyvän arvon muutos -4

31.12.2017

(1 000 euroa)	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot
	< 1 v	1-5 v	> 5v	Yhteensä	Varat
Käyvän arvon suojaus					
Korkojohdannaiset					
Koronvaihtosopimukset	30 000	15 000	-	45 000	647
Suojaavat johdannaiset yhteensä	30 000	15 000	-	45 000	647

(1 000 euroa) 1.1.-31.12.2017

Suojauskohteen käyvän arvon muutos -684

POP Pankki -ryhmä on suojannut ottolainauksen korkoriskiä käyvän arvon muutoksilta korkojohdannaisilla ja soveltaa kaikkiin suojaussuhteisiin suojauslaskentaa.

LIITE 22 Sijoitusomaisuus

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		
Saamistodistukset	11 294	1 262
Osakkeet ja osuudet	215 922	-
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		
Saamistodistukset	442 502	-
Osakkeet ja osuudet	3 751	-
Myytavissä olevat rahoitusvarat (IAS 39)		
Saamistodistukset	-	480 675
Osakkeet ja osuudet	-	232 413
Sijoituskiinteistöt	34 428	34 902
Sijoitusomaisuus yhteensä	707 897	749 252

Sijoitukset 31.12.2018

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		Yhteensä
	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	
Noteeratut					
Julkisyhteisöiltä	-	-	257 453	-	257 453
Muilta	11 294	208 786	185 050	-	405 129
Muut					
Muilta	-	7 136	-	3 751	10 887
Sijoitukset yhteensä	11 294	215 922	442 502	3 751	673 469

Sijoitukset 31.12.2017

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjatut saamistodistukset	Myytavissä olevat saamistodistukset	Myytavissä olevat osakkeet ja osuudet			Yhteensä
		Käypään arvoon	Käypään arvoon	Hankintameno	Yhteensä	
Noteeratut						
Julkisyhteisöiltä		56 284	-	-	-	56 284
Muilta	222	165 249	222 086	-	222 086	387 557
Muut						
Julkisyhteisöiltä		234 968	-	-	-	234 968
Muilta	1 040	24 174	-	10 326	10 326	35 541
Sijoitukset yhteensä	1 262	480 675	222 086	10 326	232 413	714 350

Sijoituskiinteistöjen muutokset

(1 000 euroa)	2018	2017
Hankintameno 1.1.	48 307	48 062
+ Lisäykset	982	1 128
- Vähennykset	-903	-1 430
+/- Siirrot	429	548
Hankintameno 31.12.	48 816	48 307
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-13 406	-11 464
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	257	100
- Poistot	-1 208	-1 185
- Arvonalentumiset	-30	-857
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-14 388	-13 406
Kirjanpitoarvo 1.1.	34 902	36 598
Kirjanpitoarvo 31.12.	34 428	34 902

LIITE 23 Sijoitukset osakkuusyriyksissä ja yhteisyriyksissä

Nimi	Toimiala	Omistus-	Omistus-	Osuus	Osuus
		osuus %	osuus %	äänivallasta %	äänivallasta %
		31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Paikallispankkien PP-Laskenta Oy	Palvelu	25 %	-	25 %	-

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Hankintameno 1.1	-	-
Lisäys	175	-
Osuus tilikauden tuloksesta	-9	-
Kirjanpitoarvo	166	-

POP Pankkiliitto hankki 31.8.2018 omistukseensa 25 prosenttia Paikallispankkien PP-Laskenta Oy:stä Samlink Oy:ltä. Paikallispankkien PP-Laskenta Oy tuottaa kirjanpidon ja viranomaisraportoinnin palveluja finanssialalle. Kaikki omistajat, mukaan lukien POP Pankkiliitto osk, ovat yhtiön asiakkaita.

LIITE 24 Aineettomat hyödykkeet

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Tietojärjestelmät	6 500	8 070
Muut aineettomat hyödykkeet	2 801	1 993
Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	1 916	940
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	11 217	11 003

POP Pankki -ryhmän merkittävimmät aineettomat hyödykkeet muodostuvat vahinkovakuutustoiminnan ja pankkitoiminnan tietojärjestelmien hankinnasta aiheutuneista kuluista. Vahinkovakuutuksen tietojärjestelmän kirjanpitoarvo oli tilikauden 2018 lopussa 5 252 (6 301) tuhatta euroa.

Vahinkovakuutusjärjestelmälle on tehty arvonalentumistestaus IAS 36 -standardin mukaisesti. Testauksen tuloksena kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää aineettoman hyödykkeen kirjanpitoarvon.

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2018

(1 000 euroa)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	16 680	7 166	940	24 787
+ Lisäykset	212	2 081	1 916	4 210
- Vähennykset	-150	-	-	-150
+/- Siirrot	36	903	-940	-
Hankintameno 31.12.	16 779	10 151	1 916	28 847
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-8 610	-5 174	-	-13 784
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	150	-	-	150
- Poistot	-1 819	-2 177	-	-3 996
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-10 279	-7 350	-	-17 630
Kirjanpitoarvo 1.1.	8 070	1 993	940	11 003
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 500	2 801	1 916	11 217

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2017

(1 000 euroa)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	16 499	6 520	315	23 334
+ Lisäykset	181	294	1 053	1 529
- Vähennykset	-	-76	-	-76
+/- Siirrot	-	428	-428	-
Hankintameno 31.12.	16 680	7 166	940	24 787
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-6 814	-2 954	-	-9 768
- Poistot	-1 796	-2 219	-	-4 015
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-8 610	-5 174	-	-13 784
Kirjanpitoarvo 1.1.	9 685	3 566	315	13 566
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 070	1 993	940	11 003

LIITE 25 Aineelliset hyödykkeet

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	2 802	2 797
Rakennukset	24 463	26 508
Koneet ja kalusto	2 012	2 714
Muut aineelliset hyödykkeet	748	769
Keskeneräiset aineelliset hyödykkeet	-	240
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	30 025	33 028

Aineellisten hyödykkeiden muutokset 2018

(1 000 euroa)	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	55 081	19 180	975	240	75 476
+ Lisäykset	234	343	4	-	581
- Vähennykset	-1 047	-4 750	-15	-2	-5 813
+/- Siirrot	-196	5	-	-238	-429
Hankintameno 31.12.	54 072	14 778	965	-	69 815
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-25 776	-16 466	-206	-	-42 448
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	832	4 675	-	-	5 507
- Poistot	-1 863	-975	-11	-	-2 849
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-26 807	-12 766	-217	-	-39 790
Kirjanpitoarvo 1.1.	29 304	2 714	769	240	33 028
Kirjanpitoarvo 31.12.	27 265	2 012	748	-	30 025

Aineellisten hyödykkeiden muutokset 2017

(1 000 euroa)	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Kesken-eräiset aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	56 694	18 659	962	-	76 315
+ Lisäykset	676	814	13	240	1 743
- Vähennykset	-1 742	-292	-	-	-2 034
+/- Siirrot	-547	-1	-	-	-548
Hankintameno 31.12.	55 081	19 180	975	240	75 476
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-24 834	-15 703	-174	-	-40 711
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	1 488	186	-	-	1 674
- Poistot	-2 334	-949	-16	-	-3 299
- Arvonalentumiset	-96	-	-15	-	-112
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-25 776	-16 466	-206	-	-42 448
Kirjanpitoarvo 1.1.	31 860	2 956	788	-	35 604
Kirjanpitoarvo 31.12.	29 304	2 714	769	240	33 028

LIITE 26 Muut varat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Maksujenvälityssaamiset	157	83
Siirtosaamiset		
Korot	9 117	11 100
Muut siirtosaamiset	5 043	5 105
Saamiset vakuutustoiminnasta	8 368	10 876
Muut	3 995	4 264
Muut varat yhteensä	26 680	31 429

LIITE 27 Laskennalliset verot

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Verosaamiset		
Laskennalliset verosaamiset	2 309	2 202
Tuloverosaamiset	2 169	813
Verosaamiset yhteensä	4 478	3 015
Verovelat		
Laskennalliset verovelat	21 560	24 698
Tuloverovelka	138	864
Verovelat yhteensä	21 698	25 562

Laskennalliset verosaamiset

(1 000 euroa)	31.12.2017	IFRS9 siirtymän vaikutus 1.1.2018	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2018
Käypään arvoon arvostettavista varoista (IFRS 9)	-	3 236	-3 142	445	540
Myytävissä olevista rahoitusvaroista (IAS 39)	209	-204	-4	-	-
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista (IAS 39)	596	-596	-	-	-
Kiinteistöomaisuuden poisto-oikaisista	947	-	170	-	1 117
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	101	-	135	70	307
Vahvistetuista tappioista	149	-	-84	-	64
Muut erät	-	-	140	-	140
Konserniyhdistelyistä	201	-42	-17	-	142
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	2 202	2 394	-2 802	515	2 309

(1 000 euroa)	1.1.2017	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2017
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	338	-57	-73	209
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista	577	19	-	596
Kiinteistöomaisuuden poisto-oikaisista	738	208	-	947
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	65	-141	177	101
Vahvistetuista tappioista	208	-60	-	149
Konserniyhdistelyistä	-193	394	-	201
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	1 734	364	104	2 202

POP Pankki-ryhmään kuuluville yrityksillä on verotuksellisia tappioita, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaa- mista yhteensä 34 445 (33 520) tuhatta euroa. Tappiot vanhenevat vuosina 2021-2028.

Laskennalliset verovelat

(1 000 euroa)	31.12.2017	IFRS9 siirtymän vaikutus 1.1.2018	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2018
Verotuksellisista varauksista	21 858	-	-1 177	-	20 681
Käypään arvoon arvostettavista varoista (IFRS 9)	-	2 831	-2 032	-247	552
Myytävissä olevista rahoitusvaroista (IAS 39)	2 371	-2 371	-	-	-
Aineettomista hyödykkeistä	469	-	-188	13	295
Konserniyhdistelyistä	-	-	33	-	33
Laskennalliset verovelat yhteensä	24 698	460	-3 364	-234	21 560

(1 000 euroa)	1.1.2017	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2017
Verotuksellisista varauksista	21 886	-28	-	21 858
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	2 946	-	-575	2 371
Aineettomista hyödykkeistä	665	-196	-	469
Laskennalliset verovelat yhteensä	25 497	-224	-575	24 698

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2018

(1 000 euroa)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos, netto
Käyvän arvon rahasto	-4 555	679	-3 876
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	-350	70	-280
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	-4 905	749	-4 156

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2017

(1 000 euroa)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos, netto
Käyvän arvon rahasto	-2 370	502	-1 868
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	-886	177	-709
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	-3 256	679	-2 577

VELKOJA JA OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT (VELAT)

LIITE 28 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat	1 553	6 896
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	1 477	67
Velat luottolaitoksille yhteensä	3 030	6 964
Velat asiakkaille		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	3 053 293	2 787 538
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	608 594	760 415
Muut rahoitusvelat		
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	4 655	6 405
Velat asiakkaille yhteensä	3 666 543	3 554 357
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille yhteensä	3 669 572	3 561 321

LIITE 29 Vakuutusvelka

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Vakuutusmaksuvastuu	15 704	13 281
Jälleenvakuuttajien osuus	-	-
Korvausvastuu	21 055	18 597
Jälleenvakuuttajien osuus	-4 272	-2 605
Vakuutusvelka yhteensä	32 488	29 273

Vakuutusvelka muodostuu vakuutusvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksutuloon kirjataan vakuutusmaksut niiltä sopimuskausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta kirjataan taseeseen vakuutusmaksuvelkana. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauksesta ja sisältää korvaukset tilinpäätöshetkellä jo sattuneista, mutta vielä maksamatta olevista vahingoista sekä vielä ilmoittamatta olevista vahingoista.

LIITE 30 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Joukkovelkakirjalainat	99 913	99 717
Muut		
Sijoitustodistukset	42 485	9 996
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	142 399	109 713

Bonum Pankki Oyj on laskenut liikkeelle tilikaudella 2016 kolmivuotisen vaihtuvakorkoisen 100 miljoonan euron vakuudettoman joukkovelkakirjalainan. Laina on listattu Helsingin pörssiin. Tilinpäätöshetkellä ulkona on lisäksi sijoitustodistuksia nimellispääomaltaan yhteensä 42,5 miljoonaa euroa.

LIITE 31 Lisäosuuspääoma

(1 000 euroa)	2018	2017
Lisäosuuspääoma 1.1.	26 219	37 512
Lisäosuuspääoman palautukset	-4 403	-8 323
Muunnettu POP Osuuksiksi	-399	-2 970
Lisäosuuspääoma 31.12.	21 416	26 219
josta irtisanotut lisäosuudet	2 671	4 304

Kansallisen yhteisölaissäädännön mukainen jäsenosuuspankkien osuuspääoma sisältää jäsenosuuksia, lisäosuuksia ja POP Osuuksia. IFRS-tilinpäätöksessä osuudet luokitellaan omaksi pääomaksi tai velaksi IAS 32 Rahoitusinstrumentit, esittämistapa -standardin mukaisesti.

Lisäosuusmaksu palautetaan kuuden kuukauden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka perusteella palautus ensimmäisen kerran voidaan suorittaa. Jos irtisanottua lisäosuusmaksua ei ole voitu palauttaa

kokonaisuudessaan osuuskuntalain tai osuuspankkilain säännösten perusteella, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Lisäosuudet voidaan muuntaa POP Osuuksiksi, jotka luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan. Tilikaudella 2018 lisäosuuspääomasta yhteensä 399 (2970) tuhatta euroa muunnettiin POP Osuuksiksi. POP Osuuksista on kerrottu tarkemmin omaa pääomaa koskevassa liitteessä 33.

LIITE 32 Varaukset ja muut velat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Varaus odotettavissa olevista luottotappioista	580	-
Muut velat		
Eläkevelat	1 533	506
Velat ensi- ja jälleenvakuutustoiminnasta	-3 339	469
Maksujenvälitysvelat	13 392	13 910
Siirtovelat		
Korkovelat	3 076	3 916
Saadut ennakkomaksut	2 275	2 332
Velat korttitapahtumista	3 334	1 367
Muut siirtovelat	17 305	15 624
Muut velat yhteensä	38 157	38 124

Etuspohjaiset eläkejärjestelyt ja niihin liittyvä velka on esitetty liitteessä 37

LIITE 33 Oma pääoma

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
POP Pankki -ryhmän omistajien osuus		
Osuuspääoma, jäsenosuudet	9 344	9 217
josta irtisanotut jäsenosuudet	499	497
Osuuspääoma, POP Osuudet	55 326	53 574
josta irtisanotut POP Osuudet	4 715	3 956
Sidotut rahastot		
Vararahasto	52 494	52 494
Yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot	3 341	2 143
Käyvän arvon rahasto		
Osakkeet ja osuudet	-720	-
Saamistodistukset	162	-
Myytavissä olevista rahoitusvaroista (IAS 39)	-	8 849
Vapaat rahastot		
Muut vapaat rahastot	96 829	94 294
Kertyneet voittovarot		
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	257 637	248 873
Tilikauden voitto (tappio)	8 949	15 759
POP Pankki -ryhmän omistajien osuus yhteensä	483 361	485 201
Määräysvallattomien omistajien osuus	428	448
Oma pääoma yhteensä	483 788	485 649

Osuuspääoma ja osuukien luokittelu omaksi pääomaksi

POP Pankki -ryhmän osuuspääoma muodostuu jäsenosuuksista ja POP Osuuksista.

Jäsenosuudet

POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan kuuluvat jäsenosuuspankkien jäsenten jäsenosuuspankeille maksamat osuusmaksut, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu antaa jäsenelle oikeuden osallistua jäsenosuuspankin hallintoon ja päätöksentekoon. POP Pankeilla oli 31.12.2018 yhteensä 89 (87) tuhatta jäsentä.

POP Osuudet

POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan sisältyy myös jäsenosuuspankkien jäsenten tekemät sijoitukset jäsenosuuspankkien liikkeeseen laskemiin POP Osuuksiin. Osuuspankilla on sen sääntöjen mukaan ehdoton oikeus kieltäytyä POP Osuuksien koron maksusta ja pääoman palauttamisesta.

POP Pankki -ryhmän jäsenpankit laskivat liikkeeseen tilikaudella 2018 POP Osuuksia yhteensä 5 708 (12 582) tuhatta euroa. Tästä uusmyynnin osuus oli 5 309 (9 612) tuhatta euroa ja muunnettujen lisäosuukien osuus 399 (2 970) tuhatta euroa. POP Osuuksia oli 31.12.2018 yhteensä 55 326 (53 574) tuhatta euroa.

Korkotavoite POP Osuuksille on 2,0-2,5 prosenttia. Maksettava korko vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen osuuskunnan kokouksen päätöksellä hallituksen esityksestä. Korkotavoite voi muuttua vuosittain. POP Osuudet eivät anna jäsenelle äänivaltaa tai muita oikeuksia.

Jäsenosuus ja POP Osuus voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai POP Osuus on irtisanottu. Jos jäsenosuutta tai POP Osuutta ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan osuuskuntalain tai osuuspankkilain säännösten perusteella, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Lisäosuudet

Osuuspankkien kansallisessa tilinpäätöksessä omaan pääomaan sisältyvät lisäosuudet luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä velaksi. Lisäosuudet voidaan muuntaa POP Osuukseksi, jotka luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan. Lisäosuuksista on kerrottu tarkemmin liitteessä 31.

Sidotut rahastot

Sidottuihin rahastoihin kuuluvat vararahasto, käyvän arvon rahasto ja muut sidotut rahastot. Vararahasto on muodostunut aiemmilla tilikausilla rahastoon siirretyistä voittovaroista sekä jäsenosuuspankkien arvonkorotusrahastosta ja luottotappiovarauksista siirretyistä osuuksista. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä.

Käyvän arvon rahasto sisältää käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavien (vertailukaudella myytävissä olevien) rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen laskennallisella verolla vähennettynä. Käyvän arvon muutos voi olla positiivinen tai negatiivinen. Rahastoon merkityt vieraan pääoman ehtoista arvopapereista kirjatut erät siirretään tuloslaskelmaan, kun arvopaperista luovutaan. Vieraan pääoman ehtoiseen arvopaperiin kohdistuva odotettavissa oleva luottotappio merkitään tuloslaskelmaan ja käyvän arvon rahaston lisäykseksi. Käyvän arvon rahasto sisältää myös käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavien oman pääoman ehtoisten sijoitusten käyvän arvon muutoksen, jota ei myöhemmin luovutuksen yhteydessä siirretä tuloslaskelmaan.

Vapaat rahastot

Muut vapaat rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista ja ne perustuvat yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai yhtiökokouksen tai osuuskuntakokouksen päätökseen.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot ovat ryhmään kuuluvien yhteisöjen aiemmilta tilikausilta kertyneitä varoja, joita ei ole siirretty oman pääoman rahastoihin tai jaettu voitonjakona omistajille. Kertyneet voittovarot sisältävät myös ryhmään kuuluvien yhteisöjen erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron laskennallisella verovelalla vähennettynä.

Erittely käyvän arvon rahaston muutoksista: vieraan pääoman ehtoiset instrumentit

(1 000 euroa)	2018	2017
Käyvän arvon rahasto 31.12.2017 (brutto)	11 061	-
Laskennalliset verot 31.12.2017	-2 212	-
Käyvän arvon rahasto 31.12.2017	8 849	-
IFRS 9 siirtymän vaikutus 1.1.2018 (brutto)	-7 043	-
IFRS 9 siirtymän laskennalliset verot	1 340	-
Käyvän arvon rahasto 1.1.	3 146	10 717
Käyvän arvon lisäykset	4 226	8 648
Käyvän arvon vähennykset	-6 082	1 147
Käyvän arvon rahastosta tuloslaskelmaan siirretyt	-972	-12 161
Muut muutokset	-	-4
Odotettavissa olevat luottotappiot	-118	-
Laskennalliset verot	-39	502
Käyvän arvon rahasto 31.12.	162	8 849

Erittely käyvän arvon rahaston muutoksista oman pääoman ehtoiset instrumentit

(1 000 euroa)	2018	2017
IFRS 9 siirtymän vaikutus 1.1.2018 (brutto)	214	-
IFRS 9 siirtymän laskennalliset verot	-43	-
Käyvän arvon rahasto 1.1.	171	-
Käyvän arvon lisäykset	384	-
Käyvän arvon vähennykset	-1 249	-
Laskennalliset verot	-26	-
Käyvän arvon rahasto 31.12.	-720	-

MUUT LIITETIEDOT

LIITE 34 Annetut vakuudet

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	2 546	2 665
Kiinnitykset	400	400
Suomen Pankille annettu vakuus	16 805	16 389
Annetut vakuudet yhteensä	19 751	19 454

LIITE 35 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Takaukset	20 332	21 251
Luottolupaukset	218 609	206 217
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	238 941	227 468

LIITE 36 Rahoitusvarojen ja -velkojen netotus

Netotussopimukseen sisältyvät rahoitusvarat, joita ei ole netotettu taseessa 2018

	Rahoitus- instrumentit	Saatu arvo- paperivakuus	Saatu käteisvakuus	Nettomäärä
Johdannaiset	4	-	-	4
Rahoitusvarat yhteensä	4	-	-	4

Netotussopimukseen sisältyvät rahoitusvarat, joita ei ole netotettu taseessa 2017

	Rahoitus- instrumentit	Saatu arvo- paperivakuus	Saatu käteisvakuus	Nettomäärä
Johdannaiset	647	-	-	647
Rahoitusvarat yhteensä	647	-	-	647

LIITE 37 Eläkevelka

POP Pankki -ryhmällä on lakisääteisen eläketurvan (TyEL) lisäksi etuusperäisiä eläkejärjestelyjä johdolle sekä sellaisille henkilöille, jotka ovat kuuluneet OP-Eläkesäätiöön. Näiden vakuutusten eläkeikä vaihtelee 60-65 vuoden välillä.

Vakuutusjärjestelyssä varojen määrä kuvastaa vakuutusyhtiön vastuulla olevaa osaa velvoitteesta ja se

lasketaan samalla diskonttauskorolla kuin velvoite. Järjestelyyn kuuluvat varat sisältävät 100% hyväksyttäviä vakuutuksia. Koska velvoitteet on vakuutettu, yhtiön vastuulle ei jää merkittäviä riskejä. Yhtiön vastuulle jää lähinnä työeläkeindeksiin sidottujen eläkkeiden korotukset sekä diskonttauskoron ja palkankorotusten muutosten vaikutus nettovelkaan.

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	238	181
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno	579	-
Nettokorko	3	3
Kulut tuloslaskelmassa	819	184
Uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	350	886
Laaja tulos ennen veroja	1 169	1 070
Velvoitteen nykyarvo 1.1.	19 049	19 665
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	238	181
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno	579	-
Korkokulu	298	288
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+) kokemusperäisistä muutoksista	1 615	-408
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+) taloudellisten oletusten muutoksista	-599	177
Maksetut etuudet	-1 213	-854
Velvoitteen nykyarvo 31.12.	19 966	19 049
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 1.1.	18 543	19 339
Korkotuotot	295	285
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto pl. korkokuluun/-tuottoon kuuluva erä	666	-1 117
Maksetut etuudet	-1 213	-854
Järjestelyyn suoritettavat maksut	142	890
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 31.12.	18 433	18 543
Velvoitteen nykyarvo	19 966	19 049
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	18 433	18 543
Taseessa oleva nettovelka 31.12.	1 533	506
Taseessa oleva nettovelka 1.1.	506	326
Kulut tuloslaskelmassa	819	184
Järjestelyyn suoritettavat maksut	-142	-890
Uudelleenmäärittämiset muun laajan tuloksen erissä	350	886
Taseessa oleva nettovelka 31.12.	1 533	506
Vakuutusmatemaattiset oletukset		
Diskonttauskorko, %	1,80 %	1,60 %
Palkankehitys, %	2,00 %	2,00 %
Eläkkeiden nousu, %	1,76%/0,00%	1,8 %/0,0 %
Inflaatio, %	1,52 %	1,56 %

Herkkyysanalyysi - nettovelka

Alla olevassa taulukossa on esitetty oletusten muutosten vaikutukset nettovelkaan. Herkkyyksiä laskettaessa muiden oletusten on oletettu pysyvän ennallaan.

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
Diskonntauskoron muutos +0,5 %	-90	-31
Diskonntauskoron muutos - 0,5 %	100	34
Palkankehitys + 0,5 %	126	119
Palkankehitys - 0,5 %	-125	-119
Eläkkeiden nousun muutos + 0,5 %	1 173	1 141
Eläkkeiden nousun muutos - 0,5 %	-1 107	-1 076

Lakisääteisen eläketurvan (TYEL) varhennusvähennyksen kompensointi lisää eläkevelvoitetta ja sen vaikutus on esitetty erikseen erässä "Aikaisempaan työsuoritukseen perustuva meno".

Veloitteen painotettuun keskiarvoon perustuva duraatio on 13,1 vuotta.

POP Pankki -ryhmä arvioi maksavansa etuusperusteisiin eläkejärjestelyihinsä vuonna 2019 noin 290 tuhatta euroa.

LIITE 38 Muut vuokrasopimukset

Ryhmä vuokralle ottajana, maksettavat vähimmäisvuokrat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
1 vuoden kuluessa	1 121	1 444
1-5 vuoden kuluessa	849	2 094
yli 5 vuoden kuluttua	734	941
Maksettavat vähimmäisvuokrat yhteensä	2 704	4 478

Ryhmä vuokralle antajana, saatavat vähimmäisvuokrat

(1 000 euroa)	31.12.2018	31.12.2017
1 vuoden kuluessa	530	451
1-5 vuoden kuluessa	237	115
yli 5 vuoden kuluttua	1 764	1 312
Saatavat vähimmäisvuokrat yhteensä	2 531	1 878

POP Pankki -ryhmä on antanut vuokralle mm. omistamiaan asuin- ja liikehuoneistoja sekä maa-alueita.

Maksettavat vähimmäisvuokrat sisältävät ei-peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten ei-peruutettavana osuutena käsitellään irtisanomisajan mukaista vuokraa.

LIITE 39 POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

POP Pankki -ryhmän rakenne on kuvattu liitessä 1 POP Pankki -ryhmä ja yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen laajuus.

Laskentatekninen emoyhtiö

POP Pankki -ryhmän laskentateknisen emoyhtiön muodostavat jäsenpankit ja niiden taseen loppusumma (FAS).

Pankin nimi	Kotipaikka	Tase 31.12.2018	Tase 31.12.2017
Hannulan Osuuspankki	Hankasalmi	31 067	29 607
Honkajoen Osuuspankki	Honkajoki	55 188	53 576
Isojoen Osuuspankki	Isojoki	67 366	63 121
Jämijärven Osuuspankki	Jämijärvi	59 506	59 114
Kannonkosken Osuuspankki	Kannonkoski	55 408	53 199
Keuruun Osuuspankki	Keuruu	190 917	187 274
Konneveden Osuuspankki	Konnevesi	129 458	124 496
Kosken Osuuspankki	Koski Tl	172 793	173 331
Kurikan Osuuspankki	Kurikka	285 108	287 088
Kyrön Seudun Osuuspankki	Pöytyä	102 641	93 755
Kyrönmaan Osuuspankki	Isokyrö	261 186	254 679
Kyyjärven Osuuspankki	Kyyjärvi	76 910	73 186
Lammin Osuuspankki	Hämeenlinna	177 635	173 775
Lanneveden Osuuspankki	Saarijärvi	53 335	46 029
Lappajärven Osuuspankki	Lappajärvi	105 981	106 749
Lapuan Osuuspankki	Lapua	244 238	240 113
Lavian Osuuspankki	Pori	74 660	73 717
Liedon Osuuspankki	Lieto	123 703	122 164
Nivalan Järvikylän Osuuspankki	Nivala	89 950	86 205
Piikkiön Osuuspankki	Kaarina	137 980	110 329
Pohjanmaan Osuuspankki	Kauhava	465 913	446 678
Reisjärven Osuuspankki	Reisjärvi	161 188	148 062
Sievin Osuuspankki	Sievi	158 287	145 410
Siilinjärven Osuuspankki	Siilinjärvi	321 069	313 285
Suupohjan Osuuspankki	Kauhajoki	814 444	803 766
Tiistenjoen Osuuspankki	Lapua	40 588	37 914

POP Pankki -ryhmään yhdistellyt tytär- ja osakkuusyrietykset

	Kotipaikka	Ryhmän omistusosuus	
		31.12.2018	31.12.2017
POP Pankkiliitto osk (Ryhmän keskusyhteisö)	Helsinki	100,0 %	100,0 %
Bonum Pankki Oy (POP Pankkiliitto osk:n kokonaan omistama tytäryhtiö)	Espoo	100,0 %	100,0 %
POP Holding Oy	Helsinki	100,0 %	100,0 %
Suomen Vahinkovakuutus Oy (POP Holding Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö)	Espoo	100,0 %	100,0 %
Pajker AS	Audru, Viro	67,5 %	67,5 %
White Beach Development AS (Pajker AS:n tytäryritys)	Audru, Viro	72,5 %	72,5 %
Paikallispankkien PP-Laskenta Oy	Espoo	25,0 %	-

Yhteisjärjestelyt

Ryhmän alle 100 prosentin omistukset keskinäisissä kiinteistöosakeyhtiöissä ja asunto-osakeyhtiöissä on käsitelty POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä yhteisinä toimintoina. Yhtiöiden kautta hallinnoidaan sekä oman käytön tiloja että sijoituskiinteistöjä.

POP Pankki -ryhmään yhdistellyt yhteiset toiminnot (merkittävimmät kiinteistöyhtiöt)

	Ryhmän omistusosuus	
	31.12.2018	31.12.2017
Asunto Oy Keuruun Tarhiansuu	36,9 %	36,9 %
Asunto Oy Tampereen Kauppakatu 14	23,9 %	23,9 %
Asunto Oy Tampereen Koskilehmus	21,9 %	21,9 %
Kiinteistö Oy Kosken Pankkitalo	53,6 %	53,6 %
Kiinteistö Oy Lehto-Center	38,6 %	38,6 %
Kiinteistö Oy Liedon Torinkulma	62,5 %	62,5 %
Kiinteistö Oy Riihikuiva	82,7 %	82,7 %
Kiinteistö Oy Siilinjärven Pankkikeskus	66,5 %	66,5 %

Muutokset tytäryritysomistuksissa

Tilikaudella 2018 ei myyty eikä hankittu tytäryrityksiä.

Määräysvallattomien omistajien osuudet tytäryrityksissä

POP Pankki -ryhmän oman pääoman eriin ei liity merkittäviä rajoituksia, jotka koskevat varojen käyttöä.

LIITE 40 Lähipiiritiedot

POP Pankki -ryhmän lähipiiriin kuuluvat POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin kuuluu myös POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa. Lisäksi lähipiiriin kuuluvat edellä mainittujen henkilöiden määräysvallassa olevat yritykset.

Alla on esitetty liiketapahtumat johtoon kuuluvien avainhenkilöiden ja muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa. Johtoon kuuluvia avainhenkilöitä ovat hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen varahenkilönsä.

Liiketapahtumat lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Varat				
Luotot	3 693	3 053	3 597	2 911
Velat				
Talletukset	1 765	1 542	1 577	1 064
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Luottolupaukset	99	156	-	-
Takaukset	4 696	370	4 767	657
Lähipiiriin sijoitukset muihin osuuksiin kuin jäsenosuuksiin	230	224	98	98

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2018	1.-31.12.2017
Tuotot ja kulut				
Korkotuotot	40	29	64	58
Korkokulut	8	8	3	2
Vakuutusmaksutuotot	12	12	4	2

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden saama kompensatio

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2018	1.-31.12.2017
Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2 260	2 369
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	47	49
Yhteensä	2 307	2 418

LIITE 41 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

POP Pankki -ryhmä uudistaa peruspankkijärjestelmän, mikä mahdollistaa digitaalisten palvelujen tehokkaan kehittämisen tulevaisuudessa. Investointi on yksi kaikkien aikojen suurimmista POP Pankki -ryhmässä. POP Pankki -ryhmä ryhtyy uudistamaan peruspankkijärjestelmänsä yhteistyössä Säästöpankkiryhmän ja Oma Säästöpankin kanssa. Projekti käynnistyy keväällä 2019 ja jatkuu arviolta vuoteen 2021 asti.

Uudeksi peruspankkijärjestelmäksi on valittu Temenoksen T24-ohjelmisto. Sen toimittaa yhdysvaltalainen Cognizant, joka on yksi maailman johtavista digitaalisten palvelujen tarjoajista. 23.1.2019 allekirjoitettu sopimus kattaa otto- ja antolainauksen sekä maksamisen palvelut. Sopimukseen sisältyy myös yrityskauppa, jossa Cognizant ostaa 100 prosenttia Samlinkin osakkeista. Osakkeiden myynti vaatii vielä Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksynnän sekä Finanssivalvonnan tarkastuksen. Myynti ei vaikuta POP Pankki -ryhmän vuoden 2019 tulok-

seen, koska osakkeet on luokiteltu käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin osakkeisiin. Järjestelyllä oli vähäinen negatiivinen vaikutus POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan 2018. Järjestely ei vaikuta merkittävästi POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuteen.

Finanssivalvonta on 18.1.2019 asettanut POP Pankkien yhteenliittymälle luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 11 luvun 6 §:n 3 momentin nojalla harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen (pilari 2). Lisäpääomavaatimus on suuruudeltaan 1,25 % ja se tulee täyttää EU:n vakavaraisuusasetuksessa (EU 575/2013) tarkoitetulla ydinpääomalla (CET1). Lisäpääomavaatimus on voimassa 30.9.2019 alkaen.

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa muita sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

Allekirjoitukset

Olemme hyväksyneet lain talletuspankkien yhteenliittymästä tarkoittaman POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen 31.12.2018 päättyneeltä tilikaudelta. Toimintakertomus ja tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokoukselle 4.4.2019.

Espoossa, 14. helmikuuta 2019

POP Pankkiliitto osk
Hallitus

Juha Niemelä
Hallituksen puheenjohtaja

Soile Pusa
Hallituksen varapuheenjohtaja

Ari Heikkilä
Hallituksen jäsen

Petri Jaakkola
Hallituksen jäsen

Marja Pajulahti
Hallituksen jäsen

Hannu Tuominiemi
Hallituksen jäsen

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä, 15. helmikuuta 2019

KPMG Oy Ab

Tiia Kataja
KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

POP Pankkiliitto osk:n jäsenille

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet talletuspankkien yhteensiittymästä annetun lain tarkoittaman POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2018. Tilinpäätös sisältää yhdistellyn taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laaperiaatteista.

Lausuntonamme esitämme, että yhdistelty tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan POP Pankki -ryhmän taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti.

Lausuntonamme on ristiriidaton POP Pankkiliitto osk:n hallitukselle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Olemme riippumattomia POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävistä yhteisöistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

POP Pankki -ryhmään kuuluville yhteisöille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja.

Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen liitetiedossa 12.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistu-neessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisältynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Lainat ja saamiset asiakkailta (tilinpäätöksen liitteet 2, 4 ja 18)

- Saamiset asiakkailta, yhteensä 3,5 mrd. euroa, on POP Pankki -ryhmän yhdistellyn taseen merkittävin erä muodostaen 79 % taseen loppusummasta.
- POP Pankki -ryhmä on soveltanut saamisten arvonalentumisten kirjaamiseen 1.1.2018 alkaen IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia. Siirtymän myötä saamis- ja saamisryhmäkohtaisesta arvonalentumis-laskennasta on siirrytty IFRS 9 -standardin mukaiseen odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaan.
- Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytetään oletuksia, arvioita ja johdon harkintaa, jotka liittyvät mm. odotettavissa olevien luottotappioiden todennäköisyyden ja määrän, sekä luottoriskin merkittävän kasvun määrittämiseen.
- Saamisten tasearvon merkittävydestä, IFRS 9 -standardin käyttöönotosta, arvostamisessa käytettävien laskentamenetelmien monimutkaisuudesta ja johdon harkinnasta johtuen saamiset asiakkailta on tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka.
- Olemme arvioineet saamisten kirjaamiseen ja valvontaan liittyviä periaatteita ja kontroleja.
- IFRS 9 -standardin käyttöönoton osalta olemme arvioineet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamalleja ja laskennassa käytettyjä keskeisiä oletuksia, sekä testanneet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaprosessiin ja luottoriskimalleihin liittyviä kontroleja. Tarkastukseen on osallistunut IFRS- ja rahoitusasiantuntijoitamme.
- Olemme pyytäneet POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen tilintarkastajilta lausunnon siitä, että tilinpäätökseen yhdistellyissä yhteisöissä on noudatettu POP Pankkiliitto osk:n antamia ohjeistuksia saamisten arvostamisesta.
- Lisäksi olemme arvioineet saamia ja odotettavissa olevia luottotappioita koskevien liitetietojen asianmukaisuutta, mukaan lukien IFRS 9 -siirtymää koskevat tiedot.

Sijoitusomaisuus (tilinpäätöksen liitteet 2, 4, 16 ja 17)

- Sijoitusomaisuuden tasearvo on 0,7 mrd. euroa käsittäen pääasiassa käypään arvoon arvostettavia sijoituksia.
- Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, POP Pankki -ryhmän omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Käypään arvon määrittämiseen liittyy harkintaa erityisesti niiden instrumenttien osalta, joiden markkina-arvoa ei saada julkisista markkinanoteerauksista.
- IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin käyttöönotto 1.1.2018 aiheutti muutoksia rahoitusvarojen luokitteluun ja arvostamiseen.
- Tasearvon merkittävydestä johtuen sijoitusomaisuus on määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.
- Olemme arvioineet POP Pankki -ryhmän soveltamien tilinpäätösperiaatteiden ja arvostusmenetelmien asianmukaisuutta.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisältynyt mm. käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen arvostusprosessiin liittyvien kontrollien testausta.
- IFRS 9 -standardin käyttöönoton osalta olemme arvioineet rahoitusinstrumenttien luokitteluperiaatteita.
- Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä olemme verranneet sijoitusomaisuuden arvostamisessa käytettyjä käypiä arvoja markkinanoteerauksiin ja muihin ulkopuolisiin hintalähteisiin.
- Lisäksi olemme arvioineet sijoitusomaisuutta koskevien liitetietojen asianmukaisuutta, mukaan lukien IFRS 9 -standardin käyttöönottoa koskevat tiedot.

Taloudelliseen raportointiin liittyvä kontrolliympäristö ja tietojärjestelmät

- POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen oikeellisuuden kannalta keskeiset raportointiprosessit ovat järjestelmäriippuvaisia. Tietojärjestelmien merkitys on keskeinen niin jatkuvuuden ja häiriötilanteiden hallinnan kuin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden näkökulmasta.
- Merkittävimmät riskit liittyvät tiedon eheyteen ja luottamuksellisuuteen sekä palveluiden häiriöttömyyteen.

- Taloudellisen raportoinnin tietojärjestelmä-ympäristöllä sekä yksittäisten tietojärjestelmien sovelluskontrolleilla on siten merkittävä vaikutus valittavaan tilintarkastustapaan.
- Olemme muodostaneet käsityksen taloudelliseen raportointiin liittyvistä tietojärjestelmistä ja niiden kontrolliympäristöstä sekä testanneet niihin liittyvien kontrollien tehokkuutta muun muassa ulkoisilta palveluorganisaatioilta saatujen varmennusraporttien avulla.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällynyt aineistotarkastustoimenpiteitä sekä data-analyyssejä taloudellisen raportoinnin eri osa-alueisiin liittyen.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisesta siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti liitetiedoissa tarkemmin kuvatulla tavalla ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan POP Pankki -ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos POP Pankki -ryhmä aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan

olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon POP Pankki -ryhmän sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko johtokunnan ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aiheutta epäillä POP Pankki -ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei POP Pankki -ryhmä pysty jatkamaan toimintaansa.

- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä POP Pankki -ryhmään kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä. Vastamme tilintarkastuslausunnosta yksin.
- POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastus perustuu POP Pankkiliitto osk -konsernin ja jäsenyhteisöjen tilinpäätöksiin sekä tilintarkastuskertomuksiin, jotka on annettu POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastusta varten.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet osuuskuntakokouksen valitsemana tilintarkastajana vuodesta 2012 alkaen yhtäjaksoisesti 7 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suorittaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 15. helmikuuta 2019

KPMG OY AB

Tiia Kataja

KHT

POP Pankki
Lähellä ihmistä